

Πρωλοσφορία

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

Τὰ « σταράτα » μας

Μαύρη κληρονομιά.

μονόπραχτο θεατρικό ἔργο ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ.
μὲ προλεγόμενα ΚΩΣΤΗ ΒΕΛΜΥΡΑ.

Πλοῖα καὶ ἄλλα.

ποίημα Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗ.

Οἱ συμβουλὲς τοῦ Καρούφη.
διήγημα ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΒΟΥΤΥΡΑ.

Ἡ γυναῖκα τοῦ ξενοδοχείου.
διήγημα ΓΙΩΡΓΗ ΓΑΛΑΝΗ.

Βάλε φωτιά!

διήγημα Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ.

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ : Λογοτεχνία ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ καὶ ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ, Θέατρο
ΣΚΗΝΙΚΟΥ, καὶ Διακοσμητικὴ Φ. Γ.

Η ΞΕΝΗ ΖΩΗ : Λονδίνο καὶ Μόσχα.— Καινούργιες ἐκδόσεις.— Ἀλληλογραφία.

ΕΙΚΟΝΑ : «Τὸ παντὸς τοῦ ἱπποδρόμου» λάδι William Roberts.

“ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ,,

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ (ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΜΟΥΣΟΥΡΗΣ)
ΓΡΑΦΕΙΑ ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 13^B

ΕΓΓΡΑΦΗ προπληρωμένη για ένα χρόνο: στην Ελλάδα δραχμές 60, στο εξωτερικό 10 σελλίνια ή 3 δολάρια. Τα χρήματα πρέπει να στέλνονται μ' επιταγή στ' όνομα του κ. Σπύρου Ν. Μουσσούρη.

ΚΑΘΕ ΦΥΛΛΑΔΙΟ στην Ελλάδα δραχ. 5, στο εξωτερικό 1 σελλίνο ή 20 σέντς.

ΓΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ιδιαίτερες συμφωνίες.

ΚΑΝΕΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ή φωτογραφία δεν επιστρέφεται.

“PROTOPORIA,,

(ANTAUENIRO)

Revue pour la Belarto kaj la Beletristiko. Ghi estas eldonata en Ateno chiumonate.

Direktoro kaj Administranto: Fotos Jofilis (Spiro N. Musuris). Officejo: Strato Veranzerou No. 13a

Enskribo antaupagenda por unu jaro: Grekujo Drahmoj 60. Alilande 10 shilingoj au 3 Us. Dol. La abonmono devas esti sendata je la nomo de S-ro Spiro Musuris. Chiu ekzemplero: En Grekujo Dr. 5. En eksterlando 1 Shil. au Us. Dol. 0,20. Por reklamoj apartaj kondicho.

“PROTOPORIA,,

(VANGUARD)

A Review for Arts and Literature

Published monthly by: Spyros N. Moussouris, 13a Berangerou Street, Athens, Greece

FOTOS YOFYLLIS, Editor and Owner.

Copyright 1929 by «Protoporia Review» of Athens, Greece. All rights reserved under terms of the Fourth International Convention of Artistic and Literary Copyright. 5 Drachme (1½ Sh. or 20 Cents) a copy; subscription price, Greece 60 Drachmes a year; Foreign \$ 3.00 or £ 0.10.0. All subscriptions are payable in advance. Special arrangements for advertisements.

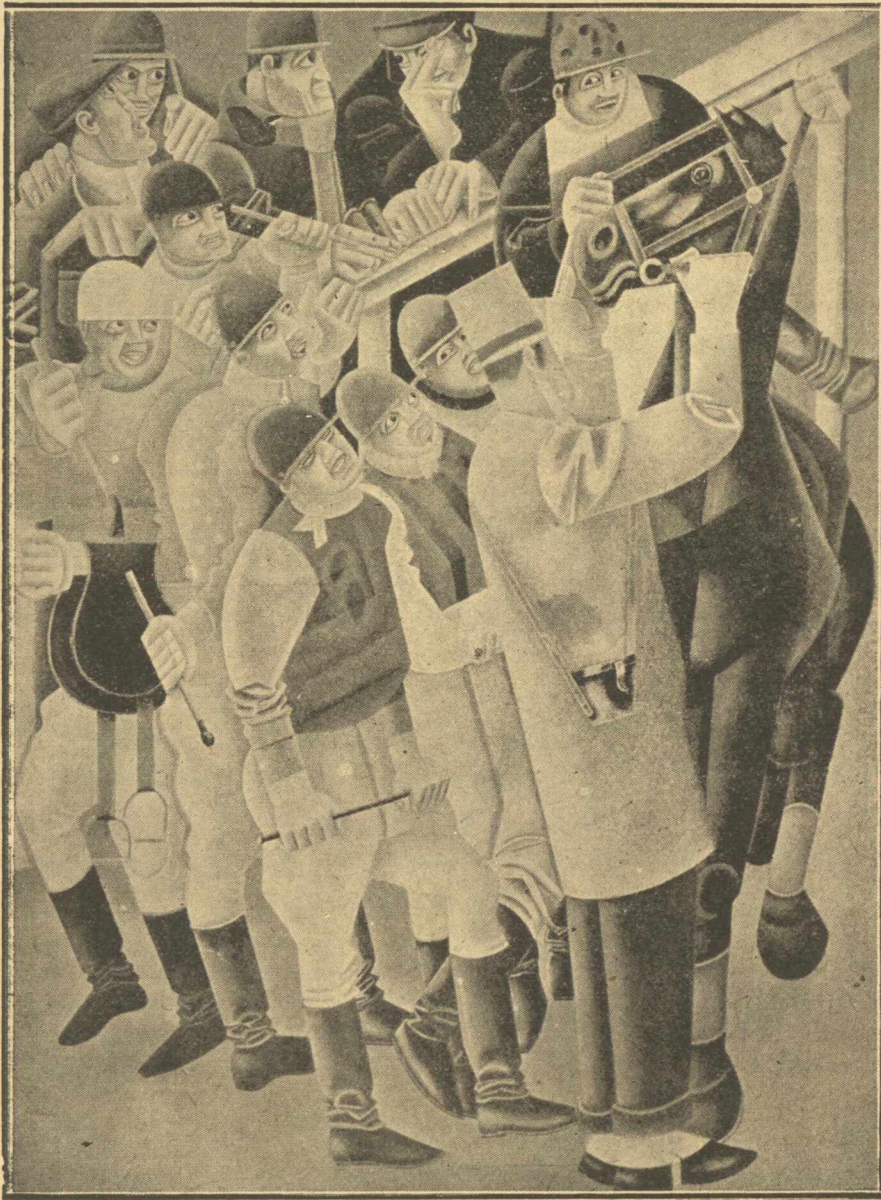
“PROTOPORIA,,

(AVANT GARDE)

Revue mensuelle d'art et litterature paraissant à Athènes. Directeur et propriétaire: Fotos Yofyllis (Spiros N. Moussouris). Rédaction et Administration: Rue Beranger 13a

Prix d'abonnement (payé d'avance) pour une année: Grèce 60 Drs., étranger 10 shillings ou 3 dollars. On s'abonne au bureau de la revue par mandat postal ou chèque au nom du Mr Spiros N. Moussouris. Prix dn numero 5 Drs. en Grèce et 1 shilling ou 20 cents pour l'étranger.

Pour les annonces condifions spéciales.

WILLIAM ROBERTS: ΤΟ ΠΑΝΤΟΚ ΤΟΥ ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΟΥ

Γιαράζα

Ο κ. Υπουργός της Παιδείας κάνει πώς δὲ δίνει σημασία στὸ «μικρὸ λαό»!... Τοῦ καταγγέλλεται ἀπὸ ἀλάκερο σχεδὸν τὸν τύπο ἢ ὑπηρεσία τοῦ Υπουργείου του γιὰ τὸ ζήτημα τῶν ψευτο-Γκρέκο τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης, τονίζεται, μῆνες τώρα, πὼς ἡ κατηγορία εἶναι βαρειά, πὼς πρόκειται ἢ γιὰ ἐπιπολαιότητα καὶ ἀμάθεια ἢ γιὰ βρωμιὰ καὶ λωποδυσία. Κι' ὅμως ὁ κ. Γόντικας *κάνει τὸν κουφό*. Ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ξεσκεπάζεται τὸ σκάνδαλο τοῦ τρόπου τῆς συμπλήρωσης τῆς θέσης τοῦ διευθυντῆ τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Κι' ὅμως καὶ πάλι ὁ κ. Γόντικας *κάνει τὸν κουφό*. Αὐτὴ ἡ ψευτο-κουφάμαρα βέβαια *δὲν τὸν τιμᾷ*, μὰ οὔτε καὶ τὴν ὑπηρεσία τοῦ Υπουργείου του

* *

Πολὺ χαρακτηριστικὸ τὸ νεώτατο διήγημα τοῦ κ. Δημοστένη Βουτυρά, πὸν παρουσιάζεται σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιο τῆς «Πρωτοπορίας». Ζωγραφίζει ζωηρὰ καὶ ἐπιγραμματικὰ τὰ σημερινὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν *κλεφταράδων* καὶ βαθμολογᾷ τὴν μεταπολεμικὴν *ικανότητες*. Ἄς τὸ μελετήσουν καλὰ οἱ κ. κ. Γόντικας καὶ Δίγκας. Μπορεῖ νὰν τοὺς ξεπνήση... Ποιὸς ξέρει...

* *

Στὴν Κύπρῳ τώρα τελευταία ξεφύτρωσε ἓνα περίεργο ζήτημα Ἑλληνικῆς διγλωσσίας. Ἡ Κυπριώτικη Κυβέρνηση διά-

ταξε: «Διὰ μὲν τὰ Νομοσχέδια καὶ τοὺς Νόμους νὰ γίνεται χρῆσις τῆς καθαρευούσης Ἑλληνικῆς, διὰ δὲ τὴν μετὰ τοῦ κοινῶς ἀλληλογραφίαν τῆς Δημοτικῆς». Γιατὶ τάχα αὐτό; Καὶ οἱ νόμοι δὲν δημοσιεύονται γιὰ νὰ τοὺς καταλαβαῖν ὁ κόσμος; Γι' αὐτὸ πολὺ σωστὰ γράφει ἡ ἐφημερίδα «*Ἀλήθεια*» τῆς Λεμεσῶς πὼς ἂν ἡ Κυπριώτικη Κυβέρνηση ἔχει σκοπὸ νὰ δημοσιεύῃ τοὺς Νόμους καὶ τὰ Κυβερνητικὰ ἔγγραφα στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἔπρεπε νὰ παραγγεῖλῃ νὰ γένεται ἡ μετάφραση *μονάχα στὴ Δημοτικῆ*, στὴ μόνῃ δηλαδὴ γλῶσσα πὸν μιλεῖ καὶ καταλαβαίνει ὁ Ἑλληνικὸς λαός. *Συμφωνᾶμε πέρα γιὰ πέρα.*

* *

Μιὰ γερὴ ξυλιά, πὸν δὲ θὰ τὴν ξεχάση ποτέ, ἔφαγε πάλι ὁ ἀποτυχημένος σὲ ὅλα κ. Φῶτος Πολίτης. Ὁ κ. Σπύρος Μελᾶς μὲ τρία καθαρά καὶ ξάστερα, μὰ καὶ πολὺ μελετημένα, σημειώματά του στὸ «*Ἐλεύθερο Βῆμα*» ἐξετίναξε τὸν ψευτοκριτικὸ καὶ τοῦ ἀπόδειξε πὼς ὅσα εἶχε γράψῃ γιὰ τὸ ἔργο «*Ἐπάνοδος*» (Κάρλ καὶ Ἄννα) πὸν παίχτηκε ἀπὸ τὴν «*Ἐλεύθερη σκηνή*», ἦταν ὅλα μιὰ παρεξήγηση τοῦ ἔργου. Ὁ ἀποτυχημένος σὲ ὅλα καὶ ἀξιοδάκρυτος κριτικᾶστρος ἐπῆρε τὸ ρεαλισμὸ γιὰ... ἰδεαλισμὸ καὶ ἔπλασε φανταστικὰ παραμύθια, πὸν στὸ ἔργο τοῦ Φράνκ δὲν ὑπάρχουν καθόλου! Ἔπειτ' ἀπὸ τὸ ξετίναγμα, παρουσιάστηκε πάλι σὰν τσουροφλισμένους ποντικὸς

ὁ κ. Φ. Πολίτης καὶ τὰ μάσησε ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ, ὅσο πού γίνηκε τέλεια ρεζίλι. Ἀκόμα γελᾷ ὁ μορφωμένος διανοούμενος κόσμος μὲ τὰ διανοητικὰ χάλια τοῦ περιφήμου κριτικᾶστρου, πού ἔτσι ξεβρακώθηκε γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα...

*
*
*

Τὸ ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου στὴ γλῶσσα μας, πού τὸ ἀνοίξε ὁ κ. Μ. Φιλήντας στὸ πρῶτο φυλλάδιο τῆς «*Πρωτοπορίας*», ἀφοῦ συζητήθηκε πλατειᾶ ἀπὸ τοὺς μορφωμένους μας, κι' ἀφοῦ ἐπροκάλεσε ἕνα πλήθος σχετικῆς μελέτης καὶ ἄρθρα στὰ περιοδικὰ καὶ στὶς ἐφημερίδες τῆς Ἑλλάδας, τώρα ἀνοίχτηκε σὲ πλατύτερη, σὲ *παγκόσμια συζήτηση* στὰ πιὸ διαλεχτὰ ξένα περιοδικὰ. Πέρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴ συζήτηση τῆς «*Πρωτοπορίας*», ἐδημοσίεψε ἡ «*Revue Méditerranéenne*», σχετικὴ μελέτη τοῦ κ. M. Valsa, τὸ «*Libre*», τοῦ Montpellier ἄρθρο τοῦ κ. L. Roussel, καὶ ἄλλα σχετικὰ ἄρθρα τὸ «*New York Herald - Tribune*: Books», τὸ «*The American Hellenic World*», τῆς Νέας Ὑόρκης κ.λ.π. Σὲ καθένα ἀπὸ τ' ἄρθρα αὐτὰ παρουσιάζονται διάφορες γνώμες σύμφωνες ἢ στὸ σύνολο ἢ σὲ μερικὰ σημεῖα μὲ τὸν κ. Μ. Φιλήντα ἢ συζήτησες πλατύτερες τοῦ ζητήματος. Ἔτσι συζητοῦν οἱ μορφωμένοι τὰ σοβαρὰ αὐτὰ ζητήματα κι' ὄχι μὲ τὸ ἄνοστο καὶ νερόβραστο πνεῦμα τοῦ κ. Γ. Πῶπ...

*
*
*

Ὁ κ. Θράσος Καστανάκης μᾶς ἔστειλεν ἀπὸ τὸ Παρίσι μιὰν ἀπάντηση στὴ μελέτη τοῦ κ. Ψυχάρη: «*Ὁ Κωστίης Παλαμᾶς καὶ κάποιος ἄλλος*», πού μπῆκε στὸ φυλλάδιό μας 6—7. Μὲ ὄλο τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ξεχωριστὴ ἐκτίμηση πού ἔχουμε στὸν κ. Ψυχάρη, ἐκρίναμε σωστὸ καὶ δίκιο νὰ δημοσιεύσουμε καὶ τὴν ἀπάντηση τοῦ κ. Καστανάκη. Λυπούμαστε μονάχα πού περιορίζεται σὲ προσωπικὰ ζητήματα κ' ἔτσι δὲ μπορούμε νὰ δημοσιεύσουμε τὴν ἀπάντησή του σὲ πιὸ καλὴ θέση τοῦ φυλλάδιου, ὅπως θὰ ἐπιθυμούσαμε.

*
*
*

Ἐνας ξεχωριστὰ διαλεκτὸς Γερμανὸς κριτικὸς τῆς πρωτοπορίας, ὁ κ. Heinz

Luedecke, ἀρχίζει νὰ συνεργάζεται στὴν «*Πρωτοπορία*» μας ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο φυλλάδιο. Ἡ πρώτη του σημαντικώτατη μελέτη, πού θὰ παρουσιαστῇ στὸ φυλλάδιό μας τοῦ Νοέμβρη καὶ πού ἔχει γραφτῇ ἐπίτηδες γιὰ τὸ περιοδικό μας, δίνει μιὰ ζωηρὴ καὶ καθαρὴ εἰκόνα τῆς σύγχρονης τέχνης τῆς πρωτοπορίας στὴ Γερμανία.

*
*
*

Ὅπως κάθε χρόνο ἔτσι καὶ φέτος, ἡ καλλιτεχνικὴ μας κίνηση ἐλαττώθηκε πολὺ κατὰ τὸ καλοκαίρι. Οἱ καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεις σταματήσανε. Οἱ συναυλίες τὸ ἴδιο. Οἱ κινηματογράφοι δὲν παίζονε καινούργια ἔργα, μὰ ξαναβάζονε τὰ παλιά. Μονάχα τὸ θέατρο ἔχει ζωηρὴ κίνηση καὶ παρουσίασε πολλὴ ζύμωση καὶ δουλειά. Σύμφωνα τὸ λοιπὸν μὲ τὴν κίνηση κάθε ὡραίας Τέχνης κανονίστηκε κ' ἡ κριτικὴ τῆς «*Ζωῆς τοῦ μηνός*» τῆς «*Πρωτοπορίας*». Γι' αὐτὸ εἶναι φτωχικὴ ὡς αὐτὸ τὸ φυλλάδιο. Μὰ ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο ἐλπίζουμε νᾶχουμε πάλι ἀρκετὴ ἐπιθεώρηση τῆς καλλιτεχνικῆς ζωῆς.

*
*
*

Νέα πάλι περιοδικὰ ἀναγγέλλονται. Μὲ διάφορους σκοποὺς καὶ προγράμματα. Τὰ προσμένουμε γιὰ νὰ τὰ ἰδοῦμε προσεχτικὰ.

*
*
*

Ἀνέκδοτα μεγάλων ἀνδρῶν: Ὁ ἀξιολύπητος Πετροχάρης ἢ Μαρμαριάδης, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ παριστάνῃ τὸν κριτικὸ, ἀπάντησε κάποιον γνωστὸ διηγηματογράφον καὶ τοῦ εἶπε μὲ παράπονον:

— Ἐγὼ θὰ εἶχα μεγάλῃ ἐπιτυχία ὡς διηγηματογράφος, μὰ τί νὰ σοῦ κάμω πού δὲν ἔχω ὑποθέσεις.

Κι' ὁ γνωστὸς διηγηματογράφος τοῦ ἀπάντησε:

— Ὡς τώρα εἴξερα πὼς ὑπάρχουν δικηγόροι πού ἔχουνε ὅλη τὴν καλὴ διάθεση νὰ δράσουν, μὰ δὲν ἔχουν ὑποθέσεις. Δὲ φανταζόμουνα πὼς τὸ ἴδιο μπορούσε νὰ συμβῇ καὶ σὲ διηγηματογράφον... Σὲ λυπᾶμαι, καὶ μὲνε... Μὰ τί νὰ γένῃ; ...

Ἀπὸ τότες ὁ ἀξιολύπητος Μαρμαριάδης ἢ Πετροχάρης ἀποφάσισε νὰ τὸ γυρίσῃ στὴν κριτικὴ, ὅπου εἶναι γνωστὴ δὲ ἡ... ἐπιτυχία του!

ΜΑΥΡΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΜΟΝΟΠΡΑΧΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ

Ἡ «*ΜΑΥΡΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ*» τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη, γραμμένη στὴν Ἀθήνα τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1915, πρωτοπαίχτηκε στὴ δεύτερη «*Φιλολογικὴ βραδύα τῶν Νέων*» στὸ θέατρο Παγκρατιοῦ στὶς 3 Ἰουλίου 1929 —μαζὺ μὲ τὸ «*Ὁ Παλιότσος κ' ἡ Κούκλα*» lever de rideau τοῦ κ. Ν. Χάγερ - Μπουφίδη καὶ τὸ «*Πρὸς τ' ὄνειρον*» δραματάκι τοῦ κ. Θεοδ. Ι. Βελιμέξη—ἀπὸ τὴν κυρία Δόλα Λεάνδρου (Λίνα) καὶ τοὺς κ. κ. Μ. Νικολόπουλο (Τάκης), Σπ. Μουσούρη (ὁ πατέρας) Κ. Οἰκονομίδη (Νίκος) καὶ Μ. Κατράκη (ὑπηρέτης).

Ἡ «*Μαύρη Κληρονομία*», ἀνεξάρτητα μὲ τὴν φιλολογικὴ καὶ θεατρικὴ τῆς ἀξία, ἔχει γιὰ τὴν προσπάθεια τῶν Νέων συγγραφέων τοῦ 1929 καὶ μιὰν ἄλλη ἱστορικὴ καὶ πραγματικὴ ἀξία: Στάθηκε ὁ στόχος τῆς οργανωμένης κακοπιστίας μερικῶν αὐτοτιλοφορουμένων κριτικῶν καὶ μερικῶν ἄλλων καλοθελητῶν, πού εἶχαν κάθε συμφέρον νὰ χαλάσουν τὶς «*Φιλολογικῆς βραδύες*» καὶ διάλεξαν τὸ μονόπραχτο αὐτὸ γιὰ νὰ ἐπιδείξουν τὴν ἀπρέπειά τους θορυβώντας καὶ γελώντας στὴν παράσταση.

Τὸ γιὰτὶ διάλεξαν τὴ «*Μαύρη Κληρονομία*» τοῦ κ. Γιοφύλλη εἶναι γνωστὸ πιά στοὺς κύκλους μας:

Ὁ κ. Φῶτος Γιοφύλλης, «*κάρφος εἰς τοὺς*

ὀφθαλμούς» τῶν στείρων, ἔχει τὸ φοβερὸ ἐλάττωμα νὰ διευθύνει τὴν «*Πρωτοπορία*», περιοδικὸ πού ξετίναξε ἀπὸ τὶς στήλες του, ὅλα τὰ παράσιτα καὶ τὰ καπόνια τῆς Τέχνης. Αὐτὸ τὸ φοβερὸ ἐλάττωμα ἔπρεπε νὰ τιμωρηθεῖ καὶ οἱ «*ἔξω τοῦ νυμφῶνος*» τῆς προσπάθειας τῶν Νέων, πού ζητοῦσαν τὴν εὐκαιρία νὰ τὴ βλάψουν μ' ὅποιοδήποτε μέσο, βρῆκαν τὸν τρόπο νὰ χτυπήσουν μ' ἕνα συμπάρο δυὸ τριγῶνα: Φωνές, γέλια καὶ κάθε εἶδος ἀπρέπεια, μπῆκαν σ' ἐνέργεια τὴ βραδύα τῆς πρώτης. Οἱ ἠθοποιοὶ «*τρακαρίστηκαν*»—καὶ μὲ τὸ δίκη τους—στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ, ἀλλὰ τὸ μονόπραχτο ἐξακολούθησε ὡς τὸ τέλος. Τὸ Κοινό, πού ἐδυσφόρησε μὲ τὴν οργανωμένη αὐτὴ δχλαγωγία, χειροκρότησε θερμὰ στὸ πείσμα τῆς καὶ πῆρε ἀπὸ τὴ βραδύα ἐκείνη τὸ μέρος τῶν Νέων, ὑποστηρίζοντας τὴν προσπάθειά τους φανατικά.

Ἔτσι ἡ «*Μαύρη Κληρονομία*» στάθηκε ἀφορμὴ νὰ ξεσκεπαστοῦν τὰ σχέδια τῶν θορυβοποιῶν, πού ξεμασκάρευτοι πιά δὲν ξανατόλμησαν νὰ ἐκδηλώσουν μὲ τὸν ἴδιον τρόπο τὴν ἔχτρα τους καὶ περιορίστηκαν νὰ ξεσποῦν τὴν ἄγωνα λύσσα τους στὶς στήλες πού—κακά, ψυχρά—ἔτυχε νὰ τοὺς ἐμπιστευτοῦν μερικῆς ἐφημερίδες.

ΚΩΣΤΗΣ ΒΕΛΜΤΡΑΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΛΙΝΑ, κυρία 20 χρονῶν, ὑστερική.

ΝΙΚΟΣ, ὁ ἄντρας τῆς, 25 χρονῶν, καλοντυμένος.

ΤΑΚΗΣ, φίλος τοῦ Νίκου 20 χρονῶν, πολὺ κομψός.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΛΙΝΑΣ, 50 χρονῶν, προστυχοτυμένος.

ΕΝΑΣ ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

Ἡ σκηνὴ σ' ἕνα δωμάτιο ξενοδοχείου. Ἐποχὴ σημερινή.

(Δωμάτιο ξενοδοχείου. Ἐπίπλωση ἀπλή. Ἐνα κρεβάτι, ἕνας καναπές, ἕνα τραπέζι με λίγα βιβλία καὶ χαρτιά, λίγες καρέκλες κ.λ.π. Δεξιά πόρτα κι' ἀριστερὰ παράθυρο. Ὁ Τάκης κάθεται στὸν καναπέ, ἡ Λίνα κι' ὁ Νίκος στὶς καρέκλες).

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

ΤΑΚΗΣ. — Ὡστόσο ἔχω τὴν ἰδέα πὼς δὲν εἶναι καθόλου σωστὸ νὰ τὸ ὑποστηρίζετε.

ΛΙΝΑ. — Πῶς; Γιατί, κύριε Τάκη; Ἀφοῦ ὁ ὀργανισμὸς μου εἶναι ἀδυνατισμένος, ἔξαστενισμένος...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ τί εἶν' αὐτὰ πού λές, Λίνα;

ΤΑΚΗΣ. — Τίποτ' ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι... Εἴσαστε καλά, πάρα πολὺ καλά... Ἐξακολουθήστε ὅμως ν' ἀκούσουμε τί θέλατε νὰ πῆτε...

ΛΙΝΑ. — Ἀφοῦ ὁ ὀργανισμὸς μου εἶναι σὲ τέτοια χάλια, εἶναι φυσικὸ νὰ μ' ἀρέσουν ὅλα τ' ἀδύνατα, τὰ ἄρρωστα, τὰ ἔκφυλα φιλολογικὰ ἔργα...

ΝΙΚΟΣ. — Μπᾶ! Δὲν ἔχει καμμία σχέση.

ΤΑΚΗΣ. — Ὅχι μονάχα δὲν ἔχει καμμία σχέση, μὰ συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο.

ΛΙΝΑ. — Τί λέτε!

ΝΙΚΟΣ. — Ἀφίσε ν' ἀκούσουμε τὸν κύριο Τάκη...

ΤΑΚΗΣ. — Βέβαια. Συμβαίνει τὸ ἀντίθετο ἀπὸ ὅ,τι ὑποθέτετε. Ἡ σχέση εἶναι ἀντίστροφη. Καὶ νὰ παράδειγμα πολὺ γνωστὸ: Ὁ Νίτσε. Ἐγραψε τόσο δυνατὰ πράγματα καὶ ἕμνησε τὴ δύναμη καὶ ὅμως ἦταν ἕνας ὀργανισμὸς καταστραμένος. Καὶ στὸ τέλος κατάντησε τρολλός...

ΝΙΚΟΣ. — Βέβαια. Αὐτὸ εἶναι ἕνα παράδειγμα πού πείθει ἀμέσως.

ΛΙΝΑ. — Καὶ ὅμως ἐμὲ δὲν με πείθει...

ΝΙΚΟΣ. — Γιατί δὲν θέλεις νὰ πεισθῆς.

ΛΙΝΑ. — Ὅχι. Κάθε ἄλλο. Δὲν πείθομαι γιατί δὲν εἶν' ἔτσι. Τὸ βλέπω καθαρά. Μπορεῖ αὐτὸ πού ἀναφέρατε νᾶναι μιὰ ἐξαίρεση. Ἐπειτα τὸ λογικὸ εἶναι νὰ στέκεται ὁ κανὼν ἴσιος, ὅχι ἀνάποδος... Οἱ ἀδύνατοι εὐχαριστιοῦνται μὲ τ' ἀδύνατα κ' οἱ δυνατοὶ μὲ τὰ δυνατὰ. Ἔτσι κ' ἐγὼ πού μ' ἀρέσουν τ' ἀδύνατα εἶμαι ἄρρωστη. Κ' ἐπειδὴ εἶμαι

ἄρρωστη μ' ἀρέσουν αὐτὰ... Δύο καὶ δύο κάνουν τέσσερα...

ΤΑΚΗΣ. — Καὶ ὅμως!

ΛΙΝΑ. — Τί ὅμως, κύριε Τάκη; Γιατρὸς σπουδάζετε καὶ δὲ μπορεῖ νὰ μὴν τὰ ξέρετε αὐτὰ τὰ πράγματα καλλίτερα ἀπὸ μέ. Ὡστε θέλετε μονάχα νὰ με ἡσυχάσετε... Τὸ κατάλαβα... Μὰ ἔχω κακὰ προαισιήματα. Κι' αὐτὰ εἶναι δυνατότερα, ἀληθινότερα, φωτεινότερα ἀπὸ κάθε ἐπιχείρημα... Καὶ σᾶς λέω λοιπὸν πὼς δὲν εἶμαι καλά. Δὲν εἶμαι διόλου καλά!

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ ἡσύχασε, Λίνα, ἡσύχασε...

ΛΙΝΑ. — Τρεῖς μῆνες τώρα εἶμαστε παντρεμένοι. Κι' ὅμως δὲν χαίρομαι καμμιά εὐχαρίστηση. Τίποτα. Τὸ ξέρεις. Μὲ βλέπεις κάθε μέρα. Ὁλοένα λυώνω... Γιατί τάχα; ... Γιατί; ...

ΝΙΚΟΣ. — Μά, Λίνα...

ΛΙΝΑ. — Κανένας ἄνθρωπος δὲν αἰσθάνεται εὐχαρίστηση στὴ ζωὴ του; Ὅύτε στὶς καλλίτερες στιγμὲς τῆς ζωῆς του; Δὲν τὸ πιστεύω. Μὴ θέλεις, Νίκο, νὰ με πείσης... Μὴν ἐπιμένεις...

ΝΙΚΟΣ. — Καλά, Λίνα. Δὲν ἐπιμένουμε. (Πρὸς τὸν Τάκη). Γιὰ πέστε μας λοιπὸν, κύριε Τάκη...

ΤΑΚΗΣ. — Παρακαλῶ.

ΝΙΚΟΣ. — Δὲν ἐξακολουθῆτε; Ἐλέγατε γιὰ τὸ Νίτσε... Βέβαια θὰ ἐδιαβάσατε μιὰ νέα μελέτη γιὰ τὸ Νίτσε καὶ γιὰ τὸν Ἴψεν, μιὰ σύγκριση.

ΤΑΚΗΣ. — Νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, ὄχι... Δὲν ἐδιάβασα τίποτε. Ξέρετε, τώρα τελευταῖα μ' ἔχει τραβήξῃ ὅλον ἡ ἐπιστήμη μου... Δὲν ἔχω καιρὸ διόλου...

ΛΙΝΑ. — Γιατί πάλε ἀνάφερες τὸν Ἴψεν, Νίκο μου;

ΝΙΚΟΣ. — Ἐ... Γιὰ νὰ ποῦμε καὶ καμμιάν ἄλλη κουβέντα... Γιὰ νὰ μιλήσουμε γιὰ φιλολογία...

ΤΑΚΗΣ. — Καὶ μάλιστα γιὰ τὸν Ἴψεν μπορεῖ κανένας νὰ μιλήσῃ πολὺ, νὰ μιλήσῃ πάντα...

ΛΙΝΑ. — Μάλιστα, ἔχετε δίκιο. Μὰ ἐκείνοι οἱ «Βρυνκόλακες» του!... (Ταράζεται).

ΤΑΚΗΣ. — Πῶς εἶπετε, κυρία;

ΛΙΝΑ. — Γιατί νὰ μοῦ θυμίσῃ ὁ Νίκος τοὺς «Βρυνκόλακες» τοῦ Ἴψεν; ...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ... Ἐγὼ;

ΛΙΝΑ. — Βέβαια. Ἐζήτησες νὰ μοῦ τοὺς θυμίσῃς.

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ γιατί τὰ λές αὐτὰ, Λίνα μου; Γιατί τὰ λές αὐτὰ; ...

ΛΙΝΑ. — Πιστεύω πὼς δὲ λέω τίποτ' ἀνάποδο...

ΤΑΚΗΣ. — Μὰ ὁ κύριος Νίκος δὲν μᾶς ἐμίλησε γιὰ τοὺς «Βρυνκόλακες» καθόλου... Πιστεύω...

ΛΙΝΑ. — Αὐτοὺς ἤθελε νὰ μοῦ θυμίσῃ. Καὶ πάντα μοῦ τὸ κάνει αὐτό... Κ' ἔχει τὸ τὸ λόγο του νὰ μοῦ τοὺς θυμᾶει... Ἐχει τὸ λόγο του... Ξέρετε δὰ τὴν ἱστορία τοῦ πατέρα μου...

ΤΑΚΗΣ. — Μὰ μὴ θυμᾶστε τώρα περασμένες ἱστορίες... Πᾶνε τώρα αὐτὰ... Αὐτὰ λησμονιοῦνται...

ΛΙΝΑ. — (Ταραγμένη). Καὶ ὅμως εἶμαι βέβαιη πὼς δὲν τὴν ξέρετε τὴν ἱστορία καλά...

ΝΙΚΟΣ. — Μά, Λίνα... Κάμε μου τὴ χάρη, Λίνα...

ΤΑΚΗΣ. — Θέλετε νὰ σᾶς μιλήσω καὶ σὰ γιατρός; ... Ἀφοῦ μισο-εἶμαι, ἔχω κάποιο δικαίωμα...

ΛΙΝΑ. — Τί θὰ μοῦ πῆτε; ...

ΤΑΚΗΣ. — Θὰ σᾶς ἐσυμβούλευα νὰ μὴν ταράζεσθε... Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ταράζεσθε ἔτσι...

ΛΙΝΑ. — Δὲν ταράζομαι, κύριε Τάκη. Μὰ θὰ σᾶς πῶ τὴν ἱστορία τοῦ πατέρα μου. Πρέπει νὰ σᾶς τὴν πῶ...

ΝΙΚΟΣ. — Μά...

ΤΑΚΗΣ. — Ἐπιμένετε;

ΛΙΝΑ. — Πιστεύω νᾶχετε τὴν καλοσύνη νὰ τὴν ἀκούσετε. Ἡ βαρυνέστε ν' ἀκούτε; ...

ΤΑΚΗΣ. — Κάθε ἄλλο...

ΝΙΚΟΣ. — Μά... Λίνα...

ΛΙΝΑ. — Ξέρετε πὼς ὁ πατέρας μου ἐβγήκε πιά ἀπὸ τὴ φυλακὴ προχτές...

ΤΑΚΗΣ. — Βέβαια. Μὲ πολλή μου εὐχαρίστηση τῷμαθα...

ΛΙΝΑ. — Μάλιστα σήμερα φτάνει ἐδῶ. Καὶ πιστεύω πὼς σὲ λίγο θ' ἄρθῃ νὰ μᾶς ἰδῇ... Δὲν ξέρομε ἀκριβῶς τί ὥρα θ' ἄρθῃ γιὰ νὰ πηγαίναμε μεῖς πρώτοι νὰ τὸν ἰδοῦμε. Τόκαμε ὅμως ἐπίτηδες, ξέρετε. Θέλει ν' ἄρθῃ ἔτσι ἄξαφνα.

ΤΑΚΗΣ. — Κ' ἔχετε βέβαια καιρὸ νὰ τὸν ἰδῆτε...

ΛΙΝΑ. — Ὅχι καὶ πολὺ. Μετὰ τὸ γάμο

μας ἐπήγαμε στὴ φυλακὴ μαζί με τὸ Νίκο καὶ τὸν εἶδαμε... Τότες δὲν ἐπερίμενε διόλου νὰν τοῦ δοθῇ ἡ χάρη. Γι' αὐτὸ ἐβίασθήκαμε κ' ἐγίνηκε ὁ γάμος. Ἄλλως θὰ μποροῦσαμε νὰ τὸν ἀναβάλουμε γιὰ τρεῖς μῆνες...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ κ' ἡ θέλησή του ἦταν νὰ μὴν ἀναβληθῇ ὁ γάμος...

ΛΙΝΑ. — Βέβαια... Αὐτὴ ἦταν ἡ θέλησή του... Μά... (Στενοχωρημένη).

ΤΑΚΗΣ. — Ὡστε φαντάζομαι τὴ χαρά σας πού θὰ τὸν ἰδῆτε σὲ λίγο.

ΛΙΝΑ. — Τὴ χαρὰ μου;

ΤΑΚΗΣ. — Βέβαια... Πού θὰ ἰδῆτε ἔπειτα ἀπὸ τόσον καιρὸν τὸν πατέρα σας, ἐλεύθερο, καλά, εὐχαριστημένον...

ΛΙΝΑ. — Μά... Μὰ θὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ περασμένα... Τὴν ἱστορία του... Τὴν τρομερὴ ἱστορία, πού μοῦ δηγηθήκαμε ὅταν ἤμουν μικρὴ ἀκόμα... Τὰ φρικιαστικὰ πράγματα πού γινῆκαμε τὸ σπῆτι μας, ἐδῶ καὶ δεκαφτὰ χρόνια...

ΝΙΚΟΣ. — Λησμόνησέ τα τώρα... Δὲν κάνει νὰ τὰ θυμηθῆς σήμερα, πού θ' ἄρθῃ ὁ πατέρας... Δὲν κάνει νᾶσαι ταραγμένη καὶ νὰ ταραχθῇ κι' αὐτός, πού θὰ σὲ βρῇ ἔτσι...

ΛΙΝΑ. — Κι' ὅμως δὲ μπορῶ. Σήμερα ὅλα ἔρχονται καὶ γιγαντώνονται μπροστά μου... Ἐπειτα πρέπει νὰ δηγηθῶ τὴν ἱστορία στὸ κύριο Τάκη. Ὁ κύριος Τάκης δὲν εἶναι δὰ κανένας ξένος. Δὲν πειράζει ἂν τοῦ τὰ ποῦμε ὅλα... Πρέπει ὅμως κιόλας νὰ τὰ διηγηθῶ! Αἰσθάνομαι πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ πῶ...

ΤΑΚΗΣ. — Δὲν κάνει νὰ ταραχῆτε γιὰ μένα...

ΛΙΝΑ. — Ὅχι, πρέπει νὰ μάθετε τί ἦταν ἡ μητέρα μου...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ δὲν εἶναι κανένας πού νᾶχῃ ἄλλη γνώμη. Τὸ ξέρουν ὅλοι πὼς ἡ μακαρίτισσα ἡ μητέρα σου δὲν ἔφταιγε. Ἦταν μιὰ κακὴ ὥρα... Μιὰ ἀναθεματισμένη στιγμή... Τίποτ' ἄλλο!...

ΛΙΝΑ. — Λοιπὸν ἡ μητέρα μου δὲν ἦτανε γυναικα καθὼς πρέπει.

ΝΙΚΟΣ. — Μά, Λίνα!

ΛΙΝΑ. — Ὅχι. Θὰν τὸ πῶ. Ἐχω ὑποχρέωση νὰν τὸ πῶ. Μιὰ μυλόπετρα μοῦ κάθεται στὰ στήθια. Θὰν τὸ πῶ. Θὰν τὸ φωνάξω: Ἡ μητέρα μου δὲν ἐφερονότανε καλά...

ΝΙΚΟΣ. — Μά... ἤσυχασε, Λίνα μου! ... ἔχεις ἄδικο...

ΛΙΝΑ. — Ξέρω ὅλη τὴν ἱστορία. Κ' ἐγὼ δὲ γελιῶμαι. Ἀκούστε τα, κύριε Τάκης. Ὁ Νίκος μπορεῖ νὰ μὴν τὰ ξέρη τὰ πράγματα καλά... Λοιπὸν ὁ πατέρας μου εὗρηκε τὴ μακαρίτισσα τὴ μητέρα μου ἕνα βράδι νᾶχη τρυφερὴ κουβέντα μ' ἕνα γείτονα. Ντρέπομαι καὶ νὰν τὸ πῶ... Εἶχε καὶ σχέσεις μαζί του...

ΝΙΚΟΣ. — Ὅχι. Δὲν εἶν' ἔτσι... Κάθε ἄλλο!

ΛΙΝΑ. — Καὶ ὅμως δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀλλιῶς... Κι' ὁ πατέρας μου τὸ βράδι ἐκεῖνο δὲν ἐκρατήθηκε. Ἐτραβήξε τὸ πιστόλι του καί... Ἀλλοίμονο! Τέτοια μητέρα εἶχα κ' ἔτσι ἐπήγε!... (Πιάνει τὸ κεφάλι τῆς καὶ μετὰ δυνό τῆς χέρια καὶ ἀρχίζει νὰ κλαίῃ).

ΝΙΚΟΣ. — Λίνα μου... Παραξηγεῖς τὰ πράγματα... Δὲν εἶναι τίποτ' ἀπ' αὐτά... Ὁ πατέρας σου ἦτανε λίγο στὸ κέφι ἐκεῖνο τὸ βράδι, ὅπως δὰ συχνὰ τὸ συνήθιζε. Καὶ ἀπάνω στὸ μεθύσι του παρεξήγησε τὰ πράγματα... Κ' ἔκαμε τὸ ἐγκλήμα.

ΛΙΝΑ. — Ὅχι, Νίκο μου, ὄχι!

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ ἂν ἦτανε ὅπως τὰ λές, τότες δὲν θὰ καταδικάζοντανε εἰκοσι χρόνια φυλακή. Θὰν τὸν ἀθώωναν... Δὲν ξέρεις πὼς δὲν καταδικάζονται ποτέ στὴν Ἑλλάδα ὅσοι σκοτώνουν γιὰ λόγους τιμῆς;

ΛΙΝΑ. — Ὅχι! Δὲν ξέρω ἀπ' αὐτά...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ μὴ ρίχνῃς ἄδικο στὴ μητέρα σου. Ἀφοῦ δὲν εἶν' ἔτσι τὰ πράγματα καὶ ἀφοῦ κανένας ποτέ δὲν τὰ εἶπε ἔτσι..

ΛΙΝΑ. — Μὰ ἐγὼ τὰ ξέρω... Τὰ αἰσθάνομαι.

ΤΑΚΗΣ. — Κυρία Λίνα, ἡσυχάστε... Τώρα αὐτὰ περάσανε... Ἐπειτα δὲν μπορῶ ποτέ νὰ παραδεχθῶ τέτοια πράγματα γιὰ τὴ μακαρίτισσα τὴ μητέρα σας...

ΝΙΚΟΣ. — Μπᾶ! Μὰ οὔτε τὸ εἶπε κανένας ποτέ. Μονάχα ἡ Λίνα τὸ φαντάζεται αὐτό...

ΛΙΝΑ. — (Θυμωμένα). Καλά! Τὸ φαντάζομαι...

ΤΑΚΗΣ. — (Σηκώνεται). Ἀκούστε με λοιπὸν, σᾶς παρακαλῶ. Νὰ ἡσυχάσετε... Θὰ σᾶς ἀφίσω κ' ἐγὼ τώρα...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ πῶς; Θὰ φύγετε;

ΛΙΝΑ. — Γιατὶ βιάζεσθε;

ΤΑΚΗΣ. — Πρέπει νὰ φύγω. Θέλω νὰ

ἰδῶ καὶ τὸν φίλο μου τὸν κύριο Γιάγκο τὸ Γιωργόπουλο.

ΝΙΚΟΣ. — Ἄ μάλιστα! Μένει σὲ τοῦτο τὸ ξενοδοχεῖο...

ΤΑΚΗΣ. — Ναί! Μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ ἤρθα ἐδῶ, ἐσκέφτηκα νὰ κάμω καὶ σ' αὐτὸν μία ἐπίσκεψη... Λοιπὸν... (Χαιρετᾷ με χειραψία).

ΝΙΚΟΣ. — Χαίρετε. Καὶ νὰ σᾶς βλέπουμε...

ΛΙΝΑ. — Χαίρετε. Νὰ σᾶς βλέπουμε συχνότερα...

ΤΑΚΗΣ. — Θὰ προσπαθῶ νὰ ᾤρωμαι... Χαίρετε...

(Βγαίνει ὁ Τάκης).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ.

ΝΙΚΟΣ. — Ἐ, Λίνα μου θὰ ἡσυχάσῃς τώρα... Δὲν εἶν' ἔτσι;

ΛΙΝΑ. — Μὰ δὲ μπορῶ...

ΝΙΚΟΣ. — Δὲν ἔκανε νὰ ταραχθῆς πάλι.

ΛΙΝΑ. — Ἐπρεπε ὅμως νὰ τὰ πῶ γιὰ νὰ ἑλαφρώσω...

ΝΙΚΟΣ. — Καὶ ὅμως δὲν εἶναι ἀλήθεια ἔρω θετικὰ πὼς ἡ μητέρα σου ἦτανε ὑπόδειγμα τιμιότητος. Φρόνιμη, μετρημένη, σωστὴ σ' ὅλα τῆς. Εἶμαι βέβαιος. Ἐπειτα δὲν καταλαβαίνω γιὰ τὰ μὴ πιστεύῃς κανένα καὶ νὰ δημιουργῆς ἱστορίες φανταστικῆς...

ΛΙΝΑ. — Μὰ δὲν εἶναι φανταστικῆς ἱστορίες... Ἡ μητέρα μου δὲν ἦτανε τίμια γυναῖκα.

ΝΙΚΟΣ. — Μὴ τὸ ξαναπῆς, γιὰτὶ μοῦ κακοφαίνεται. Ἀφοῦ δὲν τὸ εἶπε κανένας ὡς τὰ τώρα, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ τὸ λές ἐσύ, ἡ κόρη τῆς...

ΛΙΝΑ. — Δὲ θέλω νὰ σὲ στενοχωρῶ. Μὰ τὴν ἀλήθεια πρέπει νὰν τὴ λέμε. Μποροῦσε νὰ τὴ σκοτώσῃ χωρίς λόγο;

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ ξέρομε δὰ πὼς ἐμεθοῦσε ὁ πατέρας σου. Ἐπινε πολὺ, πάρα πολὺ! Εἶχε γένη ἀλκοολικός, ὅταν ἔκαμε τὸ ἐγκλήμα... Ὅστε ἂς τ' ἀφίσουμε πιά αὐτά... Κάμε αὐτὴ τὴ χάρη τοῦ Νίκου σου... (Σκύβει καὶ τὴ φιλεῖ).

ΛΙΝΑ. — (Κάπως ἡσυχότερη). Ἐτσι μοῦ τὰ κάνεις πάντα.

ΝΙΚΟΣ. — (Χαμογελάει) Τὶ σοῦ κάνω;

ΛΙΝΑ. — (Χαμογελάει) Μὲ καλοπιάνεις μὲ τὰ φιλάκια σου, κατεργαράκο...

ΝΙΚΟΣ. — Θέλω νὰ σὲ κάμω νὰν τὰ ξεχάσῃς ὅλα, Λίνα μου, καὶ νὰ βλέπῃς μονάχα τὴν ἀληθινὴ εὐτυχία μας...

ΛΙΝΑ. — Ξέρω πὼς πάντα θέλεις νὰ τὰ βλέπουμε ὅλα τριανταφυλλένια...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ γιὰτὶ τάχα νὰ μὴν τὰ βλέπουμε τριανταφυλλένια;

ΛΙΝΑ. — (Τὸν φιλεῖ μὲ νάζι). Νά, κακέ...

ΝΙΚΟΣ. — Ἐτσι μ' ἀρέσεις... Μπορῶ νὰ μὴ σ' ἀγαπῶ, νὰ μὴν πεθαίνω γιὰ τὴν Λίνα μου;... Κι' ἂν ἀκόμα ἔβγανες μερικὲς ιδέες, μερικὲς φαντασίες, ποὺ σοῦ ἔρχονται στὸ κεφάλι, μερικὲς ψευτικὲς ἱστορίες ποὺ φτιάνεις... Ἄν ἔφευγαν ὅλ' αὐτά, τὶ εὐχισμένοι θὰ εἶμαστε!...

ΛΙΝΑ. — Καὶ ὅμως...

ΝΙΚΟΣ. — Τί; Δὲν ὑπάρχει «ὅμως»...

ΛΙΝΑ. — Δυστυχῶς ὑπάρχει...

ΝΙΚΟΣ. — Σᾶν τί;

ΛΙΝΑ. — Τὸ ξέρω πὼς μ' ἀγαπᾷς, τὸ ξέρω πὼς πεθαίνεις γιὰ μένα... Μά...

ΝΙΚΟΣ. — Τὶ ἔχεις, Λίνα μου;

ΛΙΝΑ. — Νά: τὶ σημασία ἔχει ἡ ἀγάπη σου;

ΝΙΚΟΣ. — (Μὲ ἐκπληξη) Μὰ τὶ θέλεις νὰ πῆς, Λίνα μου;

ΛΙΝΑ. — Νὰ τὶ θέλω νὰ πῶ: πὼς ἡ ἀγάπη σου δὲν ἔχει τὴ σημασία ποὺ ἔπρεπε νᾶχη, γιὰτὶ... (Μ' ἔμφραση). Γιατὶ μὲ ἀγαπᾷ πάνε πολλοί!

ΝΙΚΟΣ. — Πολλοί;

ΛΙΝΑ. — Νά. Πρῶτα - πρῶτα ὁ Τάκης Μ' ἀγαπᾷ τρελλά. Αὐτὸ δὰ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο του...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ ἐγὼ δὲν ἐκατάλαβα τίποτα.

ΛΙΝΑ. — Βέβαια αὐτὸ εἶναι φυσικό. Ὁ σύζυγος καταλαβαίνει πάντα τελευταῖος, ὅπως δὰ τὸ λένε...

ΝΙΚΟΣ. — Καὶ ὅμως ἔχεις ἄδικο.

ΛΙΝΑ. — Σοῦ λέω, μ' ἀγαπᾷ τρελλά. Μὰ ἐγὼ οὔτε καν τὸν σκέπτομαι. Μπορῶ νὰ πῶ μάλιστα πὼς τὸν ἀηδιάζω... Μοῦ εἶναι βαρετός. Φαντάζομαι ὅμως πόσο θὰ πάσχη ὁ δυστυχισμένος! Γιατὶ αὐτὸς εἶναι ἔξτραλλαιμένος μαζί μου... Πεθαίνει γιὰ μένα...

ΝΙΚΟΣ. — Λοιπὸν σοῦ λέω πὼς ἔχεις ἄδικο. Καὶ μὴν ἀνησυχεῖς διόλου. Ὁ Τά-

κης οὔτε καν τὸ σκέφτεται τέτοιο πρᾶγμα. Οὔτε μπορεῖ νὰν τὸ σκεφτῆ... Τὸν ξέρω καλά.

ΛΙΝΑ. — Μὰ τὶ τοῦ φταίω ἐγὼ;... Ἀφοῦ δὲν τὸν ἀγαπῶ, τὶ θέλει;... Τὶ φταίω ἐγὼ ποὺ βασανίζεται;

ΝΙΚΟΣ. — Ξέχασέ τα αὐτά, Λίνα, ξέχασέ τα...

ΛΙΝΑ. — Μὰ ὅλα τὰ βάσανα σ' ἐμένα ἐμαζωχτήκανε; Ὅλα τὰ βάσανα τοῦ κόσμου!...

ΝΙΚΟΣ. — Ἐλα, Λίνα μου, ἡσυχάσε. (Τῆς χαϊδεύει τὰ μαλλιά).

ΛΙΝΑ. — (Ταραγμένη). Πῶς νὰ ἡσυχάσω;... Τί δυστυχίες, τί ταραχές! Ὅλα μαζεμένα μοῦ ἔθρηναν! Αὐτὸς ποὺ μοῦ ρίχνεται ἐνῶ ἐγὼ τὸν συχαίνομαι... Ὁ πατέρας μου ποὺ ξανάρχεται γιὰ νὰ μοῦ θυμίσῃ τὸ ἐγκλήμα του... Καὶ μαζί καὶ τὴν ἀτιμία τῆς μητέρας μου... Ἄχ! (Κάνει νευρικὲς κινήσεις, πολὺ ταραγμένη). Ὁχι!...

ΝΙΚΟΣ. — Ἄς διαβάσουμε καλλίτερα κάτι νὰ ξεσκάσουμε. (Πέρνει ἀπὸ τὸ τραπέζι ἕνα βιβλίο).

ΛΙΝΑ. — Ὅχι. Νὰ μ' ἀφίσης στὶς στενοχώριες μου... Ὁχι! Νά. Κάτι μὲ στενοχωρεῖ, μὲ πνίγει...

ΝΙΚΟΣ. — Δὲν ἔχεις τίποτε. Ξέχασέ τα. Τί ὥραϊα αὐτὰ τὰ ποιήματα!

ΛΙΝΑ. — (Σὰ μοναχὴ τῆς.) Ὅλες οἱ δυστυχίες, ὅλες οἱ ἀγωνίες μαζί... Ἄχ! πῶς ν' ἀνθέξω;

ΝΙΚΟΣ. — (Κάνει πὼς δὲν τὴν ἀκουσε). Ἄς διαβάσουμε λοιπὸν ἕνα ποίημα. Νά, αὐτὸ ποὺ ἐπιγράφεται «Βαρουῖσκιωτος».

ΛΙΝΑ. — Βαρουῖσκιωτὸς νὰ τ' ἀκούσω ὁλόκληρο. Μόνο τὸ τέλος. Νὰ ἰδοῦμε ποῦ καταλήγει.

ΝΙΚΟΣ. — Ὅπως θέλεις. (Διαβάζει.) «Μονάχα σὰ σταθῶ τώρα μονάχος μου βλέπω μὲς στὸν ἀγέρα κοπάδια βρυκολάκου κοκκινόματους νὰ τρέχουν πέρα ὡς πέρα!...»

ΛΙΝΑ. — (Τρομάζει) Ὁχι!... Τ' εἶν' αὐτό!... (Τὴν πιάνει κρίση καὶ πέφτει στὸν καναπέ).

ΝΙΚΟΣ. — (Σηκώνεται ὀρθός. Σκύβει ἀπὸ πάνω τῆς γιὰ νὰ τὴν περιποιηθῆ. Ἄφαντα σὰν κάτι νὰ θυμάται). Ἄ! ὁ γιὰ τὸς ὁ Τάκης, δὲ θάφυγε... (Κοντεύει στὸν τοῖχο καὶ χτυπᾷ τὸ ἠλεκτρικὸ κουδοῦνι).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

(*Ὁ ὑπηρέτης χτυπάει τὴν πόρτα. Ἀνοίγει ὁ Νίκος. Καὶ συνομιλοῦν χωρὶς νὰ μῆν μέσα ὁ ὑπηρέτης.*)

ΝΙΚΟΣ. — Κάμε μου μιὰ χάρη.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ. — Ὅριστε, κύριε.

ΝΙΚΟΣ. — Στὸν ἀριθμὸ ὄχτώ, στὸ δωμάτιο τοῦ κ. Γιωργοπούλου εἶναι ὁ κ. Τάκης, ποῦ ἦτανε δῶ πρὸ ὀλίγου.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ. — Μάλιστα. Τὸν ξέρω.

ΝΙΚΟΣ. — Πές του λοιπὸν πὼς εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νᾶρθῃ ἀμέσως ἔδῳ. Ἄκουσες; Μεγάλη ἀνάγκη, νὰ τοῦ πῆς.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ. — Μάλιστα, κύριε. (*Φεύγει ὁ ὑπηρέτης. Ὁ Νίκος κλείνει τὴν πόρτα. Ἐπειτα πλησιάζει τὴ Λίνα καὶ τὴν περιποιεῖται λίγες στιγμὲς, ὅσο ποῦ χτυπάει ἡ πόρτα.*)

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

(*Ἀφοῦ χτυπήσῃ τὴν πόρτα, ὁ Τάκης ἀνοίγει καὶ μπαίνει.*)

ΤΑΚΗΣ. — Τί συμβαίνει;... Μπά! Τί ἔπαθε ἡ κυρία Λίνα;...

ΝΙΚΟΣ. — (*Μὲ φωνὴ ταραγμένη.*) Τῆς ἦρθε ἄξαφνα κάποια κρίση... Γι' αὐτὸ σᾶς ἔκραξα... Μὲ συγχωρεῖτε... Μὰ ἔσεεις, σὰ γιαιτρός...

ΤΑΚΗΣ. — (*Πλησιάζει καὶ παρατηρεῖ τὴ Λίνα.*) Ὑστερική κρίση εἶναι... Ὁ ὕστερισμός της εἶναι κάτι τρομερό!... Δὲν εἶδτε καὶ πρὶν τί εἶχε φανταστῆ;... Μὰ πὼς τῆς ἦρθε ἡ κρίση;

ΝΙΚΟΣ. — Ἀπὸ ἓνα βιβλίο... Ἀπὸ ἓνα ποίημα.

ΤΑΚΗΣ. — Ἀπὸ ἓνα ποίημα; Ποιό; (*Ὁ Νίκος πέρνει τὸ βιβλίο καὶ τὸ δείχνει στὸν Τάκη, ποῦ φαίνεται πὼς διαβάζει ἀπὸ μέσα του.*) Γιὰ φανταστῆ!... Μὰ εἶναι ἡ κατάσταση της... Καὶ φαίνεται πὼς καὶ ἡ κληρονομικότης παίξει τὸν ρόλο της... Ξέρετε, σ' αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ προγονικά στίγματα ἔχουν μεγάλην ἐπίδραση... Εἶναι τρομερὴ αὐτὴ ἡ κληρονομιά... Αὐτὴ ἡ μαύρη κληρονομιά ποῦ ἀφίνουν οἱ πρόγονοι στοὺς ἀπογόνους τους!...

ΝΙΚΟΣ. — Καὶ τώρα τί θὰ τῆς κάμουμε;

ΤΑΚΗΣ. — Θὰ συνέλθῃ μόνη της...

ΝΙΚΟΣ. — Ἄν πλησιάσετε σεῖς, μπορεῖ νὰ τῆς περάσῃ πιὸ γρήγορα...

ΤΑΚΗΣ. — Μπά! Γιατί;

ΝΙΚΟΣ. — Μόλις σᾶς καταλάβῃ κοντὰ της...

ΤΑΚΗΣ. — Δὲν πιστεύω...

ΝΙΚΟΣ. — Ἐγὼ ὅμως τὸ πιστεύω, ἔχω κάποια ἰδέα ποῦ μὲ πείθει γι' αὐτό... Γιὰ δοκιμάστε.

ΤΑΚΗΣ. — Περιέργο μού φαίνεται νὰ ἐλπίζετε πὼς θὰ συνέλθῃ μόλις πάω κοντὰ της... Καὶ ποιὰν ἐπίδραση τάχα θᾶξω ἐγώ;... Ὡστόσο θὰ δοκιμάσω. (*Πλησιάζει καὶ πιάνει τῆς Λίνας τὸ χέρι.*) Κυρία Λίνα!

ΛΙΝΑ. — (*Ἀνοίγει τὰ μάτια της. Σιγαλά.*) Κύριε Τάκη. Ἔσεῖς εἰσθε;...

ΝΙΚΟΣ. — Βλέπετε; Βλέπετε; Τί σᾶς ἔλεγα;

ΛΙΝΑ. — (*Ἀνασηκώνεται καὶ κάθεται στὸν καναπέ.*) Μὰ πὼς εὑρεθήκατε δῶ, κύριε Τάκη; Δὲν εἶχατε φύγη;...

ΤΑΚΗΣ. — Μάλιστα. Εἶχα φύγη καὶ ξανάρθα...

ΛΙΝΑ. — Μὰ γιατί σᾶς ἀνήσυχησαν;... Γιατί;

ΤΑΚΗΣ. Μπά! Δὲ μ' ἀνησύχησαν;... Κάθε ἄλλο.

ΝΙΚΟΣ. — Δὲ θυμᾶσαι ποῦ εἶχε πάη στὸ δωμάτιο τοῦ κυρίου Γιωργοπούλου; Καὶ τὸν ἐφανάξαμε... Ἀφοῦ ἦταν ἀνάγκη... (*Πρὸς τὴν Λίνα.*) Τώρα εἶσαι καλά; Ἔ;

ΛΙΝΑ. — Ναί. (*Κοιτάζει τὸν Τάκη.*) Εἶμαι πολὺ καλά! (*Πρὸς τὸν Νίκο.*) Σὲ παρακαλῶ, Νίκο μου...

ΝΙΚΟΣ. — Κάτι θέλεις...

ΛΙΝΑ. — Θέλω κάτι... Κανένα καφέ... Κάτι...

ΤΑΚΗΣ. — Ὅχι καφέ. Θὰ σᾶς βλάβῃ...

ΝΙΚΟΣ. — Τότε καμμιά λεμονάδα; Καμμιά πορτοκαλάδα;

ΛΙΝΑ. — ὦ, Νίκο μου, ἂν ἐπήγαινες νὰ μοῦ φερνες κανένα πορτοκάλι... Νὰ μοῦ φτιάσουν μιὰ πορτοκαλάδα...

ΤΑΚΗΣ. — Δὲ στέλνετε τὸν ὑπηρέτη μιὰ στιγμὴ;...

ΝΙΚΟΣ. — Μὰ μήπως ξέρουν αὐτοὶ νὰ ψωνίσουν τίποτε;...

ΛΙΝΑ. — Ἀλήθεια. Δὲν εἶδες καὶ χτές... Ὅλο μαραμένα... Ἀνυπόφοροι εἶν' αὐτοὶ οἱ ὑπηρετές!...

ΝΙΚΟΣ. — Θὰ μὲ συγχωρήσετε, κύριε Τάκη, νὰ πεταχτῶ μιὰ στιγμὴ ἐγώ... Ἔ, Λίνα;...

ΛΙΝΑ. — Δὲν πιστεύω ὁ κύριος Τάκης νᾶναι ξένος... Πήγαινε, Νίκο μου, μιὰ στιγμὴ.

ΤΑΚΗΣ. — Μπά! Τί λέτε;... Παρακαλῶ...

ΝΙΚΟΣ. — Θὰ πάω λοιπὸν. (*Πέρνει τὸ καπέλο του.*) Καὶ δὲν πιστεύω ν' ἀργήσω. Παρητόν, κύριε Τάκη...

ΤΑΚΗΣ. — Μπά. Παρακαλῶ.

(*Βγαίνει ὁ Νίκος καὶ ἀφήνει τὴν πόρτα σπρωγμένη, χωρὶς νὰ τὴν κλείσῃ τελείως.*)

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΤΗ.

(*Ἡ Λίνα κάθεται στὸν καναπέ καὶ ὁ Τάκης ὀρθός.*)

ΛΙΝΑ. — Δὲν κάθιστε, κύριε Τάκη;... Τόσην ὥρα ὀρθός θὰ κουρασθῆτε...

ΤΑΚΗΣ. — Σᾶς παρακαλῶ... ἔχω συνηθίση...

ΛΙΝΑ. — Ἡ θέλετε νὰ ψηλώσετε;...

ΤΑΚΗΣ. — (*Κάθεται σὲ μιὰ καρέκλα.*) Εὐχαριστῶ... Ἐλπίζω λοιπὸν νὰ ἡσυχάσετε πιά...

ΛΙΝΑ. — Μὰ δὲν μπορῶ νὰ ἡσυχάσω...

ΤΑΚΗΣ. — Βέβαια. Ἀκόμα ἔχετε κάποια ταραχή... Μόλις πάρετε ὅμως τὴν πορτοκαλάδα, θὰ συνέλθετε τελείως...

ΛΙΝΑ. — Δὲν βαρύνεστε...

ΤΑΚΗΣ. — Γιατί τὸ λέτε αὐτό, κυρία Λίνα;

ΛΙΝΑ. — Μὰ, κύριε Τάκη, δὲν εἶναι τίποτε ἀπ' αὐτὰ σπουδαῖο...

ΤΑΚΗΣ. — Μήπως κ' ἐγὼ σ' αὐτὸ ἔχω ἄλλη γνώμη;... Τίποτα δὲν εἶναι σπουδαῖο. Ὅλα θὰ περάσουν...

ΛΙΝΑ. — Καὶ ὅμως, ἂν ἀπ' ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτα σπουδαῖο, ὥστόσο ὑπάρχει καὶ κάτι σπουδαῖο, κάτι σπουδαῖο καὶ ὁμορφο. Ὅμορφο σὰν τὰ πιὸ χαριτωμένα λουλούδια καὶ γλυκό. Γλυκὸ σὰν τις πιὸ γλυκὲς ἀνοιξιὰτικες μέρες...

ΤΑΚΗΣ. — Βλέπω πὼς τώρα εἰσθε καλά, εἰσθε ἡσυχῃ.

ΛΙΝΑ. — Καὶ ὅμως δὲ μὲ ρωτᾶτε: «Τί εἶν' αὐτὸ τὸ σπουδαῖο, τὸ ὄραῖο, τὸ γλυ-

κό;»... Καὶ ὅμως αὐτὸ σᾶς ἀφορᾶ. (*Μὲ ἔμφραση.*) Μόνο ἐσᾶς ἀφορᾶ.

ΤΑΚΗΣ. — Τί θέλετε νὰ πῆτε;...

ΛΙΝΑ. — (*Μὲ λόγια καθαρὰ.*) Θέλω νὰ πῶ πὼς σᾶς ἀγαπᾶω... Αὐτὸ θέλω νὰ πῶ! Ναί. Αὐτὸ μονάχα.

ΤΑΚΗΣ. — (*Σηκώνεται ἔξαφνα ὀρθός.*) Μά... Τί λέτε; Μά, κυρία Λίνα...

ΛΙΝΑ. — (*Σηκώνεται ὀρθή.*) Ναί. Αὐτὸ ποῦ σᾶς λέω. Σᾶς ἀγαπᾶω! Σᾶς ἀγαπᾶω!

ΤΑΚΗΣ. — (*Πλησιάζει πρὸς τὴν πόρτα.*) Τ' εἶν' αὐτὰ!...

ΛΙΝΑ. — Δὲν θὰ φύγετε! Μὴ φύγετε... Σᾶς παρακαλῶ... Σταθῆτε... Νὰ σᾶς πῶ...

ΤΑΚΗΣ. — Δὲν ἔχω τίποτε νὰ μοῦ πῆτε...

ΛΙΝΑ. — (*Πέρνει ἄξαφνα στὰ γόνατά του.*) Λυπηθῆτε με... Ἀκοῦστε με... Πρέπει τὰ σᾶς ἐξηγήσω κάτι... Ἐχουν μπλεχθῆ ἄσχημα τὰ πράγματα!.. Θὰ μὲ σώσετε!... Ἄν φύγετε, εἶμαι καταστραμμένη...

ΤΑΚΗΣ. — (*Στέκεται καὶ τὴν ἀκούει.*) Μὰ γιατί; πὼς;

ΛΙΝΑ. — Καθῆστε στὸν καναπέ... Σᾶς παρακαλῶ... Μιὰ στιγμὴ μονάχα...

ΤΑΚΗΣ. — Μὰ μὴν ξαναπῆτε τέτοιο πρᾶμμα. (*Κάθεται στὸν καναπέ.*)

ΛΙΝΑ. — (*Ὁρθή.*) Ἀκοῦστε με... Δὲ μπορῶ πιά... Σταθῆτε νὰ σᾶς τὰ πῶ... Θὰ σᾶς τὰ πῶ ὅλα, ὅλα, ὅλα...

ΤΑΚΗΣ. — (*Ἀνήσυχος.*) Μά...

ΛΙΝΑ. — Μὰ δὲν μπορῶ... Σᾶς ἀγαπᾶω...

ΤΑΚΗΣ. — Δὲν εἶναι σωστό... Δὲν εἶναι λογικὰ πρᾶγματα αὐτὰ...

ΛΙΝΑ. — (*Ὁρμᾶει καὶ κάθεται ἀπάνω στὰ γόνατά του καὶ τὸν φιλεῖ μὲ πάθος.*) Ἄχ! Τάκη μου!... Τάκη μου! Πεθαίνω γιὰ σένα... Πεθαίνω ἀπὸ ἀγάπη... (*Καθισμένη στὰ γόνατά του, τοῦ χαϊδεύει τὸ πρόπο.*) Κ' εἶμαι τώρα ἀληθινὰ εὐτυχημένη... Νᾶταν ἔτσι ὅλη μου ἡ ζωὴ, Τάκη μου...

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

(*Ἀνοίγει ἄξαφνα αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἡ σπρωγμένη πόρτα καὶ παρουσιάζεται τὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα τῆς Λίνας στὸ ἀνοιγμα. Κοιτάζει τοὺς δυὸ μὲ ἀγριεμένα μάτια,*

χωρίς εκείνοι να τὸν βλέπουν. Μικρὴ σιωπή).

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΛΙΝΑΣ.— (μὲ ἄγρια φωνή). Ἡ κόρη μου! (Ἀνοίγει τὴν πόρτα ὀρθάνοιχτη). Σ' ἐνὸς ξένου τὴν ἀγκαλιά... Ἄχ! Ἡ γυναῖκα μου... Ἐσηκώθηκε ἡ γυναῖκα μου ἀπὸ τὸ μνήμα!...

(Ἡ Λίνα καὶ ὁ Τάκης ξαφνίζονται καὶ ἀνασηκώνονται ὀρθοί. Γυρίζουν πρὸς τὴν πόρτα καὶ ἀντικρῶζον τὸν πατέρα τῆς Λίνας).

ΛΙΝΑ.— Ὁ πατέρας μου!... (Προχωρεῖ κατ' ἀπάνω του). Πατέρα μου...

(Ὁ Τάκης μένει ἀκίνητος στὴ θέση του).

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΛΙΝΑΣ.— Τὶ εἶν' αὐτὰ ποὺ κάνεις; Ποῦ εἶναι ὁ ἄντρας σου; Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ἐδῶ; Ντροπή σου!...

ΛΙΝΑ.— Πατέρα! (Παρακαλεστικά).

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΛΙΝΑΣ.— Δὲν εἶμαι πατέρας σου... Δὲν εἶσαι κόρη μου... Εἶσαι μιά...

ΛΙΝΑ.— Γιατί εἶσαι τόσο σκληρός, πατέρα;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΛΙΝΑΣ.— Μακριά! Εἶσαι κόρη τῆς μητέρας σου! Μο-

νάχα μ' αὐτὴ μοιάζεις... Πήγαινε... (Τῆ σπρώχνει)

ΛΙΝΑ.— Γιατί;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΛΙΝΑΣ.— (Πρὸς τὸν Τάκη). Κ' ἐσὺ παλιάνθρωπε... (Μεταριώνει ἔξαφνα). Ὁχι. Τὶ φταῖς ἐσύ; Αὐτὴ, μονάχα αὐτὴ... Ἡ κόρη τῆς μητέρας της... (Γυρίζει πίσω ὀργισμένος πρὸς τὴν πόρτα). Καὶ γὼ ἔλεγα πὼς θὰ ξαναζοῦσα ἡσυχος, πὼς θὰ ξεχνοῦσα... Ἄχ!... (Βγαίνει μὲ ὀργὴ ἀπὸ τὴν πόρτα στὸ διάδρομο).

(Ἡ Λίνα ἀκολουθεῖ ἀπὸ πίσω του, ἐνῶ ὁ Τάκης μένει ἀκίνητος καὶ σὰ συλλογισμένος. Μόλις ἡ Λίνα φτάνει κοντὰ στὴν πόρτα, ἀκούεται πυροβολισμὸς ἀπὸ τὸ διάδρομο).

ΤΑΚΗΣ.— Πάει! Θὰ σκοτώθηκε. (Τρέχει πρὸς τὴν πόρτα).

ΛΙΝΑ.— (Ξεφρενιασμένη). Πατέρα! Πατέρα! Εἶμαι δική σου κόρη! Ὁχι μονάχα κόρη τῆς μητέρας μου. (Βγαίνουν καὶ οἱ δύο στὸ διάδρομο κ' ἀδειάζει ἡ σκηνή).

ΑΥΛΑΙΑ

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΠΛΟΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ

Under the wide and starry sky
Dig the grave and let me lie.

R. — L. Stevenson.

Ἄπάνω ἀπ' ὅλα εἶνε ὁ ἥλιος τὴν ἡμέρα
καὶ τὴν νύχτα εἶνε εἴτε τ' ἄστρα, εἴτε τὸ φεγγάρι.
Κάτω συκιές, ἐληές, ἀμπέλια. Κάτι Κυπαρίσσια,
ἀγκάθια καὶ χῶμα πολὺ. Διάμεσα δὲ τοῦ ἐλαττωματικοῦ
ἀφτοῦ πρασίνου ξανοίγει τὸ μπογάζι, γαλανὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.
Ἄπάνου ἀπ' ὅλα, ἐχτὸς τοῦ ἡλίου ἢ τῶν οὐράνιων σωμάτων
εἶνε ἀπλωμένη ἡσυχία μεγάλη. Ἀπὸ ἡχους ἢ φωνές,
μονάχα ζῶων ἢ ἐντόμων ἀντηχᾶνε εἰς τὴν νύχτα.
Σὲ κάθε εἶδος φυτείας, ἀντιστοιχεῖ καὶ μιὰ φωνή.
Φωνὴ Ὀνου, λόγου χάρη, ἀντιστοιχεῖ στὰ κυπαρίσσια.
Φωνὴ Κουκουβάγιας, στὶς ἐληές. Κοκόρου, πάλι στὶς ἐληές.
Κοῦρκου, σφήκας, στ' ἀγκάθια ἢ στὰ σταφύλια.
Ἄλλὰ τοῦ γρύλου ἀντιστοιχεῖ σὲ ὀλόκληρο τὸ σκότος.
Τόσο ξεχωριστὰ σπουδαία εἶνε τούτη ἡ φωνή.
Διάμεσα ὄλων ἀφτῶν τῶν ποικιλιῶν,
παρεντίθεται τὸ μπογάζι μὲ τὰ γαλανά.
Ἐντελῶς ἐξαιρετικὰ χαρὰ δοκιμάζει
ὁ κάτοικος τῆς μακάριος ἀφτῆς παραλίας
ὅταν βλέπει νὰ περνᾶνε, εἴτε πηγαίνοντας, εἴτε γυρνώντας
βαπόρια, βαπόρια πάρα πολλὰ βαπόρια.
Τελειωμὸ δὲν ἔχει ἀφτὴ ἡ λιτανεία.
Ἄλλὰ εἶνε πολὺ ὠραία αὐτὰ τὰ βαπόρια.
Καθὼς καπνίζουν, ἀπλώνεται ὁ καπνὸς τους
ἀπάνω στὸν ὀρίζοντα, ἄλλοτε μᾶβρος, ἄλλοτε σταχτής.
Ἐχτὸς τοῦ καπνοῦ τὰ πλοῖα ἐκεῖνα σφυράνε.
Τὸ καθένα σφυράει μὲ τρόπο δικό του.
Δίκαια ζητάει ὁ καθένας νὰ μάθῃ ποῖα εἶνε
τέλος πάντων ὅλα ἀφτὰ τὰ πλοῖα. Εἶνε ἡ Τρίγλια,
ἡ Γόησσα, ἡ Χρυσῶ, τὸ Μανάκι.
Εἶνε ἡ Φτερωτὴ, ἡ Ἰωάννα, ὁ Κεραβνός, τὸ Ὑδράκι.
Ἐλπίζω νὰ μὴν ξεχάστηκε κανενοῦ ἡ ἀπαρίθμηση.
Θὰ ἦτανε δραματικὰ λυπητερό. Ξαπλώνεσαι λοιπὸν
ἐκεῖ ἀφ' ὑψηλοῦ, καὶ δίνουν μεγάλη χαρὰ
νὰ τὰ βλέπῃς νὰ περνοῦν, νὰ τ' ἀκοῦς νὰ σφυράνε.
Τὶς ἄγονες ὄρες, ὀρισμένων νυχτῶν, ποὺ δὲν περνᾶνε
τὰ καρᾶβια, ξανοίγουν γύρω γύρω τὰ γριγριά
μὲ φῶτα πολλῆς δυνάμεως γιὰ τὸ ψάρεμμα.
Καὶ τότε ἡ νέα ἡδονή, σὲ κάνει νὰ ξεχνᾶς
τὴν ἔλλειψη τῆς ἄλλης. Πολὺ κοντὰ στὴ θάλασσα,
πρὸς τὶς ἀμμουδιές, εἶνε ὁ Ἄη-Βασίλης.
Περίφημο ἐκκλησάκι γιὰ περίπατο τὴν ὥρα
ποὺ βραδυάζει ἄρκετὰ τόσο, ὥστε νὰ δίνῃ ἐνδιαφέρον
ἢ περιδιάβαση τῆς ὠραίας ὥρας καὶ τῆς τοποθεσίας.
Πόσες ἀναμνήσεις δὲν θᾶνε ἐκεῖ βαλμένες.
Βέβαια πολλές. Τὸ αἰσθάνεσαι. Ἐσχάτως μεταξὺ

των βαποριών έπαψε να περνάει τὸ ένα.
 "Έπαψε γιατί πνίγηκε μιὰ νύχτα ἐκεῖ πιὸ ὄξω.
 Μαζί κι' ὁ Καπετάνιος, κι' ὄλοι. Τίποτα δὲν ἔμεινε.
 'Απόμειναν ὅμως ὄλα τ' ἄλλα εὐτυχῶς. "Αν πάλι
 πνίγονταν κι' ἐκεῖνα ἓνα ἓνα,
 καθὼς εἶνε συχνὰ τὰ θαλάσσια πεπρωμένα,
 τότε διαμιάς, τί μεγάλη μονοτονία στὸ μπογάζι.
 Θὰ ἦταν περίπτωση νὰ σηκωθῆς νὰ φύγης.
 'Αλλὰ πῶς; "Οχι ὅμως. Γιατί μιὰ μέρα ξαφνικὰ
 βγήκαν ὄλα τὰ γύρω πολὺ παραλλαγμένα.
 "Αρκεσε νάρθη ἡ πρώτη θεομηνία τοῦ φθινοπώρου
 καὶ τὰ παράλλαξε ὄλα. Διώχτηκε καὶ νάρκη
 θερινή, καὶ ὄλη ἡ ἔχτεταμένη παράλυση
 ποὺ διαγράφεται πάρα πάνω μὲ τόσο μόχθο,
 γιὰ νὰ βγῆ σὰν τὸ ἐσώτατο νέο Φεγγάρι,
 ὀλόδροση ἡ γοητεία τῆς ἀπλωμένης συννεφιάς,
 τῆς βορρινῆς ἀντάβγειας τοῦ Χειμῶνα,
 ὅπου δὲν ἔχουν πέραση οἱ ἄτονες ιδέες.
 'Απάνω ἀπ' ὄλα θὰ μένη πάντα ἴσως ὁ "Ηλιος,
 ἀλλὰ καλύφθηκε γιὰ καλά. Καὶ τοῦτο εἶνε
 πρόοδο πολὺ μεγάλη.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ.

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΟΥΦΗ

Πάντα ὄσες φορὲς τὸν θυμηθῶ, στὸ νοῦ
 μου ἔρθει ἡ ἄσχημη, ἡ ἀπαίσια μορφή του,
 μοῦ εἶνε ἀδύνατο νὰ μὴ θυμηθῶ ἔπειτα, καὶ
 μιὰ μορφή γλυκειά. Καὶ τὸ ἴδιο γίνεται
 ὅταν θυμηθῶ τὴ μορφή τῆ γλυκειά.

Μὲ τὴ δικιά του τὴν κακιὰ ἱστορία ὄλο
 τσικουνίδες καὶ ἀγκάθια, ἔχει δεθεῖ, χωρὶς
 νὰ ἔχουν σχέση, μιὰ ἄλλη ἱστορία τρυφερῆ
 γεμάτη ἀπὸ ρόδα...

* *

Σὰ νὰ τὸν βλέπω. "Η μνήμη μου, ἂν καὶ
 τόσα χρόνια ἔχουν περάσει, τοῦ κράτησε
 καλά τὴ μορφή του. "Ισως γιατί τῆς ἔκα-
 ναν ἐντύπωση οἱ συμβουλές του κ' εἶχε θυ-
 μῶσει μὲ μένα ποὺ δὲν τις ἀκολούθησα.

Σὰ σκελετὸς εἶταν, μούμια ζωντανή,
 βρουκόλακας καλύτερα καὶ σὰ νᾶχε κείνη
 τὴ στιγμή βγεῖ ἀπ' τὸ χῶμα ποὺ τὸν σκέ-
 παζε.

"Ένα μακρουλὸ πολὺ πρόσωπο, μὲ μά-
 τια χωμένα σὰ σὲ τρύπες καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ
 φωσφορίζουν, νὰ λάμπουν. Λίγες τρίχες
 γιὰ μουστάκι, καὶ κάτι δόντια, μαυριδερά

καὶ μακρὰ τόσο, ποὺ δὲ μπορούσαν τὰ
 χεῖλια του νὰ τὰ κρύψουν, κᾔτσι εἶχε κάτι
 σὰ σκυλιοῦ ποὺ δίχνει τὰ δόντια του...

Καστανὸ σχεδὸν εἶταν τὸ δέρμα του, λίγο
 πιὸ ἀνοιχτὸ ἀπ' τὰ μαλλιά του, ποὺ πυκνά,
 σκληρὰ καὶ μεγάλα στόλιζαν τὸ χοντρὸ σὰν
 παθιασμένο, κρανίο του.

Κεῖταν μεγάλος στὰ χρόνια, ὅπως ἔπειτα
 ἔμαθα, ἐξήντα, ἐξηνταπέντε χρονῶν, ἀλλὰ
 δὲν τοῦ φαινόταν, ἢ καλύτερα δὲ μπορούσε
 νὰ βρεῖ ἡλικία κανεῖς, σαυτὸν τὸν ἄνθρω-
 πον.

"Η ἄσπρη τρίχα ἀπουσίαζε ἀπ' τὰ μαλ-
 λιά του, μὰ ἔτσι θὰ συνέβαινε καὶ στοὺς
 βρουκόλακες τῶν παραμυθιῶν.

Τὸν ἤξερα κᾔγὼ καὶ ἡ συντροφιά μου,
 μιὰ μεγάλη συντροφιά, πολὺν καιρὸ πρὶν
 φανεῖ στὸ καφενεῖο, ποὺ συχνάζαμε.

"Εγὼ τὸν εἶχα γιὰ μεσίτη ὑπηρετιῶν.
 Πῶς αὐτό; Δὲν ξέρω. "Ισως ποὺ ὄλο γύριζε,
 δῶ καὶ κεῖ, μ' ἓνα κομπολόγι μὲ κόκκινη
 φούντα, στὸ χέρι. Μὰ καὶ τόσοι ἄλλοι γυ-
 ρίζουν...

"Ο φίλος μου ὁ Γιάννης Θεοφιλόπουλος

ὅμως, αὐτὸς ἀπ' ὄλους μας, σὰν κάτι νὰ
 μυρίζονταν, εἶχε κακιὰ ιδέα γι'αὐτόν. Καὶ
 τὴν κακιὰ ιδέα τοῦ τὴ δύναμωνα τὰ ρού-
 χα, ποὺ φοροῦσε ὁ Καρούφης.

Μεγάλα, κοντά, στενά, πλατιά. Χωρὶς νὰ
 σκεφτεῖ μήπως τοῦ τὰ ἔδιναν, τοῦ τὰ χάρι-
 ζαν, ἅμα τὸν ἔβλεπε ντυμένο μὲ νέα ρούχα,
 ἔλεγε :

— Χοντρός εἶταν ὁ μακαρίτης!

"Όταν πάλι φοροῦσε κοντά, καὶ μανίκια
 νὰ φτάνουν ἴσαμε τοὺς ἀγκῶνες τοῦ Κα-
 ρούφη :

— Κοντός, κοντός, πολὺ κοντός, ἔλεγε εἶ-
 ταν ὁ συχωρεμένος!

Καὶ πίστευε πῶς τὰ ρούχα τᾶπαιρνε ἀπὸ
 νεκρούς, δὲν τοῦ τᾶδιναν οἱ συγγενεῖς τους,
 οὔτε ἀπὸ ζωντανούς τᾶκλεβε, ἀλλὰ τὴ νύ-
 χτα, τὴ βαθιὰ νύχτα, ἀνοίγε τοὺς τάφους
 κᾔγδυε τοὺς πεθαμένους...

* *

Μιὰ μέρα τὸν εἶδαμ στὸ καφενεῖο ποὺ
 συχνάζαμε, ἓνα ἀπόκεντρο, νὰ κάθεται σὲ
 μιὰ γωνιὰ μόνος, σκεπτικός, καὶ νὰ παίζει
 τὸ μακρὸ κομπολόγι του μὲ τὴν κόκκινη
 φούντα...

Τὸν κοιτάξαμε περίεργα, καὶ ριχτήκαμε
 ὕστερα στὰ χαρτιά καὶ στὸ τᾶβλι. Αὐτὸς
 φάνηκε ὅτι μόλις μᾶς ἐπρόσεξε.

Τὸν λησιμονήσαμε. "Αλλὰ σὲ λίγο τὸν ἀ-
 κούσαμε νὰ μιλά δυνατὰ μὲ τὸν κυρ-Γιάννη
 τὸν ἰδιοκτήτη τοῦ καφενεῖου. Καὶ μιλοῦσε
 δυνατὰ, χωρὶς νὰ ὑπάρχει λόγος. "Ισως τᾶ-
 κανε γιὰ νὰ τὸν προσέξουμε. Καὶ τὸ κα-
 τῶρθωσε. "Ελεγε ὅμως νόστιμα πράγματα,
 πειράζοντας τὸν κυρ-Γιάννη καὶ μᾶς ἔσυ-
 ραν. Τὸ βλέμμα μας ἄλλαξε τώρα κοιτά-
 ζοντάς τον.

Καὶ δὲν πέρασε καὶ πολὺ, καὶ εἶχαμ
 πιάσει σχέση.

Τὴ διδαχὴ του ὅμως δὲν τὴν ἐφανέρωσε
 ἀμέσως, ἀλλὰ μετὰ δυό, τρεῖς ἡμέρας. Τότε
 ἔσκασε ἡ μπόμπα. Εἶχε βρεῖ ἀφορμὴ ἀπὸ
 κάτι βρωμερὸ γιὰ καταχρήσεις, ποὺ ἔγραφε
 μιὰ ἐφημερίδα, κι ἄρχισε τρίβοντας τὰ χέ-
 ρια του σὰ νὰ ἤθελε νὰ τὰ ζεστάνει :

— Ἀρπαξε νὰ φᾶς, κλέψε νᾶχεις!..

Καὶ παύοντας τὸ τρίψιμο τῶν χειρῶν
 του καὶ κουνώντας ρυθμικὰ τὸ ἓνα του χέρι
 μὲ τὸ δάχτυλο, τὸ δείκτη, τεντωμένο σὰ νὰ
 κρατοῦσε τὸ χρόνο :

— Αὐτὸ εἶνε σῆμα κατατεθέν, ἄς τὸ ποῦ-
 με ἔτσι, μιανῆς μεγάλης μερίδας.. "Εδῶ καὶ
 παντοῦ, ὅπου γῆς ὑπάρχει. . . καὶ θάλασσα
 ἀκόμα, πρέπει νὰ ξέρετε, εἶνε δυὸ μερίδες,
 ἄς τις ποῦμε ἔτσι. Καὶ ἡ μιὰ τρώει τὴν
 ἄλλη. Αὐτὸ θὰ ὑπάρχει πάντα, πάντα!.
 μέχρι συντελείας!. . Δὲ μπορεῖ νὰ γίνει ἄλ-
 λοιῶς! Καὶ ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς, ἐδῶ, ὅπως
 εἴμαστε, μὲ τὸν κυρ-Γιάννη, εἶνε μὲ μιὰ
 ἀπ' αὐτῆς τις μερίδες!. . "Εσεῖς, τὸ ξέρω, δὲν
 εἴστε ἀκόμα, μὰ δὲ μπορεῖ, θὰ πάτε μὲ μιὰ!.
 Μὰ δὲ μπορεῖ νὰ γίνει ἄλλοιῶς, δὲ μπορεῖ,
 δὲ μπορεῖ!. Τώρα μὲ ποιά, εἶνε ἡ ζήτημα
 κεφαλιοῦ!. Κεφαλικό! "Ας τὸ ποῦμε ἔτσι.

— "Εσύ, Καρούφη, ἀπὸ ποιά μερίδα εἶ-
 σαι; τὸν διέκοψε ὁ κυρ-Γιάννης, ποὺ κα-
 θῶς φαινόταν, τὸν ἤξερε καλά.

— "Εγὼ; ἔκανε κείνος δίχοντας τὸν ἑαυ-
 τὸ του μὲ τὸ δάχτυλο, ἀκουμπώντας το στὸ
 στήθος του. "Εγὼ. . .

Καὶ ὁ Καρούφης κούνησε τὸ κεφάλι του :

— "Εγὼ, εἶπε, εἶμαι ἀπ' τὴ μερίδα κείνη
 πού. . . Μὰ. . . μιὰ στιγμούλα γιὰ νὰ ἐξηγη-
 θοῦμε. . . Τὸ πράμμα εἶνε ἔτσι: Αὐτὴ ἡ με-
 ρίδα, ἄς τὴν ποῦμε ἔτσι, ποὺ τρώει τὴν
 ἄλλη, χωρίζεται σὲ δυό. Δηλαδή σὲ μικροὺς
 καὶ μεγάλους!. . Οἱ μικροὶ εἶνε αὐτοὶ ποὺ
 ἀρπάζουν γιὰ νὰ φᾶνε!. Οἱ μεγάλοι οἱ
 καρχαρίες δηλαδή, εἶνε αὐτοὶ ποὺ κλέβουν
 καὶ ὄλο κλέβουν γιὰ νᾶχουν καὶ παρανά-
 χουν! "Εμεῖς οἱ κακομοίρηδες ἀρπάζουμε
 γιὰ νὰ φᾶμε!. Μικράκια, βλέπεις, τί νὰ
 σοῦ κάνουμε; "Απ' αὐτὴ τὴ μερίδα τῶν
 μικρῶν, τῶν μικρούτσικων εἶμαι κᾔγὼ!. .
 "Α, στάσου, στάσου!. ἔχω ἀκόμα! Κι αὐ-
 τοὶ οἱ μεγάλοι, χωρίζονται σὲ πολὺ μεγά-
 λους, σὲ μεγάλους, σὲ μέτριους, σὲ μικροὺς
 σὰν τὸν κυρ-Γιάννη, μὲ τις ζαχαρίες του,
 ποὺ κάνει τὰ γλυκὰ του κάτω στὸ ὑπόγειο. .
 Μωρὲ ὄλα τὰ ξέρω γὼ!. . Πάψε, ἔχω τὸ
 λόγο!. . "Ετσι εἶνε πού λέτε. Μικροὶ, με-
 γάλοι, μικρούτσικοι καὶ τὰ λοιπά! Μὰ ὄλοι
 εἴμαστε τὸ ἴδιο. . . διαφέρουμε μόνο στὸ
 μπόι, στὸ ἀνάστημα. Αὐτὸ μόνο. Συνάδελ-
 φοι πέρα ὡς πέρα!. "Εμεῖς πετροφάρα,
 σκορπιοί, σκυλόφαρα μικρά, καρχαρίες,
 κροκόδειλοι αὐτοὶ!. "Αλλὰ δὲ μᾶς βοηθοῦνε
 οἱ ἄτιμοι καθόλου!. . .

* *

Εἶταν ταχτικὸς στὸ καφενεῖο, πιὸ ταχι-

κός από μᾶς, ποτέ δὲν ἔλειπε. Κέρχόταν κοντά μας, παρακολουθοῦσε τὰ παιχνίδια μας, συμβούλευε ποῖο χαρτί νὰ ρίξουμε, μᾶς ἀκολουθοῦσε στὴν ταβέρνα, σένα ὑπόγειο πού εἴταν ἐκεῖ κοντὰ σένα δρομάκι. Κερνοῦσε κρασί, ἔλεγε τὴ γνώμη του, φώναζε νὰ πλένουν καλά τὸ ποτήρια, νὰ δίνουν καθαρὸ τὸ κρασί κέπειτα ὅλο αὐτὸς θάκουγόταν νὰ μιᾶ, νὰ λέει, νὰ διηγῆται, νὰ διδάσκει...

Εἶχε γίνει παρέα μας χωρὶς νὰ μᾶς ρωτήσῃ ἂν τὸν θέλουμε, χωρὶς νὰ τὸν προσκαλέσουμε.

Μερικοὶ τοῦ φερόντουσαν πολὺ ψυχρὰ καὶ ἀπόφευγαν νὰ ἔρθουν μαζί μας, ὅταν πηγαίναμε στὸ ὑπογείακι. Ἄλλὰ κι αὐτὸς οὔτε τοὺς μιλοῦσε ποτέ, δὲν τοὺς χαιρετοῦσε, καὶ ὅταν εὔρισκε αὐτοὺς στὸ καφενεῖο καθόταν μακριὰ τους.

Αὐτοὶ δὲν τὸν ἤθελαν κοντὰ τους γιατί ἔξερνε καλά πιά, πὼς ὁ Καρούφης εἴταν γνωστὸς κλέφτης κι αὐτὰ, πὸν ἔλεγε, δὲν τᾶλεγε γιὰ ἀστεία. Ἡ ἀστυνομία τὸν ἔξερε καλά. Εἴταν μάλιστα, ἐπίφοβος κλέφτης. Πηδοῦσε μάντρες, ἔμπαινε σὲ σπίτια, κατὰκλεβε τὸν κόσμο. Τὸν ἔπιαναν, τὸν ἔκλειναν φυλακή, ἀλλ' αὐτὸς ὅταν ἔβγαινε τὴ δουλιά του...

Αὐτὲς τὶς πληροφορίες μᾶς τὶς ἔδωσε ὁ κυρ-Γιάννης. Φαίνεται ὁ ζαχαροπλάστης καὶ καφετζῆς κυρ-Γιάννης δὲ μποροῦσε νὰ χωνέψῃ τὴ ζαχαρίνη, πὸν τοῦ εἶπε ὁ Καρούφης, ὅτι μεταχειρίζεται γιὰ τὰ γλυκά του, καὶ κοίταξε νὰ ἐκδικηθεῖ βγάζοντας στὴ φόρα ὅλα τὰ κατορθώματα τοῦ Καρούφης. Καὶ διηγόνταν πολλά.

Μὰ σὲ μᾶς, στοὺς περισσότερους, μᾶς ἄρεσε αὐτὸς ὁ τύπος, μᾶς εὐχαριστοῦσε νὰ τὸν κάνουμε παρέα. Καὶ μᾶς διασκέδαζε ἀρχετὰ ὅταν μᾶς συμβούλευε νὰ γίνουμε ἀρχικλέφτες ἂν θέλουμε νὰ πεθάνουμε μιὰ φορά, ὅπως ἔλεγε, καὶ ὄχι κάθε μέρα.

Εἴταν ἀληθινὰ εὐχάριστος. Ποτέ ὅμως δὲ μᾶς διηγῆθηκε γιὰ κάποια κλοπὴ του, ἂν καὶ τὸ ζήτησαμε.

— Σοὺτ' . . μᾶς εἶπε, αὐτὰ δὲ λέγονται. . .

Εἶνε τὰ μυστικὰ τῆς τέχνης! . . .
Τὸ ὥραϊο εἶνε, πὼς ἐγὼ πίστευα, ὅτι ὁ Καρούφης μποροῦσε νὰλλάξει σιγὰ, σιγὰ κάνοντας ἐμᾶς παρέα, καὶ πιάσει καμμιά δουλιά. . . Νὰ γίνει δηλαδὴ κι αὐτὸς ἀπ' ἔ-

κείνους πὸν ἔλεγε κουτοὺς φτιαγμένους νὰ κλέβονται. . .

Κάποτε ὁ Καρούφης, ὅταν μᾶς ἔλεγε νὰ γίνουμε μεγαλοκλέφτες, ἐπίσημοι, παραπονοῖταν γιὰ τὴ μοῖρα του τὴν πόρνη, πὸν τὸν εἶχε κατεβάσει τόσο κάτω νάπράζει γιὰ νὰ φάει. Ἐνῶ μποροῦσε νάταν ἄλλοιῶς.

Μὰ τὸ κεφάλι του τὸ ξερὸ ἔφταιγε. Δὲν ἤθελε γράμματα. . .

Εἶχε πάει ὅμως ἕως τὴ δευτέρα τοῦ Ἑλληνικοῦ. Κι αὐτὸ μὲ τὴ βία. Δὲν ἤθελε τὰ γράμματα, ἂν καὶ τᾶπαιρνε πολὺ. Ἴσως ἔφταιγαν οἱ δάσκαλοι. Καὶ ὁ πατέρας του τὸν ἔβαλε σὲ τέχνη, σ' ἕναν ὑποδηματοποῖδὸ συγγενή του. . .

Καὶ ὅλα αὐτὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο μᾶς διηγόνταν, τᾶλεγε μὲ ὕφος ἀστεῖο, ἀλλὰ χωρὶς γέλιο, χαμόγελο.

Ἄπ' τὸν κυρ-Γιάννη πάλι, εἶχαμε μάθει, πὼς ὁ πατέρας τοῦ Καρούφης εἴταν καλὸς νοικοκύρης. Καὶ εἶχε κατωρθώσει νὰ σπουδάσει καλά τᾶλλα τρία παιδιά του. τὸνα εἴταν στρατιωτικὸς φαρμακοποιός, γιαιτρός καὶ δικηγόρος οἱ ἄλλοι δυό. Ἄλλὰ δὲν ἔμεναν στὸν Πειραιᾶ. Καὶ ἡ αἰτία εἴταν ὁ Καρούφης.

Ὁ Καρούφης ποτέ δὲν ἀνάφερνε γιὰ τοὺς δικούς του, γιὰ τᾶδέλφια του. Καὶ μιὰ μερα πὸν κάτι πῆγε ὁ Θεοφιλόπουλος νὰ τοῦ πεῖ, τὸν διέκοψε γρηγορα, χωρὶς νὰλλάξει πολὺ τὸ ὕφος του :

— Αὐτοὶ πάνε, πάνε! . . . Τοὺς ξέγραψα ἀπ' τὰ τεφτέρια μου! . . . εἶπε.

Ἐνας πὸν τοῦ ἔμπαινε στὴ μύτη, ὅπως ἔλεγε ὁ ἴδιος ὁ Καρούφης εἴταν ὁ Θεοφιλόπουλος. Εἴταν ἀδύνατο καθὼς ρητόρενε ὁ Καρούφης, νὰ μὴν τὸν διακόψῃ γιὰ νὰ τοῦ πεῖ τίποτε νὰ τοῦ κάνει μιὰ ἐρώτηση.

— Οὐμ, οὐμ, ἔκανε κείνος, πάλι! Ἔτι θέλεις νὰ πῆς, ρε ὑποψήφιε μάγκα :

Τὸ παράδοξο εἴταν, πὼς ὁ Θεοφιλόπουλος πίστευε πάντα κείνο τὸ παλιό, ὅτι ὁ Καρούφης γδύνει τοὺς νεκρούς, ἀνοίγει τοὺς τάφους τους τὴ νύχτα καὶ τοὺς παίρνει τὰ ρούχα!

Καὶ μιὰ βραδυὰ στὴν ταβέρνα δὲν κρατήθηκε καὶ εἶπε τοῦ Καρούφης :

— Ὅλο μᾶς λές, πὼς ἀρπάζεις γιὰ νὰ φᾶς, γιὰ τὰ ρούχα, πὸν φορεῖς, δὲ μᾶς εἶπες ποτέ! Τᾶρπάζεις κι' αὐτὰ :

— Ἄμ' τι ἄλλο θέλεις νὰ κάνω ; Νὰ τᾶγοράζω ;

Ὁ Καρούφης δὲν περίμενε αὐτὸ τὸ χτύπημα :

— Μπρέ, ἔκανε. Κ' ὕστερα τοῦ ἀπάντησε :

— Ναί, μάλιστα κι' ἀπὸ ζωντανούς κι' ἀπὸ πεθαμένους. . . Ὅπου βρῶ, βρῆ παιδί. Τὶ νὰν τὰ κάνουν οἱ πεθαμένοι τὰ ρούχα ;

Ὁ Θεοφιλόπουλος μὲ κοίταξε θριαμβευτικά. Ἄλλ' ὁ Καρούφης πρόσθεσε κείνη τὴ στιγμή σὰ νὰ κατάλαβε τὸ κοίταγμα :

— Οἱ πεθαμένοι εἶναι οἱ κουτοὶ πὸν εἶνε φτιαγμένοι γιὰ νὰ κλέβονται. . .

*
**

Ἄλλοτε πάλι, πὸν μᾶς ἔλεγε, πὼς στὸ στρατὸ πὸν πῆγε κληρωτός, ἔκλεψε τὸ Δημόσιο, πρῶτα αὐτὸς, γιὰ τσαγκαράδικα πράγματα, ξυλόπροκες, βιδόπροκες, σπάγκους, κ' ἔπειτα ὁ λοχαγὸς του πὸν ξαναφούσκωσε τὸν ἴδιο λογαριασμό, εἶπε στὸν Θεοφιλόπουλο, πὸν ἔχε ταραχτεῖ γιὰ αὐτό :

— Μὰ τί λές ἐσύ; Δὲν καταλαβαίνω τίποτα! Τίποτα!. Τὶ κράτος, Ἑλλάδα, θὰ καταστραφοῦνε, λές; Βρῆ παιδί μου, παντοῦ τὰ πάντα. . . Ὅλοι οἱ ἴδιοι εἶμαστε. . . Γερμανοί, Γάλλοι, Ἀμερικανοὶ καὶ τᾶλλα εἶναι ὀνόματα, ὅπως λένε σένα Γιαννάκη, Μιχάλη, Κώστα καὶ τὰ λοιπὰ τοὺς ἄλλους. . . Ὅλοι ἄνθρωποι εἶμαστε. . . Καὶ οἱ ἔξυπνοι κλέβουν τοὺς κουτούς! Καὶ θὰ τοὺς κλέβουν μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων. Ἀμήν! . . .

*
**

Ξαφνικὰ τὸν χάσαμε. Δὲν ἦρθε μιὰ μέρα, οὔτε τὴν ἄλλη. . .

Λυπηθήκαμε ὅλοι. Τὸν εἶχαμε συνηθίσει, εἶχαμε συνηθίσει τὴ φωνή του, τοὺς τρόπους του τὸ κομπολόγι του, πὸν πάντα εἶχε στὸ χέρι μὲ τὴν κόκκινην φοῦντα, καὶ πὸν μόνο θὰ τᾶφινε ὅταν θὰ ζητοῦσε νὰρπάξει γιὰ νὰ φάει. . .

Μάταια τὸν περιμέναμε. Δὲν ἐρχόταν. — Θὰ τὸν βούτηξαν καὶ θὰ βλέπει ἀπὸ μέσα ἔξω, εἶπε ὁ κυρ-Γιάννης, πὸν καθὼς φαινόταν δὲ λησμονοῦσε τὴ ζαχαρίνη.

Μέρες μιλήσαμε γι' αὐτόν. Τώρα ὅλοι τὸν βρίσκανε καλόν! Αὐτὸς ὅμως δὲ φαινόταν. Ἴσως ὁ κυρ-Γιάννης νᾶλεγε τὴν ἀλήθεια.

Σιγὰ σιγὰ λησμονήθηκε.
Κανείς πιά δὲ μιλοῦσε γι' αὐτόν. . .

Εἶχα ἀρχίσει κέκανα κάτι νυχτερινὲς ἐκδρομές. Ἐπαιρνα καὶ κάποιο φίλο μου, γιὰ συντροφιά, τὸ Θεοφιλόπουλο, καὶ πηγαίναμε σὲ μιὰ ἐξοχή, στὰ περιβόλια. Δὲν εἴταν ὅμως καλοκαίρι. Χειμῶνας. Καὶ μεῖς δυό, ἢ τρεῖς φορές τὴ βδομάδα, θὰ βρισκόμαστε κεῖ, ἔβρεχε, φουσοῦσε ψυχρὸς παγωμένος ἀέρας θὰ εἶμαστε μέσ' στοὺς κήπους, στὰ σκοτεινὰ καὶ θὰ γυρίζαμε σὰ φαντάσματα, σὰν ψυχὲς πὸν κάτι ζητοῦνε.

Μιὰ βραδιὰ πάλι πήραμε δρόμο. Εἴταν μιὰ νύχτα σκοτεινὴ, σκοτεινὴ δίχως κανένα ἀστράκι νὰ λάμπει ψηλά. Ἀέρας δὲ φουσοῦσε. Τὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων δὲ θορυβοῦσαν, οἱ κορυφὲς τῶν ψηλῶν κυπαρισσιῶν ἀκίνητες ἔμεναν. Σκόνη κάτω παχειὰ στοὺς στενοὺς δίχως πεζοδρόμιο, δρόμους. Κ' ἐδῶ τοῖχοι ψηλοὶ πλήθρινοι, ἐκεῖ χαμηλοὶ, πὸν μποροῦσε νὰ δεῖ κανεὶς μέσα σὲ σπιτάκια, φῶς νὰ λάμπει μικρὸ, θαμπό. Βραχνὸ γαύγισμα σκύλου, πὸν ἔπαινε ὅμως γρήγορα. . .

Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατὰ σὰ νὰ τυμπάνιζε ἐφοδο, ὅσο πλησιάζαμε σ' ἕνα περιβόλι μὲ χαμηλὸ τοῖχο. Μὰ καὶ στὸ δρόμο αὐτὸ γινότανε κάθε τόσο. Μιὰ μορφή πὸν παρουσιαζόταν γλυκεῖα, μὸν τὴν ἀναστάτωνε. . .

Θᾶβγαινε ἀπὸ τὴν πορτοῦλα καὶ θὰ τὴν εὔρισκα κοντὰ στὸ φράχτη. Ὅταν ἔβρεχε μὲ πάγαινε μέσα σένα ὑπόστεγο.

Εἶχε κάτι μάτια καστανὰ πὸν ἔκαιαν, ἔκαιαν. Καὶ κάτι μάγουλα πὸν πάλευαν μὲ τὸ χρῶμα τῶν ρόδων τοῦ περιβολιοῦ της. Ἄμ' τὰ χεῖλια της! . . . Ὡ θεοὶ τί βρῦση ἠδονῆς! πὸν ἀντὶ νὰ σοῦ ἔρθει κόρος, ἀπ' τὰ πολλὰ πολλὰ φιλιὰ νὰ σοῦ ἀνάβει τὴ μανία, τὴ δίψα! . . .

Καὶ πόσες φορές δὲν εἶπα, μέσα κεῖ στὸ σκοτάδι, στὴν κατασκότεινη νύχτα πὸν καθύμαστε : Ὡ πὼς ἤθελα νὰ μὴν ξημέρωνε ποτέ, αἰώνια νὰ κρατοῦσε τὸ σκοτάδι αὐτό, καὶ αἰώνια νὰ ἔμενα ἐγὼ ἔτσι, ἔτσι. . .

Μὰ ξημέρωνε. . .
Ἐνας θόρυβος ἐτάραξε τοὺς κήπους. Σὰ νᾶτρεχε κάτι μέσα κεῖ καὶ ξυπνοῦσε τὰ κοιμισμένα δέντρα. Καὶ ἀκούστηκαν αὐτὰ νὰ φλυαροῦνε. . .

Καὶ σὲ κείνης τὸν κῆπο τὸ ἴδιο γινόταν. Σὰ νὰ θορυβοῦσε αὐτὸς ὅμως περισσότερο

νά ξύπνησε ὄχι ἀπὸ κείνο τὸ κάτι ἄλλ' ἀπὸ τὸν ἐρχομὸς μας καὶ τίναξε τὴ νάρκη του, βουίζοντας ἄγρια.

Δὲ μοῦ ἔκανε κακὸ ὁ θόρυβος αὐτός. Τὸν ἐπιθυμοῦσα μάλιστα. Μᾶς ἔκρυβε περισσό- τερο...

Στάθηκε κοντὰ σ' ἓνα τοῖχο πλήθρικο, καὶ ἀντίκρυ στὸ δωμάτιο πού θὰ περι- μενε.

Εἶδα τὸ φῶς στὸ παράθυρο, πίσω ἀπ' τὰ γυαλιὰ καταβασμένο.

"Αναψα ἓνα σπύρτο, ἔπειτα ἄλλο. Τρία στή γραμμή.

Τὸ φῶς τοῦ παραθύρου δυνάμωσε μὲ μιᾶς. Ἡ καρδιά μου σπαρτάρισε. Ὁ πα- ράδεισος σὲ λίγο θ'ἀνοιγε...

Καὶ μὲ περίμενε. Μὰ ἐγὼ πρόσεχα νᾶμαι στὴν ὥρα μου...

Προχώρησα γιὰ τὸ φράχτη. "Ακουσα τὴν πορτοῦλα νὰ ξεκλειδώνει.

"Αλλὰ ξαφνικὰ ἓνα γαγγίσμα πέρα ἀκού- στηκε, καὶ μὲ μιᾶς ἄπειρα γαγγίσματα γέ- μισαν τὸν ἀέρα, μᾶς κύκλωσαν...

Ἡ πορτοῦλα τοῦ παραδείσου ἔκλεισε. Καὶ ἐγὼ ἔφυγα γιὰ νὰ πάω κοντὰ στὸ φί- λο μου...

— Τεῖνε αὐτό!... μοῦ κάνει κείνος.

— Πάμε, πάμε!... τοῦ λέω.

Καὶ φύγαμε.

Στοὺς κήπους μέσα ἀνθρωποὶ ἐκινούντο· τοὺς βλέπαμε σκοτεινοὺς νὰ πλησιάζουν τοὺς χαμηλοὺς τοίχους. Ἀπ' τὶς ψηλές πάλι μάντρες πορτοῦλες ἀνοίγαν καὶ ὀπισ- μένοι ἀνθρωποὶ φαίνονται νὰ προβάλλουν καὶ νὰ μᾶς κοιτάζουν.

Ἐμεῖς μὲ βῆμα ταχτικὸ φεύγαμε, φεύ- γαμε.

Καὶ τὰ μαντρόσκυλα ἐγαύγιζαν, ἐγαύγι- ζαν ἄγρια.

"Ετροῖσα ἐγὼ τὰ δόντια μου ἀπὸ μανία. "Α, ἂν μποροῦσα, εἶχα τὴ δύναμη, θὰ σκό- τωνα ὅλα τὰ σκυλιά, θὰ κατέστρεφα τοὺς κήπους...

Πάλι μοῦ ἐρχόταν παρηγοριά. Αὔριο τὸ πρωτὶ θὰ τὴν ἐβλεπα καὶ θὰ ὀρίζαμε ἄλλη μέρα...

"Ετσι ἔλεγα. Ἀλλὰ ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων...

Δὲν τὴν ξαναδα. Ἐτρεξα, γύρισα ἐκεῖ, ἀλλ' αὐτὴ εἶχε χαθεῖ...

Μετὰ καιρὸ ἔμαθα πὼς τὴν εἶχαν κατα-

λάβει, ἢ κατάλαβαν οἱ δικοὶ τῆς, πὼς ἐρω- τικὲς δουλειὲς γινόντουσαν ἐκεῖ, καὶ τὴν ἔστειλαν σὲ κάποιο νησί τῶν Κυκλάδων, ὅπου εἶχαν συγγενεῖς...

Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅμως ἐγὼ, πὼς ὄχι τὴν αὔριο, ἀλλὰ μεθαύριο θὰ τὴν ξαναδῶ καί, καί, προχωροῦσα ἔφευγα καὶ ὁ θυμὸς μου σιγὰ σιγὰ ἔσβυνε.

Καὶ εἶχαμε προχωρήσει ἀρκετὰ καὶ οἱ σκύλοι ἔακολουθοῦσαν νὰ γαυγίζουν.

"Επιτέλους ἔπαψαν. Ἡσυχία. Ἀλλὰ τώ- ρα ἓνα βῆμα βαρὺ ἀκούσαμε νᾶρχεται στὸ δρόμο μας, νᾶρχεται ἀπ' τὰ μέρη ποῦχαμε ἀφήσει.

Καὶ πλησίαζε γρήγορα.

Ὁ Θεοφιλόπουλος πῆγε πρὸς τοὺς ψη- λοὺς τοίχους κοντὰ, κ' ἐγὼ ἔμεινα στὴ μέ- ση τοῦ δρόμου.

Καὶ προχωροῦσα ἀνοίγοντας τὰ βήματα, νὰ πλησιάζουν. Οὔτε γὼ οὔτε ὁ Θεοφιλό- πουλος γυρίσαμε τὸ κεφάλι νὰ δοῦμε. Καὶ τὸ βῆμα γρήγορο, γρήγορο μὲ πλησίαζε. Εἶταν πιά κοντὰ μου, μὲ εἶχε φτάσει. Τότε γύρισα νὰ δῶ...

— Βρέ, ἔκανα καὶ στάθηκα.

— "Ω, ὦ... ἔκανε καὶ ὁ ἀνθρωπος μὲ τὸ γρήγορο βῆμα. Πὼς αὐτὸ τὸ θαῦμα!... Τὶ θέλετε σεῖς ἐδῶ τὰ καλὰ παιδιὰ...

Κ' εἶχε σταθεῖ κ' αὐτός. Κ' ὕστερα στὸ Θεοφιλόπουλο πού πλησίασε νὰ δεῖ κ' αὐ- τός:

— Βρέ, ἐδῶ εἶσαι καὶ σὺ μεγάλε πα- τριῶτα... Κάποια δουλιὰ πατριωτικὴ θὰ τρέχει ἐδῶ ἴσως...

— Μὰ τί ἔγινες, κυρ-Καρούφη, τοῦ εἶπε ὁ Θεοφιλόπουλος, ἐμεῖς εἶχαμε ἀνησυχήσει...

— Μπά! Μήπως, μήπως, μήπως, ἔ; Δὲ μὲ πιάνουν ἐμένα εὐκολὰ τὰ ὄργανα τῶν συναδέλφων, ὄχι... Ἄτιμοι ὅμως ἄν- θρωποὶ εἶνε ἄτιμοι!... Καλοὶ κλεφταράδες ὅμως... Μεγάλοι... Κεῖδατε πὼς πάνε; Σο- βαροὶ μπὸζάτοι!... Πού νὰ πιστέψει κανεὶς, πὼς αὐτοὶ μὲ τίς ψηλοκαπελαδοῦρες εἶναι κλεφταράδες πρώτης!...

Βαδίζαμε σ' ἓνα δρομάκι, πατώντας τὴν παχειὰ σκόνη. Ἀπ' τὴ μιὰ μεριά καὶ τὴν ἄλλη τῶν δρόμων, τοῖχοι ψηλοὶ ὑψώνονταν περιβολῶν.

Μιὰ βουὴ γινόταν μέσα, ἓνας θόρυβος τρεχάτος περνοῦσε μεσ' ἀπ' τὰ δέντρα. Κί αὐτὰ σὰ νὰ ξυπνοῦσαν καὶ ρωτοῦσαν,

ρωτοῦσε τὸνα τᾶλλο, τί συνέβαινε, γιατί γινόταν αὐτὸς ὁ θόρυβος...

Εἶχαμε φτάσει στὸ τέλος τοῦ δρόμου. Ἀπ' ἐκεῖ ἀπλώνονταν χωράφια. Ἐκεῖ ξαφ- νικὰ ὁ Καρούφης στάθηκε, κόβοντας τὸ λόγο πού ἐβγάσαμε.

— Ἐγὼ σᾶς ἀφίνω, βρε παιδιὰ, πάω, θὰ πάω ἀπ' ἐδῶ...

— Μὰ γιατί;...

— Πάω, κάτι θυμήθηκα... Γειά σας... Θὰ σᾶς ξαναδῶ... Κέφυγε.

* *

Τὴν ἄλλη μέρα ἔβρεχε ἀπ' τὸ πρωί. Μιὰ λεπτή, λεπτή ἔρριχνε βροχή! Βράδιασε κ' ἀκόμα ἔακολουθοῦσε. Τώρα μάλιστα ἄστραφτε χωρὶς κρότους καὶ βρόντους...

Ἐμεῖς μέσα στὸ καφενεῖο παίζαμε χαρτιά.

Δὲν εἶμαστε ὅμως ὅλοι ἐκεῖ. Λίγοι. Τρεῖς τραπεζάκια μόνον, δηλαδὴ ὅλοι ὅλοι ἑπτὰ. Μαζὶ μαῦτοὺς κ' ἓνας συγγενῆς μου ποῦχε ἔρθει ἀπ' τὴν πατρίδα τῆς μάνας μου, ὄχι νέος. Ἀνθρωπος σοβαρός.

Καὶ ἡσυχία μέσα στὸ καφενεῖο. Μόνον ὁ κρότος τοῦ ταβλιού, πού ἔπαιξε ὁ Θεο- φιλόπουλος μ' ἓναν ἄλλον ἀκουγόταν. Κί αὐτοὶ μιλοῦσαν καὶ πιὸ δυνατὰ.

Ἡ βροχὴ σὲ μιὰ στιγμή εἶχε δυνάμωσε καὶ τὴν ἄκουσα νὰ χτυπᾶ τὰ γυαλιὰ. Θᾶχε σηκωθεῖ καὶ ἄνεμος.

Ἡ κλειστὴ πόρτα ἀνοίξε καὶ κάποιοι μπῆκε. Κανεὶς δὲν τὸν πρόσεξε.

— Σὰν τὰ χιόνια! ἀκούσαμε τὴ φωνὴ τοῦ κυρ-Γιάννη νὰ λέει.

Γυρίσαμε τότε καὶ εἶδαμε... Ὁ Καρού- φης!

— Βρέ, βρέ! σὰν τὰ χιόνια! εἶπαν καὶ οἱ συντρόφοι μας.

Δὲν τοὺς εἶχα διηγηθεῖ τίποτα.

— Τὶ ἔγινες; τὸν ρώτησε ὁ κυρ-Γιάννης.

— Νὰ τσίφος πάω νὰ γίνω γιὰ νὰ μὲ φᾶς καὶ νὰ χοντρίνης ἀκόμα, τοῦ ἀπάντη- σε αὐτός.

— Μωρὲ ποιὸς σὲ τρώει ἐσένα, πού θᾶ- σε σκληρὸς σὰν κοράκι ἑκατὸ χρονῶνε...

Ὁ Καρούφης εἶχε στραφεῖ σὲ μᾶς:

— Τὶ κάνετε, βρε παιδιὰ... Πίνετε μιὰ στάλα; Ἐγὼ τῶκοψα.. δηλαδὴ δὲν τῶκοψα, μὰ ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦφυγα ἀπὸ τὴν παρῆ- σας δὲν πίνω πιά.

— Γιατί νὰ φύγης;...

— "Ε, οἱ περιστάσεις!... Δὲν εἶμαστε, βλέπετε, νὰ κλέβουμε γιὰ νᾶχουμε, εἴμαστε νᾶρπάζουμε!... Τί, τὰ λησμονήσατε!... Λοι- πόν, τσιμουδιά γιὰ νᾶκούσετε καλά. Ἐγὼ τοὺς φίλους μου δὲν τοὺς λησμονῶ... Ἐγὼ ἓνα μεζεδάκι πρώτης... Εἶνε!... πρῶτες μᾶί, φόρτι!... Ἐδῶ στὸ ὑπογειακί... Ἐλάτε!... Τὸ ὄχι, πάει, χάθηκε!.. Ὅλοι!.. Ἐχει κ' ἔνα κρασί...

Ὁ πειρασμὸς εἶταν δυνατός. Τοῦ σύστη- σα τὸ συγγενῆ μου.

Ὁ Καρούφης μετεμορφώθηκε σὲ κύριον τοῦ σαλονιοῦ. Χαιρέτησε ὄχι κωμικά, ὅπως συνήθιζε, ἀλλὰ σοβαρὰ, ὠραία, σὰν ἄνθρω- πος πού ξέρει καὶ φέρεται.

— Θὰ μᾶς κάνει καὶ ὁ κύριος τὴν τι- μὴν...

Ὁ συγγενῆς μου θὰ ἐρχόταν καὶ ἄς μὴ τὸν προσκαλοῦσε. Ἀπλὸς ἄνθρωπος, φα- γᾶς καὶ οἰνοπότης καλὸς δὲν κρατιόταν...

* *

Ὁ ταβερνιάρης καὶ τὸ παιδί τῆς ταβέρ- νας εἶταν ἐκεῖ. Κανεὶς ἄλλος.

Σ' ἓνα μεγάλο τραπέζι ἐβάλληκαν γρή- γορα πιάτα μὲ σκουρες πετσέτες, ποτήρια. Καθίσαμε τριγύρω.

— Τὸ μεζέ! διέταξε ὁ Καρούφης.

"Ενα ταψὶ μεγάλο ἦρθε καὶ βάλθηκε σ' ἓνα διπλανὸ σιδερένιο τραπέζι.

Ἐφτὰ ὄρνιθες εἶταν πλαγιασμένες μέσα, ἀφίνοντας μιὰ γαργαλιστικὰ γιὰ τὸ στομά- χι τὸ ἄδειο μυρουδιά...

— Μωρὲ! ἔκανε ὁ συγγενῆς μου καὶ ἡ μορφὴ του ἔλαμψε.

— "Ε, ἔ! ἔκανε καὶ ὁ Καρούφης, πού τῶδε, ἔτσι εἶμαστε μεῖς!...

Εἶχε γίνει πάλι ὁ Καρούφης ὁ γνωστός μας...

Σηκώθηκε καὶ τραβῶντας ἓνα μπου- τάκι ὄρνιθας, τοῦ τὸ πρόσφερε...

— Ἐτσι, ἔτσι φάτο!... εἶπε στὸ συγγενῆ μου. Εἶνε ἀπὸ κοτόπουλο, τᾶλλα δὲν εἶναι. Ὁρνιθες κ' ἓνας πετεινὸς βαρβάτος!.. Μά- σατο ντέ!.. Ἐ, πὼς σου φαίνεται;.. Καλὸ ἔ!.. "Α, ἄ!... Ἀρπαξε νὰ φᾶς καὶ κλέψε νᾶχεις! Αὐτὰ ὅλα καὶ τεῖνε αὐτὰ! Ἐ! Αὐτὰ τὰ βούτηξα χτὲς τὸ βράδι... Ἐκεῖ πέρα ντέ, πού σᾶς ἄφησα στὴ γωνιά... Μωρὲ σταθῆ- τε νὰ μιλήσω κ' ὕστερα τοὺς ρωτᾶτε! Πού

λέτε, ἴσαμε κείνη τὴν ὥρα στάθηκα ἀτυχός!.. Πήγα κάτι νὰ κάνω πέρα, μὰ νὰ καὶ σοῦ τυχαίνει ἕνας σκύλος! Βρὲ τὸν ἄτιμο! σὰ νὰ σάλπισε στὰ ὄπλα μὲ τὴ φωνάρα του καὶ μὲ μιὰς ὄλα στὸ πόδι νὰ χαλοῦν κόσμος. Πήρα καὶ πήρα δρόμο!.. Ποδαράκια βοηθάτε!... Ὑστερα ἀπὸ λιγάκι σὰς βρήκα... Μωρὲ ἀφήστε, ποῦ καὶ ποῦ! Νέοι εἶνε καί... τᾶχει ἡ νεότης! Ποῦ λέτε, καθὼς πηγαίναμε μαζί κάτι ἀκούω! — Βρὲ κάνω μὲ τὸ νοῦ μου, ἐδῶ εἶνε τὸ ψητό!.. Αὐτοὶ ποῦ νὰ πάρουν χαμπάρι! Βόσκανε! Τώρα ἔχουνε καὶ δίκιο... Νεότης βλέπετε... Ἄν εἴταν καμμιά φωνούλα καμμιάς κορούλας! "Ε, ἔ! τότε θὰ βλέπατε, πὼς τὴν ἄρπαζε τᾶφτί τους! Λοιπόν, παιδιά, τοὺς τὸ στρίβω ἐγώ, καὶ μιὰ καὶ δυὸ πηδῶ μέσα ἀπ' τὸ μαντρότοιχο καὶ τὶς τσουβαλιάζω!..

— Μά, μά, ἔκανε ὁ συγγενής μου ταραγ-

Ἡ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ

Δὲν εἶχε κοπάσει ἀκόμα τελειωτικά ὁ μεγάλος πόλεμος, ὅταν τὴν πρωτοεἶδε στὸ μπαλκόνι τοῦ μεγαλόπρεπου ξενοδοχείου ποῦ βρισκόνταν στὸ πιὸ πολυθόρυβο σταυροδρόμι τῆς πρωτεύουσας. Κοντόφθαλμος, καθὼς ἦταν, δὲν μπορούσε νὰ τὴν διακρίνῃ ἔξωρα σ' ὅλα τῆς τὰ χαρακτηριστικά. Αὐτὴ μιὰ φορὰ, καθὼς ἔλεγαν κ' οἱ φίλοι του, ποῦκανε μαζί τους συχνὰ παρὰ σ' ἀντικρινὸ καφεενάκι, ἦταν ξένη. Ἡ αἰθερία τῆς κορμοστασιά, τὰ κατάξανθα μαλλιά τῆς καὶ τὸ ἄλικο χρῶμα τοῦ προσώπου τῆς, ποῦδινε μιὰ γοητευτικὴ χάρη στὸ ἐξάισιο αὐτὸ σύνολο,μίλαγαν ἑστέρα πὼς ἦταν κ' αὐτὴ ἕνα ἀπὸ τὰ μυροβόλα ἄνθη τοῦ Βορρᾶ, ποῦ ὁ σίφουνας τοῦ πολέμου ξεροζίζωσε, σκορπίζοντάς τα σ' ὅλες τὶς ἄκρες τοῦ κόσμου. Ἄν αὐτὸ τὸ πλάσμα ἔκρυβε μέσα του καὶ μιὰ εὐγενικιά, κ' ἀνώτερη ψυχὴ, σίγουρα θάταν θεῖο, θάταν ἀφαστο. Ὁ Στρατῆς, ποῦ τὴν ἐποχὴ κείνη, ἦταν ἀνταποκριτὴς σὲ κάποιες ἐπαρχιακὲς ἐφημερίδες, τοίμαζε ὄλα του τ' ἀπογοιωματιὰ τηλεγραφήματα στὸ μικρὸ αὐτὸ καφεενάκι. Ἄπὸ κεῖ, χωρὶς νὰ ἔξρη κ' αὐτὸς γιατί, τὰ μάτια του φέρνονταν κάθε τόσο, στὰ λιγόλεπτα διαλείμματα τοῦ γραψίματος

μένος, ἀληθινὰ τὰ λέτε αὐτά; Αὐτὰ ἐδῶ εἶνε κλόπιμαῖα;

— Δὲν ξέρω, ἀδερφάκι μου, τείνε αὐτὰ ποῦ λές!.. τοῦ ἀπάντησε ὁ Καρούφης, ἀλλάζοντας ὕφος. Ἐγώ, πρέπει νὰ τὸ ξέρης, δὲν κλέβω, ἀρπάζω!.. Καὶ νὰ θέλω νὰ κλέψω δὲ μπορῶ, ἄλλοι ἔχουν αὐτὴ τὴ χάρη! Κάτι μεγάλοι συνάδελφοι ψηλόκαπελαδοῦρες! Νά, τὰ παιδιά αὐτὰ ἐδῶ, μπορὲ νᾶχουν αὐτὴ τὴ χάρη μεθαύριο, νὰ κλέβουν γιὰ νᾶχουν!.. Καὶ νὰ μὴν πάει καὶ ἡ διδασχὴ μου στὸ φούντο! Μὰ γιατί κάνετε ἔτσι; ὁ κύριος; Στάσου μὲ συγχωρεῖς!.. Δὲν ξέρω ὁ κακομοίρης ἀπὸ ποῦ τραβᾶς ἐσύ! Εἶνε δυὸ κόμματα βλέπεις!... Τῶν κουτῶν ποῦ εἶνε γιὰ νὰ κλέβονται καὶ τῶν ἔξυπνων γιὰ νὰ κλέβουν!.. Ἐσὺ ἀπὸ ποια μεριά εἶσαι!..

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

στὸ μπαλκόνι τοῦ δωμάτιου, ποῦ φιλοξέναγε τὴν ἀγνωστὴ αὐτὴ γυναῖκα. Πέρασε πολὺς καιρὸς, π' ἄρχισε νὰ νομίζῃ, πὼς ἡ γυναῖκα αὐτὴ, πότε πίσω ἀπ' τὰ τζάμια τοῦ μπαλκονιοῦ τῆς καὶ πότε ὄξω ἀπ' αὐτό, μὲ κάποια καθάρια σημάδια, ἤθελε νὰ τοῦ εἰπῇ κάτι. Τώρα μπορὲ καὶ νὰ γελιοῦνταν. Αὐτὸς ἦταν βλαμμένος στὰ μάτια. Καὶ δὲν ἦταν καθόλου παράδοξο, τὴν ὥρα ποῦ ἡ ξανθιά γυναῖκα, ἄφινε τῶμορφο κεφάλι τῆς νὰ ξεκουράζεται μέσα στὰ δυὸ τῆς χέρια, φέρνοντας νοσταλγικὰ τὰ μάτια τῆς φαντασίας τῆς σὲ κάποια ἀξέχαστα περασμένα, ἢ τὴν ὥρα ποῦ ἐπιμελιόνταν τὰ μαργαριτάρια, ποῦ στόλιζαν τὸ μικρὸ τῆς στόμα, νὰ νομίζε πὼς τοῦλεγε:

— Ἐλα ἐπιτέλους μαζί μου!

— Μὴ μὲ βασανίζεις!

— Ἐγὼ σὲ λατρέβω!

Μπορὲ πάλι, καμὰ χαμένη ἀγάπη, νᾶχε σταλάξει πικρὸ τὸ φαρμάκι στὴν καρδιά τῆς κ' ἄθελα ἢ πεισματῶδικα, ν' ἄφινε τὸν ἑαυτὸ τῆς νὰ φέρνεται σ' ἕνα περιεργὸ κόρτε. Ἐνα χρόνο ὀλάκερο κράτησε αὐτὴ ἡ ἱστορία, χωρὶς ὁ Στρατῆς νὰ μπορέσῃ νὰ πάρῃ τὴ δύναμη, γιὰ νὰ πλησιάσῃ τὴν ἀγνωστὴ ξένη. Πολλὲς φορὲς τὴν εἶδε νὰ

τοῦ δίνῃ καὶ ραντεβοῦ. Βέβαια, μακρὰ καθὼς ἦταν, δὲν τοῦ τῶπε μὲ τὸ στόμα. Τοῦδειξε ὅμως, μὲ ἑστέρα σημάδια, πὼς τὴν ἐπομένη στὶς πέντε τ' ἀπόγιομα, θὰ πέραγε ἀπ' τὸ καφεενάκι. Καὶ πράγματι τὴν ἐπομένη πέρασε μπροστά του. Αὐτὸς, ὄχι μονάχα δὲν κατώρθωσε νὰ πάῃ μαζί τῆς, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴ δύναμη, οὔτε νὰ τὴν ἰδῇ καλά, καλά. Πέρασε πολλὲς φορὲς, ἀλλ' αὐτὸς τίποτε. Τὶ συνέβαινε μὲ τὸν ἑαυτὸ του, δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ. Ἦταν δειλὸς κ' ἀναποφάσιτος σ' ἀφάνταστο βαθμό. Μήπως καὶ δὲν τὴν ἀγαποῦσε, ποῦ δὲν εἶχε οὔτε τὴν περιέργεια, νὰ μάθῃ ὡστόσο ποια ἦταν ἡ ἀγνωστὴ αὐτὴ γυναῖκα καὶ τὶ ζήταγε ἀπ' αὐτόν; Πῶς ἦταν ὅμως δυνατὸ καὶ νὰ τὸ σκεφτῇ αὐτὸ. Κεῖνος, ἀπ' τὴν ἐποχὴ ποῦ τὴν πρωτοεἶδε, ἄρχισε νὰ χάνῃ ὄλη τὴ δύναμη καὶ δραστηριότητα, ποῦχε μέσα του γιὰ δουλειά. Μὲ τὸν καιρὸ ἡ ἀνορεξία, ἔγινε ὁ πιὸ καλὸς τοῦ φίλος κ' ἡ αὐπνία ὁ πιὸ τρανὸς τοῦ ἐφιέλτης στὶς κατοπινιὲς νύχτες. Τὴ σκέψη του, δὲν μπορούσε, οὔτε στιγμὴ, νὰ τὴν τραβῆξῃ ἀπ' τὴν συμπαθητικὴ γι' αὐτὸν μορφὴ, ποῦ ὡς τὴ στιγμὴ ἀκόμα κείνη, δὲν εἶχε στὸ μυαλό του καθάρια σ' ὅλες τῆς τὶς λεπτομέρειες. Τὶ ὅμως μ' αὐτό; Κεῖνος νόμιζε πὼς τὴ ξέρει, κ' ἀπὸ χρόνια μάλιστα πολλά. Εἶχε τέτοια φαντασία, ποῦ δούλευε ἀκούραστα. Ἐτσι πέραγαν ἡ μέρες, ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, ὡς ποῦ σὲ λίγο, ἦρθε ὁ καιρὸς, ποῦ ἡ ζωὴ τοῦ Στρατῆ, ἄρχισε νὰ γίνετα ἕνα φριχτὸ κ' ἀτέλειωτο μαρτύριο.

Ἐνα ἀπόγιομα, πηγαίνοντας ὅπως πάντα στὸ γνωστὸ καφεενάκι, γιὰ τὴ συνειθισμένη του δουλειά, δὲν εἶδε τὴν ξανθιά γυναῖκα νὰ ξεπροβάλλῃ στὸ μπαλκόνι τοῦ ξενοδοχείου. Σκέφτηκε πὼς μπορούσε νᾶχε πάῃ σὲ καμιά βίτζα καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἀνησυχῆσε. Πῆγε τὴ δεύτερη, τὴν τρίτη κ' ἄλλες πολλὲς ἡμέρες, ἀλλὰ πάλι δὲν τὴν ἀπάντησε πουθενά. Ἡ ξανθιά γυναῖκα, εἶχε ἀφήσει τὸ ξενοδοχεῖο γιὰ πάντα. Μπορὲ νὰ βρῆκε κᾶνα σπίτι καὶ νὰ κάθησε. Ἴσως ὅμως νὰ ξαναγύρισε καὶ στὴν πατρίδα τῆς. Τὰ πράγματα πιά, στὰ δυὸ χρόνια, ποῦ ἐπακολούθησαν μετὰ τὴν ἀνακοχὴ, ταχτοποιήθηκαν. Καὶ φαρμακοποιζόνταν ὁ Στρατῆς, καὶ καταριόνταν τὸν ἑαυτὸ του, ποῦ δὲν ἀποφάσισε νὰ τὴ γνωρίσῃ. Ἐρχονταν ὅμως

καὶ στιγμὲς ποῦ παρηγοριόνταν μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἡ γυναῖκα αὐτὴ, μπορὲ νὰ βρισκόνταν μεσ' τὴν Ἀθῆνα, κ' ἔτσι, ἴσως νὰ τὴν ξανασυναυτοῦσε. Ἄ! τὴ φορὰ αὐτὴ εἶχε πάρει ἀπόφαση. Θάβαζε ὄλα του τὰ δυνατὰ, θὰ τὴν πλησίαζε καὶ θὰ τῆς μιλοῦσε. Ὡστόσο πάντα τὸν ἔτρωγε ἡ σκέψη:

«Ποια νᾶταν, ἔλεγε πολλὲς φορὲς μόνος του, ἡ γυναῖκα αὐτὴ; Γιατὶ νὰ μὴ τὴν γνωρίσω;» Πέρασαν τέσσερα χρόνια, κ' ἔνα μεσημέρι, ποῦ ὁ Στρατῆς περιέμενε τὸ τραμ, γιὰ νὰ πάῃ σπίτι του, εἶδε μιὰ ψηλὴ καὶ ξανθιά γυναῖκα, κρατῶντας ἀπ' τὸ χέρι ἕνα μικρὸ παιδί νὰ περνᾷ ἀπὸ μπρὸς του. Τὰ μάτια του ἀστράψαν ἀπὸ χαρὰ. Ἦταν κείνη. Μὰ κ' ἂν δὲν ἦταν τῆς ἑμοιοῦσε καταπληχτικά. Δὲν χῶραγε ἀμφιβολία. Κ' ἡ γυναῖκα τοῦ ξενοδοχείου εἶχε μικρὸ. Τότε βέβαια ἦταν μεμπεκέος. Στὰ τέσσερα χρόνια ὅμως, δὲν μπορούσε, παρὰ νὰ γίνῃ κοτζᾶμ παιδόπουλο. Κάνοντας τὶς σκέψεις αὐτὲς ὁ Στρατῆς, κινήθηκε γιὰ νὰ τὴν πλησιάσῃ. Προχώρησε τρία βήματα ὅμως καὶ στάθηκε. Τὰ πόδια του βάραιναν κ' ἄρχισε νὰ τρέμῃ σύκορμα. Κ' ἔτσι δὲν κατώρθωσε καὶ τὴ φορὰ αὐτὴ νὰ τὴν γνωρίσῃ. Στὸ μεταξὺ αὐτὴ εἶχε ἐξαφανιστεῖ, μέσα στὸ πλῆθος τοῦ κόσμου, ποῦ τὴν ὥρα κείνη, ἔτρωγε βιαστικὰ πρὸς τὸ σπίτι του.

Εἶχε γυρίσει ἕνας ὀλάκερος χρόνος, ποῦ ὁ Στρατῆς, κυττάζοντας πρὸς τὸ ξενοδοχεῖο, ποῦ φιλοξέναγε τὴ γυναῖκα τοῦ πόπου, εἶδε μιὰ σιλουέττα, ποῦ σίγουρα δὲν ἦταν ἄλλη ἀπ' τὴ ξανθιά γυναῖκα, ποῦ ζήταγε τώρα τόσα χρόνια. Αὐτὴ τὴ φορὰ, δὲν ἔχασε καιρὸ. Ἐγραψε ἕνα γράμμα καὶ τῆς ἔλεγε: Εὐγενεστάτη Κυρία,

«Σὰς ζητῶ χίλιες φορὲς συγχώρηση γιὰ τὴν ἀδιακρισία μου. Ἄν ὡς τὰ τώρα δὲν σὰς γνώρισα, δὲν τῶκανα, οὔτε ἀπὸ ἐγωισμό, οὔτε ἀπὸ περιφρόνηση, παρὰ μονάχα ἀπὸ δειλία. Ναὶ ἀπὸ δειλία. Γιατὶ εἶμουνα τρελλὰ ἐρωτευμένος μαζί σας. Λέν' πὼς ὁ χρόνος εἶναι ὁ πιὸ ἀκαρδὸς νεκροθάφτης, κάθε ὥραῖου αἰσθήματος. Σὲ μένα, σὰς βεβαιῶ, δὲν ἐξάσχησε τὴ κακὴ του αὐτὴ ἐπίδραση. Θὰ εἶμουνα ἐξαιρετικὰ εὐτυχημένος, ἂν καὶ οἱ δυὸ μας μαζί, διαψεύδαμε τὸ φρικτὸ αὐτὸ ἀπόφθεγμα.

Μὲ θερμὴ ἀγάπη: Σ τ ρ α τ ῆ ς.

Ἐναντιώμενος ἀπαντησὴ σὰς Σ. Σ. p. r. Ὁ μικρός, ποῦχε ἀναλάβει τὸ βαρὺ ἔργο τῆς μεταφορᾶς τῆς ἐπιστολῆς, ἐπραγματοποίησε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία τὴν ἀποστολή του. Κ' ἦταν, μὰ τὴν ἀλήθεια, πολὺ δύσκολο νὰ φτάσῃ στὸν ὄρο του τὸ γράμμα αὐτό. Τ' ὄνομα τῆς γυναῖκας, γιὰ τὴν ὁποῖαν προωρίζονταν, ἦταν ἄγνωστο. Μόνο τὸ μπαλκόνι τοῦ δωματίου ποὺ κάθονταν ἦταν γνωστό, καὶ τίποτε πὶὸ πέρα ἀπ' αὐτό. Τὴν νύχτα κείνη, ὁ Στρατῆς, τὴν πέρασε μέσα σὲ μιὰ τρομερὴ ἀγωνία. Τὴν ἐπομένη, τὸ πρωῖ, θὰ πέρασε δέκα φορὲς κάτω ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἰδῆ τὴν ἐκλεχτὴ του καὶ μπορέσῃ νὰ καταλάβῃ, ἔστω καὶ ἀπὸ κάποια χειρονομία, τὴν ἐντύπωση τῆς ἔκαμε ἢ ἀδιακρισία του αὐτῆ. Μάταια ὅμως πῆγαινε ὁ κόπος του. Πέρασαν δέκα ἡμέρες, ποὺ ἡ γυναῖκα αὐτῆ, πρὸς τὸ σούρουπο, φάνηκε στὸ μπαλκόνι, παρακολουθώντας τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου, ποὺ πηγαινοέρχονταν στὸ πολυθόρυβο δρόμο. Ὁ Στρατῆς, μόλις τὴν εἶδε, στάθηκε σὰν ἀποσβολωμένος, στὸ διπλὰνὸ πεζοδρόμι, κι' ἄρχισε νὰ τῆς κἀνῃ διάφορα σινιάλα Ἡ ἄγνωστη γυναῖκα, ποὺ ὡς τὴ στιγμὴ ἐκείνη, δὲν τὸν εἶχε ἀντιληφτεῖ, μόλις εἶδε, πὼς ὅλες αὐτὲς οἱ χειρονομίες, δὲν γίνονταν, παρὰ γι' αὐτῆ, μπῆκε ἀμέσως στὸ δωματίό της, κλείνοντας περιφρονητικὰ τὰ ξύλινα μπαλκονόφυλλα. Κατάλαβε, πὼς αὐτὸς θᾶταν σίγουρα, ὁ βρωμερὸς ἀνθρώπος, ποὺ μὲ τὸ γράμμα του, ἔγινε ἀφορμὴ νὰ δοκιμάσῃ μιὰ σφοδρὴ συζυγικὴ σκηνὴ ἀπ' τὸν ἄντρα της, στὰ χέρια τοῦ ὁποῖου ἔπεσε τυχαία.

Ἡ πιὸ τρανὴ κ' εὐγενικιά του ἀπόφαση, εἶχε σπάσει πάνω στὴ σκληρότητα κ' ἀδιαφορία της.

— Καλὰ μοῦ κάνει τῆς φέρθηκα ἄσχημα!

Καὶ πῆρε πιά τὴν ἀπόφαση νὰ σφιχτῇ τὴ καρδιά του καὶ νὰ τὴ λησμονήσῃ. Τὴν παραμονὴ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ἔλαβε ἕνα γράμμα ἀπ' τὴν ἐπαρχία, γιὰ ν' ἀγοράσῃ μερικὸ χαρτί, ὅσο τὸ δυνατὸ γληγορότερα. Μιὰ γνωστὴ του ἀποθήκη, ποῖος ἔχει γιὰ τὴν ἡμέρα κείνη βρέθηκα κλειστή.

Γι' αὐτὸ, μπῆκε στὴ πρώτη ἀποθήκη, ποὺ βρῆκε μπρὸς του. Ἐνας μικρός, τὸν ὠδήγησε στὸ ὑπόγειο, ποὺ θᾶκανε μόνος

τοὺς τὴν ἐκλογή. Τώρα ἡ μοῖρα, ζηλόφτονη, καθὼς ἦταν γι' αὐτὸν, τὸν ἔφερε γοργὰ σὲ νέες περιπέτειες.

Ἡ ψυχὴ του, δὲν ἔπρεπε νὰ ξεκουραστῇ, οὔτε μιὰ στιγμὴ στὰ ὄμορφα λειβάδια τῆς γαλήνης καὶ λησμονιάς, ποὺ βρισκόνταν ἀπὸ λίγο καιρὸ. Δὲν εἶχε κατέβῃ ἀκόμα τὴ σκάλα, π' ἀντίκρουσε τὴ γυναῖκα τοῦ ξενοδοχείου. Τώρα τὴ πρώτη, τὴ δεύτερη, δὲν ἔξερε κ' αὐτός. Μπορεῖ πάλι, νὰ μὴν ἦσαν δυὸ καὶ νᾶταν μία. Αὐτὴ ὅμως τώρα, εἶχε καὶ τὸν «μπεμπέκο» δίπλα της Ἐνα ξανθὸ κ' ὀλοστρόμπουλο παιδὸπουλο, μὲ καταγάλαζα μάτια, ποὺ γυρόφερνε δέκα φορὲς στὸ λεπτὸ τὴν ἀποθήκη. Τὸ μυαλό του, γιὰ μιὰ στιγμὴ, ζαλιστῆκε καὶ τὸ πρόσωπό του ἔγινε χαλκοπράσινο. Ἡ ταραχὴ του, φαίνονταν πιά ξάστερα. Κ' ἡ γυναῖκα αὐτῆ, ἀδιάφορη, σὰν νὰ μὴ καταλάβαινε, τὴ συνῆβαινε στὸν περιεργὸ αὐτὸ πελάτη, βιαστικὰ μπῆκε στὴ διαθεσὴ του, γιὰ νὰ τὸν διευκολίῃ στὰ ψώνια του. Ὁ Στρατῆς, ἔφυγε, ἔχοντας πάντα μιὰ σκέψη στὸ μυαλό του. Νὰ ἰδῆ, ἂν ἡ γυναῖκα, ποὺ τοῦ φέρθηκε τόσο πρόστυχα, βρισκόνταν στὸ ξενοδοχεῖο. Ἐτσι, θὰ μπορούσε κ' αὐτός, νὰ βγῆ ἀπ' τὴ φοριτὴ ἀμφιβολία, ποὺ τὸν ἔδρανε ἀπ' τὴ στιγμὴ ἐκείνη. Καὶ στάθηκε τυχερὸς αὐτῆ τῆς φορᾶ. Περωνώντας, τὴν εἶδε τὴν ἴδια στιγμὴ στὸ μπαλκόνι, μ' ἕνα κόκκινο φουστάνι. Βέβαια, ἦταν ἄλλη τότε ἡ γυναῖκα τῆς ἀποθήκης. Αὐτὴ μάλιστα φόραγε σκούρο, μὰ πολὺ σκούρο φόρεμα. Πὼς τότε φάνηκε τόσο ἀδιάφορη; Μήπως τὸν λησμόνησε; Μήπως δὲν τὸν γνώρισε; Μήπως δὲν τὸν ἀγαποῦσε πιά; Αὐτὲς ὅλες ἡ σκέψεις, πέρασαν, σὰν σὲ ταινία κινηματογράφου ἀπ' τὸ μυαλό τοῦ Στρατῆ. Ὁ καιρὸς, ὡστόσο, θὰ τᾶδειχνε ὅλα. Σὲ λίγο, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ κ' αὐτός, ἔγινε ὁ πιὸ ταχτικὸς πελάτης τῆς ἀποθήκης. Ἡ ξανθιά γυναῖκα, τὸν ὑποδεχόνταν πάντα, ὅπως καὶ τὴ πρώτη φορὰ. Σὰν ἕνα καλὸ πελάτη καὶ τίποτα πὶὸ πέρα ἀπ' αὐτό. Ὁ Στρατῆς, μάταια κάρφωνε τὰ μάτια του πάνω της, σὰν νὰ τῆς ἔλεγε ἰκενυτικὰ:

— Συχώρα με, σ' ἀγαπῶ!

— Λυπήσου με, γιὰ τὸ Θεό!

Κείνη, ὡστόσο, ἀπόφενγε καὶ νὰ τὸν κυττάξῃ καλὰ καλὰ. Στὸ πρόσωπό του,

εἶχε βρῆ πραγματικὰ τὸ νέο, ποὺ μ' ἕνα μπλίκιο ἀπὸ φημερίδες στὴ μασκάλη, ἔφτανε βιαστικὰ κάθε ἀπόγιομα, στὸ μικρὸ καφεενεδάκι. Ἐρχονταν ὅμως πολὺ καθυστερημένος στὶς ἐρωτικὲς του ἐκδηλώσεις. Ἴσως νὰ τὸν λυπόνταν γι' αὐτὸ καὶ νὰ μὴν ἤθελε νὰ δειχτῇ. Ἴσως πάλι, νᾶθελε νὰ τὸν τιωρήσῃ, γιὰ τὸν τρόπο, ποὺ τῆς φέρθηκε, ὅταν πρώτῃ κείνη ἀπ' τὸ μπαλκόνι τοῦ ξενοδοχείου, τὸν καλοῦσε σιμά της. Μπορεῖ στὸ μεταξὺ, πάλι, νᾶχε βρῆ ἄλλο ἐκλεχτὸ τῆς καρδιάς της. Νέα γυναῖκα ἦταν, κ' εἶχε

μέσα της μεγάλο ὄργασμο. Πέρασε πολὺς καιρὸς, ποὺ ἕνα βράδυ, περιμένοντας τὴν ξανθιά γυναῖκα, νὰ βγῆ ἀπ' τὸ μαγαζί, τὴν σταμάτησε καὶ τῆς ἐξομολογήθη τὴν ἀγάπη του. Αὐτῆ, ἀφοῦ τὸν ἄκουσε καλὰ, ἄφησε νὰ διαγραφτῇ στὰ χεῖλια της ἕνα γέλιο γιομάτο σαρκασμὸ καὶ τοῦ πρόσθεσε:

— Δὲν ξέρω τί μοῦ λέτε, κύριε!

Κι' ὁ Στρατῆς κλαίοντας, ἄρχισε νὰ σκέπτεται: «Μήπως κ' ἡ γυναῖκα μὲ τὸ κόκκινο φουστάνι εἶχε μπεμπέκο;»

ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΑΛΑΝΗΣ

ΒΑΛΕ ΦΩΤΙΑ!

Στὰ βουνά μας, ὅταν ἡ ἑσπέρα κατεβαίνει μὲ τὸ ρόδινο κεφαλοπάνι της καὶ τὴν κυριακάτικη της πόδεση κ' οἱ ἴσκιοι χυμοῦν σὰν τὰ νερά καὶ χώνουν στὸ σκοτάδι τὶς σβουνιασμένες ροῦγες, ἕνας σάλαγος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζᾶ ποὺ γυρίζουν ἀποκαμωμένοι, χύνεται σ' ὀλάκερο τὸ χωριὸ κι' ἀνταμώνει τὴ μυρουδιά ποὺ ἀναρροεῖ ἀπὸ τὶς ἀβλές, τοὺς ἐβωδιαστοὺς κήπους, τοὺς φούρνους καὶ τὰ μαγεριά. Τὴ σεβάσμια τούτην ὥρα, ὅλο τὸ σπῖτι σκιρτᾷ ἀπὸ χαρὰ κι' ἀνυπομονησία, ὁ ἀέρας μυρίζει, ἀναχυμένος καθὼς ἡ προσδοκία τοῦ ξεκουρασμοῦ.

Ὁ Γιωργῆς τοῦ Βλαντῆ, μικρὸς νοικοκύρης, παντρεμένος ἀπὸ καιρὸ κι' ἄκλερος, λαλεῖ κι' ἀφτὸς τὰ ζᾶ του—δυὸ καματερά, ἕνα μουσκάρι, τὶς αἴγες καὶ τὸ μουλάρι του—καὶ γυρίζει στὸ σπῖτι του, κοντούλης, ἀσκημόθωρος, γιομάτος γεροσύνη κ' ἰκανότητα. Σπρώχνει τὴν ἀβλόπορτα, τὰ ζᾶ του περνοῦν, μαντρίζει στὸ φουρνόσπιτο τὶς αἴγες, ἀφήνει τὰ ζεφτικὰ στὴν ἀβλὴ καὶ δένει χαλινωμένο τὸ μουλάρι του στὸ κρικέλι τῆς πόρτας, γιὰ τὴν ἔχει μπροστά του νὰ κάμει στρατιά, νὰ πᾶει, ἀπόψε μὲ τὴ γεμοφεγγαριά, τᾶλεσμά του στὸ μύλο. Ὑστερα προχωράει ἀλαφρωμένος στὸ χαμῶγι του, ποῦναι στὸ βάθος τῆς ἀβλῆς, καὶ φωνάζει τὴν νύχτα γυναῖκα ποὺ θὰ τὸν προσμένει, σὰν κάθε βράδι, μὲ τὸ ζεστὸ μαγέρεμα καὶ τὸ θλαφτὸ ψωμί στὴν τάβλα πᾶνου.

— Βαρβάρα! ποῦ εἶσαι; Στρώσε νὰ φᾶμε, νὰ ξεμπερδέβω κ' ἔχω ἀπόψε στρατιά!

Δὲν τοῦ ἀποκρίνεται κανεὶς ἀνακρεμαίει τὴν κεφαλὴ του νὰ δεῖ πῶς, κατὰ τὸ κελᾶρι ὅπου εἶναι σκοτάδι, στρέφεται δῶθε ποὺ καίει τὸ λυχνάρι, ἀποθεμένο στὸν ἀνεμόποδα, μὰ ἡ Βαρβάρα ἡ ξανθὴ, πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς παντρεῖας τους, λείπει, ὁ Θεὸς ξαίρει ποῦ.

«Ποῦ δαίμονα γυρίζει ὁ σατανὰς ἀπόψε τέτιαν ὥρα!» βάνει μὲ τὸ νοῦ του ὁ Γιωργῆς ἀλαφρὰ θυμωμένος κι' ἀνήσυχος. Παίρνει ἕνα σκαμνί, καθίζει τὸ κουρασμένο του κορμὶ κι' ἀπαντᾷ. Σὲ λίγο, ἡ πόρτα ἀνοίγει, μπαίνει πρόσχαρη ἡ Βαρβάρα μὲ τὸ λιγερὸ κορμὶ καὶ τὸ ἐράσμιο μούτρο. Οἱ λεφκοὶ της ἀστραγάλοι, τὸ στήθι ποὺ θέλει νὰ νικήσῃ τὸ στηθοπάνι, τὰ μάτια της ἀνάβουν ἔγνια στὸ μυαλό τοῦ Γιωργῆ. Γελᾷ κάτω ἀπὸ τὸ μουστάκι του καὶ τῆς λέει, μισὸ χαρούμενος μισὸ θυμωμένος:

— Ποῦ γυρίζεις, μωρὴ πέρδικα, κ' ἐγὼ ἀνημέω ξεθεωμένος;

Ἡ Βαρβάρα τοῦ γελᾷ μὲ τὰ μικρά, κατᾶλεφα δόντια:

— Ἐδῶ, στοῦ γείτονα, ποὺ ἀβασκαθήκαν τὰ κλωσοπούλια του, εἴμουν καὶ τὰ γῆτεβα. Μὲ παρακάλεσε ὁ ἔρμος, γιὰ τὴν ἔτρωε τὸνα τᾶλλο, τσιμπιούνταν, τρυποκεφαλιάσαν τὰ μισὰ καὶ τοῦ ψοφήσαν.

— Μπράβο σου, μὴ μοῦ βασκαθεῖς κ' ἐσύ, ἡ γητέφτρα! Καὶ τέτιαν ὥρα διάλεξες;

— Μὰ ἔπρεπε πρὶ νὰ πᾶσει ὁ ἥλιος, πρὶν τὰ προκάμει ἡ νύχτα!

Ὁ Γιωργῆς δὲ μιᾶ, στεναχωρημένος σέρνει τὸ σκαμνί του μπρὸς στὸ τραπέζι, ἡ γυναῖκα φέρνει κοντὰ τὸ λυχνοστάτη, ἀ-

ποθέτει τὸ ψωμί μὲ τὸ φαί, ἓνα φλασκὶ κρασί καὶ τὴν πῆληνη κούπα καὶ καθίζει ἀντίκρι του.

— ... Κ' ἔχω ἀπόψε στρατιά...

— Θὰ πᾶς τᾶλεσμά ; Ποῦ θὰ τὸ πᾶς ; στ' Ἀρμενιανὰ ;

— Ἐκεῖ σοῦ παίρνουν ἀλεστικά ἓνα στά δεκατρία· θὰ τὸ πᾶω στὴ Γέννα καὶ χαράματα θὰ γυρίσω. Δὲ σ' τῶπα ;

Βάζει κρασί στὴν κούπα καὶ πίνει, ἡ Βαρβάρα τὸν κοιτάζει, τοῦ σπρώχνει τὸ πινάκι μὲ τις ἐλιές.

— Γιατί δὲν τρώς ἐσύ ; ρωτάει ὁ Γιωργῆς.

— Ἀπόφαγα· νὰ σηκωθῶ νὰ σοῦ τοιμάσω τὸν καρπὸ. Πότισες τὸ μουλάρι ;

Ἡ γυναίκα σηκώνεται, μοιράζει ἀπὸ τὸ χαράρι τὸν καρπὸ στὶς δυὸ φαντές σακκοῦλες, τὶς δένει καὶ τὶς φέρνει μονάχη στὴν πόρτα καὶ τὶς ἀποθέτει. Φορτώνουν, ἡ γυναίκα ψιθυρίζει κάτι γιὰ τὴν ἀνησυχία της στὸν ἄντρα πού θὰ νυχοπερπατήσει, καὶ ἀποχαιρετιοῦνται :

— Καλὴ στρατιά σου !

— Καλὰ νᾶσαι.

* *

Τὴ νύχτα, ὅταν περπατᾶς καὶ ἀφήνεις γυναίκα ὁμορφη στὸ σπίτι, ὁ λογισμὸς σου μένει ἄθελά σου κολλημένος στὸ ταίρι σου, πού πάντα γλυκαίνει τὴ νύχτα καὶ σοῦ γίνεται ποθητό. Τὸ φεγγάρι, πού ἔφεγγε σάν τὴ μέρα, κίτρινο σάν τὸ χρουσάφι καὶ μεγάλο σὰ μυλόπετρα, κ' οἱ σκόρπιες ἔβωδιές πού τυλίγανε τὸ Γιωργῆ καὶ τοῦ μελώνανε τοὺς χυμοὺς τοῦ κορμιοῦ, δὲν τὸν μεθούσανε· ὁ νούς του δὲν εἶτανε δοσμένος στὴ χαρὰ τῆς ὥρας μὰ στὴν ἀνάμνια τοῦ ζεστοῦ κόρφου πού ἄφησε. Συλλογιότανε καὶ περπατοῦσε πίσου ἀπὸ τὸ μουλάρι, πού προχωροῦσε στερεὰ πάνου στὸ λιστερό καλντεριμί καὶ κατέβαινε τὴν κατηφοριὰ τοῦ Σταυροῦ.

«Εἶμαι ἓνας χερομάχος, πού τονε καίγουν οἱ γῆλιοι καὶ τονε σαπίζουν οἱ νεροποντές· τὴ μέρα ἀγωνίζομαι πότε στὸ καλλούργημα, πότε στὴ σπορά, πότε στὸ θέρο, στάλωνίσματα καὶ σ' ἄλλες λογῆς-λογῆς δουλιές. Μὲ τυραννοῦνε τὰ ζᾶ μου, μὲ ξεθεώνουν τᾶλαφρόγια χῶματα, μὲ κυνηγáει ὁ φορατζής. Ποταχτικούς δὲν ἔχω, ἐγὼ εἶμαι ὁ ποταχτικός τοῦ ἑαφτοῦ μου. Πιὸς θὰ καλλουργήσει, πιὸς θὰ βοσκήσει, πιὸς θὰ

νυχοπερπατήσει ; Ὁ Γιωργῆς. Εἶπα κ' ἐγὼ μιὰ φορά : Γιωργῆ, πρέπει νὰ ξεκουραστῆς, πρέπει νὰ βρεῖς μιὰ γυναίκα νὰ σοῦ στρώνει μιὰ γωνιά νὰ κοιμᾶσαι καὶ νὰ σοῦ ψῆνει ἓνα ζεστὸ μαγέρεμα. Γιωργῆ, ἡ μάνα σου ἀπόθανε, πῶς θὰ σοῦ μπαλώσει τὸ ροῦχο σου, πῶς θὰ σοῦ παρασταθεῖ σάν ἀρρωστήσεις ; Στὴ γειτονιά μας εἶταν ἡ Βαρβάρα ἡ ξαθή, φτωχοπούλα μὰ ὁμορφη καὶ πιδέξια. Μιὰ φορά τὴν εἶχαμε στὴ μαζωκτικὴ μας κ' ἡ μάνα μου τὴν εἶχε γκαρδιωθεί γιὰ τὴ νοικοκεροσύνη της καὶ τὴν ἀρχοντιά της· τὴν ἔλεγε πάντα θυγατέρα της. Μιὰ νύχτα, πού κοιμότανε δίπλα στὴ μάνα μου καὶ μπῆκα ἐγὼ ἀπροσόνετα, γιὰτὶ ξώμενα στάλωνια καὶ φύλαγα τὸν καρπὸ, μὲ ντράλωσε ἡ ὁμορφιά της· μὲ τᾶγουρο μυαλό μου τὸ εἶχα τότες ἀποφασίσει : ἔσκυψα καὶ τῆς φίλησα τὸ δάχτυλο πού κρέμονταν ἔξω ἀπ' τὴν κρεβατοστρώση· σάμπως ἔγλυψα μελόπητα. Ἀπὸ τότες εἶπα κ' ἐγὼ : ἡ Βαρβάρα θὰ γενεῖ γυναίκα μου, θὰ τὴν ἀνεβάσω στὸ κρεβάτι μου...»

Ὁ Γιωργῆς εἶχε φτάσει στὸ πέρασμα τοῦ ποταμοῦ : Περνᾶς τὸ μικρὸ γιοφύρι, μὲ τὸ πρόχειρο λιθοπέτι, καὶ τραβᾶς κατὰ τὴ Γέννα· ἂν πάρεις τὸ ρέμα καὶ τραβήξεις κατὰ πάνου, θὰ βγεῖς γρήγορα στ' Ἀρμενιανὰ, στοὺς ἄλλους μύλους καὶ θὰ γυρίσεις μὲ τὴν ὥρα σου στὸ σπίτι. Ὁ Γιωργῆς τὸ συλλογᾶται, λαλεῖ τὸ μουλάρι του καναπάνου, παίρνει τὸν ποταμὸ καὶ τραβᾶ :

«Σὰν ἔχεις ὁμορφη γυναίκα δὲν πρέπει νὰ νυχοπερπατᾶς· ἡ γυναίκα φοβᾶται μοναχή της, μιὰ γυναίκα μοναχή μπορεῖ νὰ σοῦ τὴν πειράξουν. Κ' ἔχω καὶ τὰ ζᾶ στὴν ἀβλή... Καὶ νὰ φωνάξει δὲν ἔχει πῶς νὰ τῆς ἀποκριθεῖ... ὁ γείτονας μας ὁ Ρουμπῆς ὄλο καὶ μεθοκοπᾶ· ποτέ του δὲ βρίσκεται στὸ χαμῶγι του... Κι ἀπῆς, τί ἄνθρωπος σοῦ εἶναι ! μιὰ λύρα βαστᾶ καὶ κείνος καὶ τὴν παίζει καὶ χάνουν τὸ νού τους οἱ ἄμυαλες. Ὁ Ρουμπῆς... ἔχει κάτι μάτια πράσινα σὰ χάντρες κ' ἤθελε νὰ πάρει τὴ Βαρβάρα πρὶν τὴν παντρεφτῶ. Καὶ πῶς βαστιέται ; Μὲ μιὰ λύρα καὶ τὰ κλωσοπούλια πού τοῦ βασκαθῆκαν !

«Γιωργῆ, τί γύρεβε ἡ γυναίκα σου στοῦ Ρουμπῆ ; Τοῦ γῆτεβε τὰ κλωσοπούλια. Γιωργῆ, τί ἤθελες ἐσύ νὰ τὸ χαφτεῖς καὶ νὰ μὴ μιλήσεις ;.. Τί δουλιὰ εἶχες, ἐσύ Βαρ-

βάρα, στοῦ ξένου ἀνθρώπου ; Θυμᾶσαι πού γύρεβε νὰ σὲ παντρεφτεῖ ὁ ἐρμουσπίτης ; Τί ἤθελες, μωρὴ Βαρβάρα, στοῦ Ρουμπῆ ;... Ἔτσι ἔπρεπε νὰ μιλήσω ἐγὼ, σὰ νοικοκύρης.»

Ἀπὸ βαθιά, μέσα ἀπ' τὶς ροδοδάφνες καὶ τὶς λιγαριές, προβάλε τὸ ἀψηλὸ λυγὰτο τοῦ νερόμυλου σὰ στῆθος. Τὸ μικρὸ παράθυρο, πάνου ἀπὸ τὴ φτερωτὴ, ἔφεγγε. Τοῦ φάνηκε πῶς κάτου ρεχτάριζε τὸ νερό, σὰ νὰ δούλεβαν... Μπῆκε, ἄφησε τὸν καρπὸ :

— Τὴν Παρασκὴ τὴν ταχινὴ θὰ περάσω καὶ νᾶναι ἄλεσμένο.

Πῆρε πάλε τὸ δρόμο, πέρασε ἀντίπερα τὸν ποταμὸ, μπῆκε στὸ καλόβολο καὶ τράβηξε γιὰ τὸ χωριό.

«Θὰ φτάξω μὲ τὴν ὥρα μου, θὰ κοιμηθῶ, νὰ πᾶω συναβγοπᾶς στὴ δουλιὰ μου», βάνει μὲ τὸ νού του.

Ὅταν τὸ μουλάρι τοῦ Γιωργῆ βρόντησε στὸ καλντεριμί, κοντὰ στὸ σπίτι, κ' ὕστερα, ὅταν ἔτριξε ἡ βαριά ἀβλόπορτα στὰ μάσκουλα πάνου, ἡ Βαρβάρα, πού δὲν εἶταν μοναχὴ της τὴν ὥρα τούτη, τινάχτηκε ἀπὸ τὸ στρώμα, στάθηκε μιὰ στιγμὴ ἄλαλη κ' ὕστερα στράφηκε, μὲς στὸ σκοτάδι, στὸν ἄντρα πού κοιτόνταν ἀκόμα ξαφνιασμένος καὶ τοῦπε κρουφτᾶ :

— Χαθήκαμε, Ρουμπῆ, ἔρχετ' ὁ ἄντρας μου !... Γιάσου, μωρέ, χτύπα κάτου καὶ μάζεψε τὸ ροῦχο σου...

— Δὲν εἶπες, μωρὴ, πῶς λείπει ;

— Σῶπα καὶ χῶσου στὸ φουῖρνο ! ἴσα ! Σκουντουφλοῦσαν μὲς στὴ νύχτα σὰ δυὸ μεθυσμένοι ἦσκιοι.

Ὁ Γιωργῆς ἔσυρε τὸ μουλάρι, τὸ ξεχαλίωσε, τὸ ξεσαμάρωσε κ' ὕστερα πέρασε μέσα.

Ἡ Βαρβάρα εἶχε ἀνάψει τὸ λύχνο, τοῦ ἄνοιξε καὶ τὸν ὑποδέχτηκε.

— Νωρὴς κόπιασες, Γιωργῆ· πῶς τὰ κατάφερες ;

— Τὸ πῆγα στ' Ἀρμενιανὰ, ἔσένα τί σοῦρθε νὰ σηκωθείς ;

— Δὲν ἤξαιρα πῶς εἴσουν ἐσύ· δὲ βγήκαν ἀκόμα οἱ πῆχες, τόσο νωρὴς δὲ σὲ πρόσομενα.

Ὁ Γιωργῆς προχώρησε μέσα, κάθισε στὸ ζεστὸ στρώμα, χασμουρήθηκε καὶ ρώτησε :

— Τέτιαν ὦρα ξάγρυνη !

— Αἷ..

ἀποκρίθη κείνη ἀμήχανη κ' ἦρθε κ' ἔκατσε δίπλα του.

Τὰ στιβάλια τοῦ Ρουμπῆ βρίσκονταν ἀποθεμένα δίπλα στὸ πάνω στρίποδο τοῦ κρεβατιοῦ καὶ φαίνονταν οἱ μύτες τους. Ἡ Βαρβάρα ἔτρεμε σύγκορμη :

— Νὰ σβῆσω τὸ φῶς νὰ κοιμηθοῦμε, εἶπε καὶ συλλογιότανε :

«Ὁ ἄλλος θὰ κρουφτεῖ μὲς τὸ φουῖρνο..» μὰ φοβότανε τὸν ἄντρα της πού ἔλεγε :

— Σύρε μου νὰ βγάλω τὸ στιβάνι.

Ἡ γυναίκα ἔτρεμε γονάτισε χάμου, πῆρε τὸ πόδι τοῦ Γιωργῆ στὸ χέρι της, ὅπως εἶναι συνήθιο, καὶ τράβηξε νὰ τοῦ βγάλει τὸ πόδημα.

Ὁ Γιωργῆς ἤθελε νὰ τὴν ἀστειρεφτεῖ· ζύγιασε τὸ πόδι του, τὴν ἐσπρωξε τὴν ὥρα πού ἔβανε τὴ δύναμή της καὶ τὴν ἔριξε ἀνάσκελα. Γέλασε καὶ στράφηκε νὰποθέσει τὸ παπούτσι... Ἡ καρδιά του φτεροκόπησε δυνατὰ. Στὸ κεφάλι τοῦ κρεβατιοῦ, δίπλα στὸ στρίποδο, εἶτανε τὸ πόδημα τοῦ Ρουμπῆ. Τὸ γνώρισε, δὲ μίλησε, κοίταξε μονάχα τὴ γυναίκα του πού ἔτρεμε σκυφτῆ, στὸν ἀνεμόποδα πλαῖι. Μιὰ ἰδέα ἄστραψε τὸ νού του :

— ... Γυναίκα...

Κανεὶς δὲ μίλησε. Σηκώθηκε ὁ Γιωργῆς, γύρεψε μὲ μιὰ ματιὰ τὸ σπίτι ὄλο κ' ὕστερα στάθηκεν ἀποφασισμένος στὸ πατητήρι δίπλα, στὸ βάθος σκοτεινὰ. Ἐκεῖ εἶχαν ἀποθέσει ἓνα σωρὸ ξερὲς σβουნიές, γιὰ νὰ καπνίσουν τὶς μέλισσες. Κοντὰ χάμου εἶταν ἓνα τσουβάλι θειάφι. Ὁ Γιωργῆς κοίταξε καὶ τῶνα καὶ τᾶλλο. Ὑστερα πῆρε στὴν ἀπαλάμη του δυὸ σβουნიές μεγάλες σάν τηγάνι, καὶ πῆγε καὶ στάθη ὀμπρὸς στὸ φουῖρνο.

«Ὁ Θεὸς νὰ ξεμιστέβει ἀπὸ τούτη τὴν ὥρα !» συλλογίστηκε.

— Γυναίκα, φέρε τὸ λύχνο. Δῶσε φωτιά !

Οἱ σβουნიές καπνίσαν μὲ μιὰ μυρουδιά πού σὲ πλαντοῦσε καὶ σοῦ ἔκαιγε τὸ λαρύγγι. Ἐνα λεπτὸ νὰ τὶς κρατοῦσες στὰ ρουθούνια σου, θὰ πνιγόσουν.

Ἄφηκεν ὁ Γιωργῆς νὰ πυρῶσουν, νὰ νάψουν καλά· πῆρε μὲ τὸ ζερβί, ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ φουῖρνο τὸ καπάκι, ἔριξε μέσα τὶς ἀναμμένες σβουნიές καὶ πάλι τὸ ἔβαλε πάνου, σοφιλιαστά.

— Βαρβάρα, βάστα ἐδὼ τὸ πούμωμα γερά !

* Ἀμάρι, 1923.

Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

— «Γεωργίου Ζάρκου: δέν ἔνε κέ σπου-
δέο πρᾶμα ὁ θάνατος».

Εἶναι τάχα λόγος νὰ περιφρονήσουμε ἕνα λο-
γοτεχνικό βιβλίο γιατί εἶναι γραμμένο ἀνορθό-
γραφα, δηλαδή μὲ κανένα σύστημα ὀρθογραφίας;
Πιστεύουμε πὼς ὄχι. Μὰ παράλληλα πρέπει νὰ
κάμουμε καὶ μιὰ ἄλλη ἐρώτηση: Εἶναι τάχα λό-
γος νὰ τραβηχτοῦμε πιὸ πολὺ στὸ νὰ διαβάσουμε
ἕνα βιβλίο γιατί εἶναι γραμμένο ἀνορθόγραφα; Εἶ-
ναι τάχα αὐτὸ λόγος νὰ μᾶς μεγαλώσῃ καὶ νὰ μᾶς
θεριέψῃ πιὸ πολὺ τὴν περιέργεια; Εἶναι ρεκλάμα κ'
ἢ ἀνορθογραφία; Τὸ ρωμᾶμε αὐτὸ καὶ θὰν
τὸ ρωτᾶμε πολὺ ἐπίμονα, γιατί εἶναι φανερὸ πὼς
ὁ κ. Ζάρκος ἔχει τυπώσῃ ἀνορθόγραφα αὐτὸ τὸ
βιβλιαράκι του μόνον καὶ μόνο γιὰ ρεκλάμα. Ἐ-
γράφε τὰ δυὸ διηγήματα πού περιέχονται στὸ
βιβλιαράκι χωρὶς καμμιά ὀρθογραφία. Δηλαδή
δὲν ἔχει σύστημα ἀπλοποίησης μὲ κάποια λογική.
Κάνει τὸν ἀνορθόγραφο γιὰ ἐπίδειξη καὶ γιὰ ρε-
κλάμα. Τὰ γράμματα πού προφέρονται ἰ τὰ
γράφει μὲ γιώτα μὰ κάπου-κάπου καὶ χωρὶς
λόγο μὲ ἦτα. Τὸ φ' ἄλλες φορές τὸ γράφει φ κ'
ἄλλες φορές υ! Κάνει: κί' ἄλλα τέτοια γιὰ νὰ
δείξῃ πὼς δὲν ἔχει σύστημα, μὰ πὼς τάχα δὲν
ἔξεραι ὀρθογραφία. Ὅσοσο οἱ τελείες του, τὰ κόμ-
ματά του, ἡ φράση του, οἱ ἰδέες, οἱ ἱστορικές κ'
οἱ γεωλογικές του γνώσεις δείχνουν πὼς ὁ κ.
Ζάρκος ἔξεραι ἀρκετὰ γράμματα.

Στὸ πρῶτο του διήγημα θέλει ὁ συγγραφέας
νὰ δείξῃ πὼς στὸν πόλεμο γνωρίστηκε κ'
ἐγίνηκε φίλος μὲ τὸ θάνατο, ἀπὸ μιὰ παραίτη-
ση, ὅταν τραυματίστηκε. Ὁ ἥρωάς του μᾶς
φέρει σὲ μιὰ ψυχολογικὴ ἀπέπαιρα μᾶς παραί-
τησης, ἀρκετὰ καλὰ παρουσιασμένη. Πρωτότυπη
καὶ ζωντανή. Μὰ δὲν μᾶς πείθει. Ὅσοσο αὐτὴ ἢ
δοκιμὴ του ἔχει τὴν ἀξία τῆς πρωτοτυπίας τῆς καὶ
φτάνει στὸ ἥθικο πορίσματος πὼς ὅταν νοιώσῃ
κανένας πόσο μικρὸς εἶναι ὁ θάνατος νιώθει τὸ με-
γαλεῖο τῆς ζωῆς.

Στὸ δεύτερο διήγημα, μὲ τίτλο «ὁ καλλιτέ-
χνης», παίρνει ὁ συγγραφέας ἀφορμὴ ἀπὸ ἕνα τυ-
χαῖο του ἔρωτα καὶ ξεπετιέται ἀρκετὰ ἀσύνδετα
μέσα στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας καὶ τῆς
γῆς ἀλάκερης σὲ διάστημα 90.000 αἰώνων! Καὶ
ἀπὸ μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴ σαλιὰ βγαίνει τὸ συμ-
πέρασμα πὼς ὁ κόσμος πάντα ἔζησε καὶ ζῆ μὲ
τὴν καρδιά κ' ὄχι μὲ τὸ νοῦ. Τὸ αἶσθημα κυβερ-
νάει τὸν κόσμον.

Καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ διηγήματα εἶναι ἀρκετὰ πρω-
τότυπα καὶ τολημᾶ γραμμένα. Μ' ὄλο πὼς ἔ-
χουν πολλὰ σολημᾶ πλαστὰ καὶ προσποιημένα,
δείχνουν στὸ βάθος ἕναν καλλιτέχνη. Πρέπει ἀπ'

αὐτὸν νὰ ἐλπίζουμε ἀρκετὰ. Φτάνει νὰ πάψῃ νὰ
κάνῃ πόζες, νὰ πάψῃ νὰ πιστεύῃ τὴν ἀνορθο-
γραφία γιὰ ρεκλάμα καὶ νὰ πάψῃ νὰ βρίζῃ τὸ
Μπάχ καὶ τὸ Μότσαρ γιὰ νὰ κάμῃ νὰ τὸν προσέ-
ξουμε...

Αὐτὸς ὁ παραστρατημένος ρεκλαμαδὸρος ἔχει
στὸ βάθος καλὸ σπόρο.

★

— Ν. Ι. Σαράβας: Τὸ δάσος τοῦ θανάτου,
μυθιστόρημα. Ἐκδ. Ἐταιρία Α. Μ. Κοντο-
μῶρη καὶ Σια. Ἀθήνα 1929.

Ἀπὸ τότες πὼς ὁ κ. Σαράβας, πολὺ νέος ἀκό-
μα, εἶχε τυπώσῃ τὸν «Κόχυλαρ», δηλαδή ἔδω καὶ
4 χρόνια, μᾶς ἔκαμε νὰ τὸν προσέξουμε. Ὅχι
γιατί εἶξε ἀρκετὰ ἄτεχνα νὰ μιμηθῇ τὸν Πόε,
οὔτε γιατί μᾶς ὑπόβαλε κανένα μυθιστόρημα, μὰ
γιατί εἶξε νὰ γράψῃ, νὰ διατυπώσῃ καθαρὰ ὅτι
θέλει νὰ πῆ. Αὐτὸ τὸ καθαρὸ διατύπωμα μὲ τῆς
στροφῆς καὶ φωτεινῆς φράσεις τῶχει τώρα πιὸ
πολὺ ὁ Σαράβας. Στὸ τελευταῖο του τοῦτο βιβλίο,
πού τὸ θέλει γιὰ μυθιστόρημα, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ
ζωντὸ του προτέρημα. Φαίνεται σὰ νὰ ζηλεύῃ τὸν
τρόπον τῆς ἐκφρασης τοῦ Κνουτ Χάμσου (μετά-
φραση Βασ. Δασκαλάκη, ἐννοεῖται). Μὰ τὸ εὐτό-
χημα εἶναι πού περνᾶει ἀπὸ τὸ Χάμσου ὁ Σαρά-
βας, πάει καὶ στὸ δάσος, ὅπου θέλει νὰ θυμηθῇ
τὸ λοχαγὸ Γκλάν, κ' ὁμως μένει Σαράβας. Ὁ
Χάμσου πᾶει περίπατο...

Στὸ «δάσος τοῦ θανάτου» ὁ κ. Σαράβας θέλει
νὰ παρουσιάσῃ τὸ δάσος τῆς Πεντέλης, ὅπου μέ-
νουν οἱ φθιστικοί, καθὼς καὶ τὸ μοναστήρι. Ἡ
ζωγραφία ὁμως εἶναι ἀρκετὰ ἀχνή. Οἱ ὄρες στὸ
δάσος κάτι λένε, μὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν χαρακτη-
ρίζονται καθόλου. Μπαίνουν καὶ καλογέροι στὸ
μυθιστόρημα, κ' ὁ θάνατος κύρ-Ἡλίας καὶ
μιὰ ξενόδοχα κ' ἄλλοι ἄνθρωποι. Μὰ μένουν ἄ-
ψυχοι ὄλοι κ' ἀχρωμάτιστοι. Μονάχα κάπως
χαρακτηρίζεται ὁ ἕκτος τυχοδιώκτης Γκούλ, πού
καταχτάει ὄλα τὰ θηλυκὰ τοῦ μυθιστορήματος...
Στὸ τέλος τὸν μπλοκάρει καὶ τὸν πνάνει ἡ ἀστυ-
νομία. Ὅσοσο ὁ Γκούλ αὐτὸς μένει μυθιστόρη-
μα. Μένει «κλεισμένος στὸν ἑαυτὸ του, πίσω ἀπὸ ἕνα
ὀρισμένο ἔνδυμα, ἀπ' τ' ἀρμονισμένον καπέλλο
του καὶ ἀπὸ τὸ σχετικὸ του νεκρὸ χαμόγελο»...

Καθαρὸ τὸ «δάσος τοῦ θανάτου» δὲν εἶναι
μυθιστόρημα. Εἶναι ὁμως κάτι πὼς ζῆ. Δὲν εἶναι
ῶρμον καὶ σύγχρονον πρᾶγμα. Μὰ δίνει ζωντὰς
ἐλλπίδες.

★

— Μαρριέττας Μινώτου: Ζακυνθινὰ ἀγρολοῦ-
λοῦδα, διηγήματα. Ἀθήνα. Ἐκδόται Ι. Δ.
Κολλάρου καὶ Σια.

Οἱ πρόληφες, τὰ ξόρκια, τὰ λιανοτράγουδα τῆς

χαρᾶς καὶ τῆς λύπης, τὰ συνήθεια τοῦ τρύγου καὶ
τοῦ μαζέματος τῆς ἐλιάς, τὰ μικρὰ ἐπεισόδια τῆς
ζωῆς, κ' ὄλος ὁ κόπος τῆς ἐργατικῆς μέρας, ἕνα
πλήθος ζωγραφιῆς καὶ συγκινήσεις καὶ τόσα ἄλ-
λα πρᾶματα τῶν χωρικῶν τῆς Ζάκυνθος ζων-
τανά, καθαρὰ καὶ συμμαζεμένα μέσα σὲ ζωντὸ
καὶ ὁμορφὸ γράψιμο, ὄλα παρουσιάζονται μέσα
στὰ πεζογραφήματα αὐτὰ τῆς Κας Μαρριέττας Μι-
νώτου. Μὰ τάχα αὐτὰ τὰ ὠραία πεζογραφήματα
εἶναι διηγήματα; Πιὸ πολὺ εἶναι μιὰ καλογραμ-
μένη ἡθογραφικὴ λαογραφικὴ συλλογή. Εἶναι μιὰ
σειρὰ πεζογραφήματα, πού θυμίζουν ἐκεῖνα τῆς
Κας Κλ. Μαλάμου, πού βγήκανε κ' αὐτὰ τελευ-
ταῖα. Μὰ κείνα εἶναι πιὸ πολὺ διηγήματα, χωρὶς
νὰ τὸς λείπει κ' ἢ ἡθογραφία. Τοῦτο εἶναι πιὸ
πολὺ ἡθογραφία καὶ λαογραφία καὶ λιγότερο διη-
γήματα.

Ἔχουν ἀκόμα τὰ πεζογραφήματα τῆς Κας Μι-
νώτου καὶ σημασία γλωσσικὴ γιὰ τὴ Ζακυνθινὴ
γλῶσσα. Μέσα στὸ κείμενὸ τῆς βρίσκαι κανεῖς ἕνα
πλήθος Ζακυνθινῶν ἰδιωματικῶν λέξεις: π. χ. ἀ-
πόκομπα, βεντέκα, ρουμπούτσες, μολλίδια, λα-
μιά, μισοβάτοελα, περιβάρτη, τσόκαλα, παράσκα-
λα, βαντάκα, ἀμπιπα, κορετάρτζαν, σκαρτσοφόλι,
σπακότι, κρεσπάκι, σαραγιάντες, σουπολόσιμα,
κόστα-κόστα, ξετροδίζονται, ἀναγλύτσα, ἀνάβολα
φιλοκοπιές, ξεμπακίσει, φιλιάρτο, μασουρίσω, πόρ-
τε, σπιτάλιο, χωραϊτέφει κ. λ. π. Μὰ ἄσχετα
ἀπὸ τῆς λέξεις αὐτῆς, ἢ γλῶσσα τῆς Κας Μ. Μι-
νώτου εἶναι μιὰ ὠραία, ἔαση, καλοχρωματι-
σμένη δημοτικὴ. Εἶναι ἀλήθεια πού πρέπει νὰν
τὴν βροντοφωνάζουμε πὼς οἱ νεώτεροι γράφουν
πιὸ ὁμαλῆ, πιὸ στροφῆ, πιὸ σχηματισμένη γλῶσσα.
Ἐπαλίσσαμε ἀπὸ τὸ 1888 ὡς τὰ σήμερα γιὰ ν'
ἀποχτήσουμε ἕνα γλωσσικὸ ὄργανο καὶ τώρα πιά
τάχουμε. Εἶναι τὸ λοιπὸν καιρὸς πιά νὰ πιάσου-
με αὐτὸ τὸ ἐργαλεῖο καὶ νὰ προχωρήσουμε πιὸ
θαρρετὰ καὶ πιὸ γοργὰ καὶ ἀνετα στὴν πρόοδο
τῆς οὐσίας τῆς Τέχνης. Εἶναι καιρὸς.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

★

— Γράμμα.

Λάβαμε τῆς πρῶτης μέρας τοῦ Σεπτέμβρη τὸ ἀ-
κόλουθο γράμμα ἀπὸ τὸ Παρίσι:

Ἀξιότιμη Κύριε Φῶτο Γιοφύλλη,

Στὸν ἀριθμὸ 6—7 τῆς «Πρωτοπορίας» βλέπω
ὅτι ὁ κ. Φυχάρης ἐξακολουθεῖ ἐναντιὸν μου τὴν
πολιτικὴ τῶν ὑβερολογίων, ἀπαράλλαχτα ὅπως ἔ-
κανε γιὰ ὄλους σχεδὸν τοὺς συγγραφεῖς ἢ καὶ
τὸς πολιτικούς πού δούλεψαν γιὰ τὸν Τόπο μας,
χωρὶς νὰ ἀποστηθίσουν γονατίζοντας τὸ πιστὸ
ποιτῆ Φυχάρη: «Πιστεῦ εἰς ἕνα Φυχάρην,
ποιτῆν γεννηθέντα καὶ γλωσσολόγον ποιηθέντα
κ.τ.λ.»

Ἐαφνίζομαι ὄχι γιὰ τίποτα ἄλλο παρά γιὰ ἕνα
μόνο πρᾶμα: πὼς ὁ Φυχάρης, πού εἶναι ὁ θεὸς
νὰ μὲ ἔαρη κάπως, ἐλπίζει ὅτι οἱ τέτοιες ἐπιθέσεις
μποροῦνε νὰ μὸ κάνουν ἐντύπωση, ἢ νὰ μὸ κά-
νουν κακό; Ὅλη μου ἢ ἐργασία, ὁ τρόπος ὄλης
μου τῆς ζωῆς καὶ ἢ κάποια πνευματικὴ θέση
πού κατέχω στὴν Ἑλλάδα (χωρὶς τὴν ἀδεια καὶ
τὴ μεσολάβηση τοῦ κ. Φυχάρη) δείχνουν πολὺ εὐ-

κολα πὼς τὰ ὄπλαστάσια του δὲν εἶναι ἐκεῖνα
πού χρειάζονται γιὰ νὰ δοκιμάσω ὄχι ζημιά,
ἀλλὰ ἔστω καὶ μιὰν ἐνόχληση—ἐκτός αὐτῆς, βέ-
βαια, πού δοκιμάζω σήμερα ἀναγκασμένος νὰ
τοῦ ἀποκριθῶ.

Καὶ τοῦ ἀποκρίνομαι ὄχι γιὰ κείνα πού λέει:
γιὰ μένα (ἔχω πολλοὺς λόγους νὰ τὰ βρῶσκω εὐ-
θυμια καὶ χαρακτηριστικὰ μιᾶς ἐνδιαφερόσας
ψυχολογίας.), ἀλλὰ γιὰ τῆς γνώμης πού, μὲ μουσ-
σολινισμό φαντασίας, μὸ ἀποδίδει γιὰ τὸ σεβα-
στὸ μου Κωστῆ Παλαμᾶ. «Ὅλες τῆς γνώμης αὐ-
τῆς τῆς διαφεύδου κατηγορηματικὰτα! Ἐκτός
ἀπὸ μιὰν, πού κ' αὐτὴ ὅσοσο εἶναι λιγάκι δια-
φορετικὴ ἀπ' ὅτι τὴν παρουσιάζει ὁ κ. Φυχάρης.
Ὅταν μὸ ἔλεγε τὸ θαυμασμὸ του γιὰ τὸ «Θά-
το τοῦ Παλληκαριοῦ», τοῦ ἔκανα τὴν παρατή-
ρησιν: «Γιὰ κείνους πού ξαίρουν τὴν ἀξία τοῦ
Παλαμᾶ, εἶναι ἀπορίας ἀξιο νὰ βέβηπον ὅτι ὁ ἴ-
διος συγγραφέας ἔγραφε ἕνα τέτοιο διήγημα. Διή-
γημα πάρα πολὺ κακό. Προτιμῶ χιλίες φορές τὸ
δικὸ σας «Ἀρχιμανδρότη».

Αὐτὰ τοῦ εἶπα. Ἀλλὰ ὁ κ. Φυχάρης συνηθισμέ-
νος στὰ ἀμάσητα—γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ ἕνα ἀπὸ τὰ
τελευταῖα γλυκὺτατα λογοτεχνικὰ του εὐρήματα
—δὲν μπόρεσε νὰ δῆ στὰ λόγια μου παρά ἐκεῖ-
νο ἀκριβῶς πού ἤθελε νὰ δῆ. Ὅπως τοῦ συμ-
βαίνει πάντα. Ὅλα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τῆς
ἀπόκρυφης τοῦ σκέψης ἔτσι ὅστε νὰ μπορεῖ νὰ
δῆν σ' ὄλα τῆς ἐξηγήσεις πού λαχταράει, διαρ-
κῶς θρονιασμένως σὲ μιὰ τερπνὴ ἄρνησιν ἢ τρα-
γικὴ παραξήγησιν τῆς πραγματικότητας. Δὲν πει-
ράζει. Εἶναι καταδικασμένος νὰ μὴν καταλαβαί-
νῃ, νὰ μὴν ξαίρη νὰ μὴ διαβάξῃ καὶ νὰ μὴ θαυμά-
ξῃ παρὰ τὸν ἑαυτὸ του. Μὰ φοβοῦμαι πὼς ἀπὸ
τινος ἀρχισε καὶ αὐτὸν νὰ τὸν παρεγγῆ.

Ὅσο γιὰ κείνα πού τοῦ εἶπα σὲ ἰδιαίτερες μας
συνομιλίες πρὶ νὰ γράψῃ τὴν κριτικὴν του ἐναν-
τιὸν τοῦ Παλαμᾶ, τὸ πόσο προσπαθήσῃ νὰ τὸν
ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὸ σχέδιόν του αὐτὸ (ὄχι ἀπὸ ἀγάπῃ
πρὸς τὸν Παλαμᾶ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν φιλία
καὶ τὸν σεβασμὸ πού ἢ παιδιὰτικῃ εὐγένεια μου
ἔστρεφε ἀκόμη τότε γιὰ τὸν ἴδιο κ. Φυχάρη), νο-
μίζω πὼς δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἀραδιάσω
ἐδωπέρα. Γιατί ἂν ὑποθέσουμε πὼς ἢ ἀνατροπὴ
τοῦ κ. Φυχάρη εἶναι παριστιανικὴ, ἐξάπαντος τότε
ἢ δικὴ μου εἶναι γενεβέζικη (γιὰ νὰ μεταχειρι-
σθῶ πάλι μιὰ σπιθα τῆς «ἀμασότητος» ἐυφυλολογίας).
Ἡ ἀφρικανικὴ. Ἡ μπαλκανικὴ. Πάντως ἀντιθετῆ
ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κ. Φυχάρη. Νὰ τὸ ξαίρη
ὁ κ. Φυχάρης. Νὰ ἐξαγριώνεται πού δὲν μπόρεσε
τόσα χρόνια νὰ μὲ ἀφομοιώσῃ μὲ τὴν ἀνωτερό-
τητά του, καὶ νὰ γράψῃ πάλι καινούρια ἄρθρα
στὴν «Πρωτοπορία» ἢ ἀλλοῦ... Ἡ ψευδαίσθησιν
τῆς δράσης, δικαίωμα καὶ αὐτῆ Φυχάρη.

Ὁ κ. Φυχάρης ἔχει πολλὰς ἐλεύθερες ὄρες γιὰ
νὰ μᾶς προσφέρῃ τὸ θέαμα τῆς ψευδαίσθησης
αὐτῆς. Ἄς περιμένουμε. Τὸν κάναμε εἰδωλο.
Τώρα βάλθηκε ὁ ἴδιος νὰ τὸ κατασπρέψῃ. Εἶναι
ἐντελῶς ἐλεύθερος μέσα στίς ἐλεύθερες ὄρες του.
Δὲ μποροῦ νὰ τὸν βοηθήσω. Ἐαῖρω νὰ σέβου-
μαι. Νὰ ἀκόμη κάτι πού δὲν τῶμαθα νοτὰ του,
Γι' αὐτὸ δὲ θὰ τὴν ἔκανα τὴ σημερινὴ μου ἀ-
πάντησιν ἂν δὲ μ' ἀνάγκαζε ἢ ὑβριστικὴ εὐλυγι-

σία του τελευταίου του άρθρου. Στο πρώτο του δεν αποκρίθηκα. Περιορίστηκα να διακόψω τη φιλία, και να κρατήσω ακόμη το σεβασμό. 'Αλλά αυτά είναι καμώματα που δε μοιάζουν καθόλου με τα δικά του. Δεν μπορεί να τα καταλάβει. Και τα εξηγεί με τό κατά δύναμη.

Τώρα, όσον αφορά τη θέση μου στη Σχολή των Ζωντανών 'Ανατολικών Γλωσσών (επειδή γι' αυτό κυρίως και για τον «καμποσοδοτικό μιστό» νομίζω πως μιλεί και Ξαναμιλεί ο μη-γενοβέζος και ποιητής κ. Ψυχάρης), έχω να σημειώσω μερικά απλά γεγονότα: στα 1921, πήρα το δίπλωμα της Σχολής με το βαθμό τον ανώτατο 10, που από την ίδρυση της έδρας (άρχης 10'. αιώνα) ως σήμερα δε δώθηκε σε κανέναν άλλον, καθώς το βροντοφώνησης ο ίδιος κ. Ψυχάρης. 'Όστερα απ' αυτό διωρίσθηκα από το Γαλλικό Υπουργείο Παιδείας, τμήμα 'Ανώτερης 'Εκπαίδευσης, για τα φροντιστήρια της έδρας της Νεοελληνικής, στην ίδια δηλαδή άκριβως θέση που πριν από μένα την κράτησαν επί χρόνια οι κ. κ. Hubert Pernot και Louis Roussel, πληρωμένος όπως αυτοί από το Γαλλικό Κράτος, και όχι όχι από τον καθηγητή της έδρας, που στην ιδιαίτερη του την ύπηρεσία δεν έγραψα ποτέ. Φυσικά ο κ. Ψυχάρης, αν ενεργοδός κατάλληλα, θα μπορούσε φαντάζομαι να επιτύχει την παύση μου. 'Αλλά ότι για προσωπικές μας μόνο διαφορές (το καθήκον μου στη Σχολή τόκανα έτσι ώστε μία χρονιά, ο κ. Ψυχάρης ένθουσιασμένος ξεφώνησε στις εξετάσεις δημοσία «'Ο Καστανάκης έχει την μεγαλοφυΐα της διδασκαλίας» (le génie de l'enseignement), θά έκανε ένα τέτοιο άκατανόμαστο πράμα, αυτό δεν μπορώ ποτέ να το φαντασθώ. 'Η φαντασία ή δική μου αδυνατεί να δουλέψει τόσο σνοκοφανικά.

Το πως εργάζομαι στη Σχολή των 'Ανατολικών Γλωσσών και το πως εργάζομαι ακόμη ως σήμερα υπό τη διεύθυνση ενός μεγάλου επιστήμονα της Γαλλίας που λέγεται Paul Boyer, με τη σοφή συνεργασία του κ. Ψυχάρη, και τελευταία του νέου καθηγητή και παλιού μου φίλου André Mirambel, το τι εργασία προσπάθησα να κάνω με την υποστήριξη τους την αδιάκοπη για τα νεοελληνικά γράμματα ίσως μάλιστα να το πούνε άλλοι καλύτερα και αν έτιώτερα. Πάντως σε πολυετές τέτοιο είδος ή θέση λείπει ολότελα. Παρίσι, 10 Αύγουστου 1929.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ΘΕΑΤΡΟ

— 'Ο «Βολπόνε», «Το τέλος του ταξιδιού» και «'Η επάνοδος» στην «'Ελευθέρα Σκηνή».

Όσο κι αν θέλουμε να ξεετάζουμε και να κρίνουμε τα πράγματα με όλες τις λεπτομέρειες και με άσπρη λεπτολογία, είμαστε υποχρεωμένοι να εκφράσουμε πρώτα-πρώτα ζωηρό ένθουσιασμό και χαρά για τις παραστάσεις των έργων όπως γίνονται από την «'Ελευθέρα Σκηνή». Κ' ή «Πρωτοπορία» τό τονισε και ο κ. Κωστής Βελμύρας λεπτομερέστερα εξήγησε πως ή εργασία

της «'Ελευθέρας Σκηνής» είναι κάτι εξαιρετικά σημαντικό για τη θεατρική μας ζωή. Θάρπε μάλιστα με πιο πολύ ένθουσιασμό να μιλήσει κανείς για το θεατρικό αυτό θρίαμβο. Οι μεγάλες σειρές από παραστάσεις του «Βολπόνε» του Τζόνσον, του «Τέλος του Ταξιδιού» του Σέρφ και της «'Επανάοδος» του Φράνκ εΐτανε μία θεατρική κίνηση που χρόνια έχει να ιδη ο τόπος μας. Το καλό σκηνοθέτημα, το μελετημένο και καλοβαλμένο παίξιμο κ' ή δημιουργία πραγματικού θεατρικού συνόλου συναγωνίζοντο και δίνανε μία έντόπωση εξαιρετικά καλλιτεχνική, δυνατό θεατρική.

Στό «Βολπόνε» ή φραία σκηνοθεσία και ή καλοκουρδισμένη υπόκριση έδιναν στη διασκευή του έργου του Τζόνσον μία ζωή κ' ένα χρώμα, που δεν τα βλέπομαε συχνά στο θέατρο μας. 'Ανάμεσα στους ήθοποιούς εξέχωριζεν ο κ. Ροζάν μα κι ο κ. Λογοθετίδης. Κ' οι άλλοι όμως εδημιούργησαν όλοι τους ρόλους τους.

Στό «Τέλος του Ταξιδιού» του Σέρφ ξανάζησε στη σκηνή άλλερη ή ζωή των άμαρι. Το έργο αυτό, που ζετούληται σε τρεις μέρες στον πόλεμο, είναι γεμάτο από δραματικές συγκρούσεις, μα χωρίς πατριωτικά φούμαρα και γενικά είναι ένα γερό και ανθρώπινο σύνθεμα. 'Η «'Ελευθέρα Σκηνή» τό παρουσίασε με μεγάλη επιτυχία κ' οι διάφοροι τόποι κ' οι διαφορετικοί χαρακτήρες των ανθρώπων έβγηκαν αναγλυφικοί από τους ήθοποιούς του θιάσου. 'Όλοι έπαιξαν πολύ καλά.

'Η «'Επάνοδος» (Κάρλ και 'Αννα) του Γερμανού Φράνκ είναι πάλι έργο με πολεμική υπόθεση. Δυό αιχμάλωτοι μένον μονοί κ' ένας μιλεί διαρκώς στον άλλο για την γυναίκα του, όσο που κείνος την έρωτεύεται. Κ' όταν τυχαίνει να γυρίση πρώτος στην πατρίδα, πάει και βρίσκει την πολυθρόλλητη αυτή γυναίκα και, λέγοντάς της πως εΐταν ο άντρας της, της ρίχνεται. 'Η υπόθεση αυτή δίνει άφορμή σε ζετούλιγμα ψυχολογίας περιεργής και φέρνει στη μέση την άπιστία, που μέρδειψε τόσο τον περίφημο κριτικό άρλουμπιτζή κ. Φ. Πολίτη... Το έργο παίχτηκε πολύ καλά. Πιο πολύ πρέπει να ξεχωρίσει τό παίξιμο της Κας Μαρίας Κοτοπούλη, και του κ. Μ. Μυράτα.

★

— 'Η «Κυρά Φροσύνη» του κ. Σ. Σκίπη στο θέατρο Κυβέλης.

'Ο ποιητής κ. Σωτήρης Σκίπης ανέβασε στο θέατρο δραματοποιημένη την υπόθεση της Κυράς Φροσύνης, της Γιαννιώτισσας αυτής της εποχής του 'Αλή Πασαά. Μα δεν έπήρε κανένα ιστορικό ντοκουμεντο για να πλάση τό έργο. 'Ακολούθησε μονάχα τα λυρικά στοιχεία που μεταχειρίστηκε κ' ή 'Αριστοτέλης Βαλαωρίτης και τις δραματικές συγκρούσεις που συμβιβάζονται με τον τρόπο που διαχειρίστηκε ο ποιητής εκείνος τό θέμα. Το έργο του κ. Σκίπη, όπως και τό ποιημα του Βαλαωρίτη, είναι γραμμένο σε δεκαπεντασύλλαβους. Κ' ή όλη ή σύνθεση του έργου είναι πιο πολύ λυρική, παρά τραγική. 'Η «Κυρά Φροσύνη» του κ. Σκίπη γενικά είναι ένα άριμο ποιητικό σύνθεμα

μα δεν είναι καθαντό έργο σκηνικό. 'Ο τρόπος που είναι γραμμένο, χωρίς έντονη δράση προσώπων, με πολλούς διαλόγους, με μονολόγους, με λίγη δράση και με πολύ λυρικό άπλωμα, έλαττώνει τη σκηνικότητα του έργου. Το μεγάλο κοινό όμως τό παρακολούθησε με διάθεση κ' ή παραστάσεις του έργου ετράβηξαν ένα όλόκληρο μήνα στο θέατρο της Κας Κυβέλης. Το ιστορικό του θέμα και τό έπιμελημένο ανέβασμα εδοήθησαν στην επιτυχία του έργου. 'Η Κα Κυβέλη έκαμε μία εμφάνιση εξαιρετικά όμορφη και συμπαιθητική και όλοι οι ήθοποιοι εΐτανε καλά μελετημένοι κ' έπαιξαν με διάθεση.

★

— 'Η «'Αιώνια ζωή» του κ. Μωραϊτίνη στο θέατρο 'Αργυροπούλου.

Μία νέα σκηνική επιτυχία έσημείωσε πάλι φέτος ο κ. Τίμος Μωραϊτίνης. 'Η «'Αιώνια ζωή» του, όσο κι αν ή υπόθεσή της είναι κάτι πολύ τριμμένο στη βάση του, είναι έργο καινούργιο, καλογραμμένο και πρωτότυπο. Θυμίζει συχνά και τό έργο αυτό του κ. Μωραϊτίνη επιθεώρηση και χρονογράφημα. Μα έχει τη σκηνική ιδιορρυθμία, τό νέο και τό μοντέρνο που χαρακτηρίζουν τον κ. Μωραϊτίνη. Εΐν' ένα έργο αρκετά ευχάριστο και βγαίνει κάπως από τα παμπάλαια καλοπία.

Παίχτηκε αρκετά καλά. 'Ο κ. Β. 'Αργυρόπουλος καλλίτερος απ' όλους. 'Επειτα έρχονται ο κ. Μαρικός κ' ο κ. Ταβουλάρης.

ΣΚΗΝΙΚΟΣ

Σημ.—'Ο συνεργάτης μας κ. Σκηνικός αντίκατασταίνει αυτή τη φορά τον ταχτικό μας θεατρικό κριτικό κ. Κωστή Βελμύρα, που κατά δυστυχία είναι κακοδιάθετος. 'Ελπίζουμε όμως πως γρήγορα θάνα περαστικά κ' έτσι από τάλλο φυλλάδιο θ' αναλάβη πάλι τη θεατρική μας κριτική. Στό άλλο φυλλάδιο θά κριθούνε και τά έργα που παίχτηκαν στο τέλος του Σεπτεμβρι, όπως ή «Μάγια» στο θιασο της «'Ελευθέρας Σκηνής» και «'Ο σταθμός» του κ. Χόρν στο θέατρο Κυβέλης.

ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ

— 'Η Σιβιτανίδειος Σχολή.

Οι πολιτισμένες κοινωνίες δίνουνε εξαιρετική σημασία σ' όλες τις εκδηλώσεις της διακοσμησης. Ζωή πολιτισμένη χωρίς μόρφωση και ώριμότητα στη διακοσμησηκή δε μπορεί να υπάρξει. Μας τό διδάξαν αυτό οι αιώνες. Μα κ' ή σημερινή ζωή. 'Ός τη στιγμή που δεν υπάρχει στην 'Αθήνα μία σχολή Διακοσμησηκών Τεχνών μπορεί να πη κανείς πως είμαστε μισοάβραοι. 'Από πέρος υπάρχει ή Σχολή Διακοσμησηκών 'Επαγγελμάτων, που λέγεται «'Σιβιτανίδειος» από τό μακαρίτη Σιβιτανίδη, που τη σύστησε με κληροδοτήμα του. Το πρόγραμμα της Σχολής αυτής, που τό λάβαμε αυτές τις μέρες, δείχνει καθαρά, πως ή Σχολή έχει προορισμό να δράση στο λαό. Αυτό ιδιαίτερα μας ευχαριστεί. 'Ετσι ή διακοσ-

μητική θά πη μέσα στη ζωή του μεγάλου κοινού, θάν του γίνη χτίμα και θάν του ύψωση την καλαισθησία. 'Εκεί μέσα μαθαίνουν, σβφάνα με τό πρόγραμμα, τις διακοσμησηκές γνώσεις που θέλουν οι άβριανοί σχεδιαστές χαλιών, ύφαντουργίας, έπιπλαοποιίας, χειροτεχνημάτων και μηχανοργικών και άρχιτεχνοικών σχεδίων. Μα και οι χρωματιστές, έλαιοχρωματιστές, επιγραφοποιοί, άπομιμητές ξύλων και μαρμάρων, σκηνογράφοι, διακοσμησητές ζωγράφοι, εφαρμοστές μπατίκ, τεχνίτες μασαϊκών και μαρκετερί, τοιχογράφοι για φρέσκα, διακοσμησητές γι' άφίσεις, για άγγεια και για γυαλογραφία πέρονουν όλοι τις γνώσεις διακοσμησηκής ζωγράφου που χρειάζεται καθένας. Μα μαθαίνουν και τη διακοσμησηκή πλαστική ή γλυπτική που τους χρειάζεται οι γλύπτες μαρμάρου και πέτρας, οι τεχνίτες του γύψου που δουλεύουν με καλοπία, οι διακοσμησητές της γλυπτικής, οι ξυλογλύπτες, οι τεχνίτες του μετάλλου και του σμάλτου και οι τεχνίτες της κεραμηνικής. 'Ακόμα μαθαίνουν τη χαρχτική διακοσμησηκή οι λιθογράφοι, χρωμολιθογράφοι, ξυλογράφοι, χαλκογράφοι και χαράχτες σ' άλλα μέταλλα. Το πρόγραμμα είναι πλατό και ουσιαστικό και πρέπει να ευχθηόμαε να βγάλη γερούς καρπούς. 'Ανάμεσα στο προσωπικό της Σχολής ξεχωρίζουμε τους κ. κ. Θωμά Θωμόπουλο, 'Αν. Λουκίδη και Μιχ. Γεωργιαντή. Τά τρία αυτά όνόματα δίνουν πολλές έλπίδες. Μα ή δουλειά αυτή κρέμεται κ' από τον πιο τελευταίο δάσκαλο που θά διδάσκη. Και τους άλλους δασκάλους δεν τους ξερούμε. 'Όστος προσμένουμε με καλές έλπίδες άφρονη και διαλεχτή καρποφορία.

Φ. Γ.

Η ΞΕΝΗ ΖΩΗ

ΛΟΝΔΙΝΟ

— Πρωτοπόροι 'Αγγλοι ζωγράφοι.

'Η εμφάνιση των ζωγράφων που έχουν να παρουσιάσουν κάτι ρωμαλέα νέο και προχωρούν σ' έκφραση μοντέρνα κ' άγνωστη ως τα χτες βρίσκει πολλές δυσκολίες σχετικά με την οικονομική τους ένισχυση. Είναι γνωστή ή συντηρικότητα της ανώτερης και πλουσιώτερης κοινωνίας του Λονδίνου, που έμποδίζει κάθε πρωτοποριακό πέταγμα. 'Όστος τώρα τελευταία άρχισε συχνά να εμφανίζεται και να παρουσιάζη όχι μικρή δράση μία ομάδα από νέους 'Αγγλους ζωγράφους, που ακολουθούν δικό τους δρόμο. 'Ανάμεσα σ' αυτούς ξεχωρίζει ο William Roberts, που από γερός διακοσμησηκής επρωχώρησε στο έμπρειονισμό κ' έχει σήμερα πολλούς θαυμαστές. Μα και άλλοι 'Αγγλοι ζωγράφοι μοντέρνοι και πρωτοπόροι ξεχωρίζουν σήμερα, όπως οι Duncan Grant, Douglas Davidson, Roger Fry, Bernard Adney, Keith Baynes, Frederick Porter, Venessa Bell, Paul North και Edward Wolfe.

Μερικοί απ' αυτούς δεν έχουν τέλεια απελευθερωθή από την επίδραση του Cezanne και του Picasso, μα οι άλλοι χαράζουν προσωπικά δικό τους δρόμο.

Τώρα τελευταία οι δέκα αυτοί πρωτοπόροι παρουσιάζονται σ' εκθέσεις του Λονδίνου, μα και της Αμερικής. Εκεί εφρόντισαν να τους πατραφούν και να τους παρουσιάσουν τέσσεροι διαλαχτοί Αμερικάνοι φιλότροχοι και συλλέχτες: ο κριτικός Maynard Keynes, ο δημοσιογράφος L. H. Myers, ο μεγαλοβιομήχανος L. H. Smith και ο Samuel Courtland, που έχει μα από τις περιφημότερες συλλογές μοντέρνας ζωγραφικής. Αυτοί οι τέσσεροι τους διωργανώνουν εκεί εκθέσεις, τους λανθάρουν και τους γιομίζουν με δολάρια. Έτσι ή μοντέρνα Αγγλική ζωγραφική βρήκε στήριγμα στην.. Αμερική.

L. S.

ΜΟΣΧΑ

— Η χαρακτική τέχνη στη σύγχρονη Ρωσία.

Στη σύγχρονη χαρακτική μπορεί να ξεχωρίσει κανείς πολλές τάσεις και σχολές.

Από το άτελιέ του άκαδημαϊκού Ματέ στις αρχές του 20ου αιώνα είχαν βγει οι πρώτοι χαρακτές της Ρωσίας: ο Φαλίλέφ και η Όστρούμοβα - Δεμπεντσεβα. Οι ζωολογικές της Όστρούμοβα δείχνουν ένα γοστόσο σοβαρό και τέχνη στην έκφραση του θέματος. Η γραμμή της είναι ζωηρή και πάλλουσα, ή κατάταξη των λευκών και μαύρων στιγμάτων είναι ισομετρική και ρυθμική. Τέτοια είναι τα τοπεία της, από το Λένινγκραντ και τα περίχωρα, από την Ιταλία κ.τ.λ. Αν ή καλλιτέχνηα μεταχειρίζεται τό χρώμα, αυτό τό κάνει με πραγματικό αίσθημα και πάντα, σχεδόν μ' ένα χρώμα.

Και όμως οι καλλιτέχνες αυτοί, που τους όφειλε πολλά ή ιστορία της ρωσικής χαρακτικής τέχνης, δεν στάθηκαν ή πρωτοπορία εκείνης της πλειάδας των χαρακτών, για τους όπολους ύπερφανεύεται τόσο ή σύγχρονη Ρωσία. Ός φαίνεται θά χρειαζόταν αυτή ή καινούργια κοσμογονία για να βρεθούν στην τέχνη έντελως πρωτότυπες και σημαντικές εκφράσεις. Και ή Πετρούπολη που ήταν άλλοτε ή κοιτίδα της ρωσικής ζωολογίας ύποχώρησε μπρός στη νέα μορφή, τάση, και όρμη των μοντέρνων χαρακτών της Μόσχας.

Στη Μόσχα εργάζονται στην ζωολογία ό Φαβόρσκη, ό Κραβτσένκο, ό Παυλίνοφ, ό Κουπρέανωφ, ό Στένεμπεργκ, ό Πισκάρεβ, ό Σουβόρωφ και άλλοι. Στη λιθογραφία ό Λβώφ και ό Μπούριτς. Αυτοί οι τεχνίτες εξύψωσαν την τέχνη της χαρακτικής σε τέτοιο ύψος που δεν είχε φθάσει ποτέ σ' όλη την λαμπρή σταδιοδρομία της ρωσικής τέχνης ή ζωολογία.

Ό Φαβόρσκη πρώτος έπλησίασε στη χαρακτική στη σύγχρονη έννοια της. Είναι ζωολογός κατά προτίμηση μα πριν καταγινόντανε με τη ζωολογική και τη γλυπτική. Και αυτή είχε έπιδράση στη φόρμα του, στην αντίληψη της από-

στασης και της προοπτικής. Η τέχνη του Φαβόρσκη είναι συνθετική και συμβολική. Η ζωολογία του είναι ένας κόσμος παράξενος άόρατος, που ύποτάζει,τόν θεατή: οι άνθρωποι, τα δέντρα, τα σπεία, —δεν είναι άπλά μα ρεαλιστική, άπεικόνιση της φύσης, αλλά ένας ιδιοτικός ρεαλισμός πιδ πειστικός από τόν πρώτο. Ό Φαβόρσκη είναι έπικός. Τόν προσελκύνουν τα βιβλικά θέματα: ή «Ρούθ» ή «Δάμαρ», ή κλασική «Ήγερία».

Κατόπιν έρχεται ό Κράβτσενκο που είναι ένας τεχνίτης πολύμορφος, έλαστικός, που έκδηλώνει σ' όλα του τα θέματα την καλλιτεχνική του ιδιοσυγκρασία στις διάφορες χαρακτικές τέχνες: στα όφορ, στη ζωολογία, στη χαλκογραφία, στο σχέδιο, αλλά τείνει προς τόν κλασικισμό σάν ζωολογός. Ό Κράβτσενκο ήταν ήδη γνωστός ζωολογός όταν άρχισε να εργάζεται τό ξύλο. Ό καλλιτέχνης αυτός είναι ό πιδ δυνατός άνάμεσα στους σύγχρονους χαρακτές. Τόν προσελκύνουν όλα: τό πάθος, ό πόνος, ή πάλη, ή χαρά, ή εργασία των ανθρώπων, ή ζωή τους, όλες οι λεπτομέρειες, που ένωμένες μαζί όδηγούν στην τελειότητα της γραμμής και του τύπου. Γι' αυτό και ό Κράβτσενκο είναι μοναδικός στο να εικονογραφή ένα βιβλίο. Είναι άλλοτε σαρκαστικός, άλλοτε εύθυμος, πότε τραγικός, πότε λυρικός. Η ψυχική και καλλιτεχνική του όρμη δεν έχει όρια. Με την ίδια εμπνευσή εργάζεται τα άρχιτεχνονικά τοπεία της σειράς της «Μόσχας», και τό «Ex libris», και τις μεγάλες ζωολογίες του «Βόλγα» και τό «Μάξεμα των φρούτων».

Της σχολής του Φαβόρσκη είναι και ό Παυλίνοφ, και ό Κουπρεγιάνωφ, χωρίς όμως να είναι μαθητές του γιατί και οι δύο αυτοί τεχνίτες είναι φορμαρισμένοι, έχουν τη δική τους προσωπικότητα και τις δικές τους τάσεις. Ό Παυλίνοφ περιόρισε τη χαρακτική του στην έρευνα του πορτραίτου. Τόν ενδιαφέρει τό ανθρώπινο πρόσωπο, ή ψυχολογική του έννοια σνδεδεμένη με την άπόδοση στην τεχνική της ζωολογίας.

Είναι ένας τεχνίτης συγκρατημένος και σεμνός. Μεγάλη φαντασία στα θέματα και στη γραμμή βρισκομε στα σχέδια του Παυλίνοφ: ή «Ρουσάλκα» του Πούσιν. και ή «Άνθρωπος με τό ρολόγι» του Λεσκώφ, μολοντί στα τελευταία αυτά ύπάρχει κάτι από την επίδραση του Κράβτσενκο. Η συντηρητικότης του Παυλίνοφ είναι αντίθετη προς την γεμάτη και όρμητική δυναμικότητα της ζωολογίας του Κουπρεγιάνωφ. Οι άπόροπτες και γοργές μεταβολές των μαύρων και λευκών γλυφών, ή έντελως ιδιότυπη άνεξαρτησία πότε της πειθής και άπαλης, πότε της τραχιάς και σταθερής γραμμής κάνουν τα σχέδια του καλλιτέχνη, όπως τό «Θωρηκτό Άδρόρα», και τις «Σιδερόστριες» πολύ σημαντικά και ένδιαφέροντα. Έξαιρετος σχεδιαστής τείνει διαρκώς προς τό λακωνισμό, την οικονομία και την πλήρη έκφραστικότητα κάθε ιδέας.

Όπως ό Κουπρεγιάνωφ βαδίζει προς τη χαρακτική από τόν πολιτισμό σχεδίου και της φόρμας, έτσι και ό Στένεμπεργκ από τις καλλιτεχνικές του έρευνες. Ό Στένεμπεργκ στέκει χωρι-

στά άνάμεσα στους σύγχρονους χαρακτές. Η άγάπη του στο θέμα είναι ή ύποτάσσουσα ιδιότης στα όφορ και στις ζωολογίες του Στένεμπεργκ. Με την παραγωγική του πείρα και τη λεπτότητα της σύνθεσης είναι ως τόσο άνεπαρκής στην ζωολογία. Μεταχειρίζεται τα πιδ άπρόβλεπτα εργαλεία: ένα άπλό σουγιά, ένα καρπί κ.τ.λ. Τα ναύρ μορτ δεν είναι τό συνηθόνο θέμα του καλλιτέχνη. Ό Στένεμπεργκ δεν εργάζεται ποτέ για τό βιβλίο και έκτελεί μόνο την τορνευτή ζωολογία.

Τέλος έρχονται οι Πισκάρεβ και ό Σουβόρωφ. Ό Πισκάρεβ είναι μινιατουρίστας, και άρχισε με την πλατεία μανιέρα της χαρακτικής στο λινόλεουμ. Ό Πισκάρεβ είναι μάλλον διακοσμησητικός. Τις ίδιες περίπου ιδιότητες έχει και ό Σουβόρωφ, που ή αλήθεια είναι ότι δεν κατώρθωσε άκόμη ν' άπαλλαγή από την επίδραση του Κραβτσένκο από τό ένα και από τ άλλο του Φαβόρσκη. Η γλυφή του Σουβόρωφ έχει κομψότητα και ζωή, βαδίζει βέβαια και σταθερά όρος την τέχνη.

Μεταξύ των ζωολογών των όφορ είναι ό Νιβίσκη ό μάλλον εξέχων. Είναι ένας πρώτης τάξεως τεχνίτης και ιδιόρρυθμος καλλιτέχνης. Στη σύγχρονη λιθογραφία έχουν χυθεί νέες δυνάμεις. μεταξύ αυτών είναι ό καλύτερος ρήσος σχεδιαστής: ό Λβώφ, ό Μιτούριτς, ό Κουπρεγιάνωφ. Τα έργα τους είναι πρωτότυπα και ό ρεαλισμός τους γεμάτος ζωή.

Αυτές είναι οι νίκες και έκδηλώσεις της ρωσικής χαρακτικής τέχνης. Βρισκομε σ' αυτή άληθινή μασορτα, βαθεία καλλιτεχνική ιδέα και λαμπρή έντέλεση όλων των προβλημάτων που τοποθετούνται μπροστά στη σύγχρονη τέχνη. Και άν θεθεί τό ερώτημα: «τι μπορεί να έπιδείξη ή σύγχρονη Ρωσία από καλλιτεχνικής άπόφωες;» μπορούμε να ύποδειξωμε τη ρωσική χαρακτική.

*

— Η ζωολογική κ' ή χαρακτική στην Ουκρανία.

Η γενική καλλιτεχνική έκθεση που γίνηκε τελευταία στην Ουκρανία έμφανίζει για πρώτη φορά ότι συνθετικά έκλεχτο έχει να παρουσιάση στην τέχνη ή σύγχρονη Ουκρανία, τις κατευθύνσεις, τις σχολές, τις έκδηλώσεις της. Η γενική εικόνα της έκθέσεως, κατά συνέπεια, είναι γεμάτη άντιφάσεις και δυσαρμονίες. Στις γενικές της γραμμές όμως είναι ένα σύνολο άρκετά καλό. Έκθέτουν έργα τους οι νέοι που άποτελούν την «Ένωση Έπαναστατικής Τέχνης της Ουκρανίας», και που κατέχουν τη μεγαλύτερη θέση. Έπειτα έρχεται άρκετά ύποβλητική ή ομάδα των χαρακτών της. Λιγότερα έργα έκθέτει με έπαναστατικά θέματα ή «Ένωσι των Καλλιτεχνών της Ουκρανίας».

Η Ε. Ε. Τ. Ο. που έμφανίζεται ως όμοσπονδία διαφόρων ομάδων, έχει στη σύνθεσή της ένα μέροσ νατουραλιστικού ρεαλισμού με όλες του τις άντιφατικές ιδιότητες, τόν παλαιότερο Κισενέφσκη, Μπερσάδσκη, κυρίως δέ τόν Στέινμπεργκ και τόν Τσερκάσκη. Και τόν ντεκορ-τέρ Προχόρωφ με τόν πίνακά του ή «Κομμοίνας».

Στη σχολή των «κολορίστ» άνήκουν οι νέοι ζωολογί: Κορόλ, Κουμπάν και άλλοι.

Η εργασία των Νίξιν ή «Πολιορκία» πλησιάζει μάλλον στη διακοσμησητική ρεαλιστική τέχνη, όπως και του Σέχτιαν ή «Άπέλαση των Έβραίων», ό Τουφεκιμόρς του Σεντλιάρ οι Γαλατούδες του Παντάλκ ή «Έπίθεση» του ίδιου, του Γροσδίνκα οι «Τσομπάνηδες» και ό «Υπνος». Στη χαρακτική ή σχολή αυτή άντιπροσωπεύεται από τήν κ. Μπούτσουκ, τόν Ρουμπάν, Σαχνόβοκχια, Σαποβόλα κ.τ.λ.

Κάνει κατάπληξη με τη δυνατή και άπλη γραμμή ό γλύπτης Ζ. Ντιντό, στη γύψινη φιγούρα του ή «Άντιπρόσωπος του Λαού».

Στα δέκα πρώτα χρόνια της Έπαναστάσεως τό προλεταριάτο δεν κατώρθωσε άκόμη να κυριαρχήση την τέχνη, δεν έδειξε άκόμη τους δικούς του καλλιτέχνες, δεν έδημοιόργησε άκόμη μία διοργανωμένη σχολή που να ίκανοποιή τις άνάγκες της τέχνης.

Γι' αυτό ή σύγχρονη Ουκρανική τέχνη όμαδικά παρουσιάζεται ή ως μία τέχνη από άδράνεια των μικροαστικών τάξεων, ή ως τέχνη των διανοουμένων, ή τέλος σύμφωνα με την θεμελιώδη ρίζα και πνοή της ως μία τέχνη του άφυπνιζομένου χωριού. Σ' αυτό δεν ύπάρχει τίποτε τό άπόροπτο και τό περίεργο, ως τόσο μία τέτοια ένόραση μας άποκαλύπτει τις άντικειμενικές άφορμές που δεν άφίνουν πλείρια την προσέγγιση της τέχνης με την έπαναστάση.

Α. Σ.

*

— Η μουσικοθεατρική κίνηση στη Μόσχα.

Τό Μουσικό Θέατρο της Μόσχας, άρχίζοντας φέτος με τη μουσική κωμωδία «Sirocco», έδωσε μια σειρά από καλίες και νέες όπερέττες. Άλλά με ποιά κατεύθυνση εργάζεται τό θεάτρο αυτό; Βέβαια ή έπαναστάση έχει έξασκηση τη σταθερή έπιρροή της παντού. Γι' αυτό κ' ή σύγχρονος θεατής είναι σε θέση να καταλάβη τις έπιτυχίες, τις άναζητήσεις και τα λάθη του θεάτρου.

Έπειτα ξερόνως πώς κοντά στα θεάτρα ύπάρχουν τα καλλιτεχνικά συμβόλια, των όποιων τα μέλη άποτελούνται από τους άντιπροσώπους του περιοδικού τύπου, της λογοτεχνίας, της σοβιετικής κοινωνίας και της νεολαίας. Έπίσης στο εργατικό προσωπικό του θεάτρου σημειώνεται μια μεγάλη άνάπτυξη, γιατί οι εργάτες των θεάτρων σπουδάζουν τη νέα σκηνογραφική τέχνη, τις νέες μεθόδους μονταρίσματος και λαβαίνουν κ' αυτοί μέρος στις συζητήσεις, κάθε φορά. Από τήν άννοξη τό καλλιτεχνικό συμβόλιο του Μουσικού Θεάτρου έχει όχι μισο-ετοιμιά, αλλά ολοκληρωμένη τό σχέδιο του ρεπερτορίου του. Έπίσης έχει γίνη όλη ή προπαρασκευαστική εργασία για τό τεχνικό μέρος των έργων που θα δοθούν. Και τό Καλλιτεχνικό Συμβόλιο είναι βέβαιο ότι μέσα στους ρεζισέρ θ' άναδειχθούν και κορυφές, που θα δώσουν αληθινά ύποδείγματα και για τ' άλλα θεάτρα άκόμη. Έπειτα ως μίν ξεχνάμε πώς τό Μουσικό Θέατρο της Μόσχας έχει σταθερή άπόφαση να σπάση κάθε δεσμό, με τό παρελθόν και να ζαναφτιάση τη σκηνή δημιουργώντας γι' αυτή μια νέα άρχιτεκτονική, που θάχη χαρακτήρα οικοδομητικό. Τό θεάτρο αυτό ξέρει

Φ. Γιοφύλλη:

Ἡ τελευταία

ῥα
τοῦ
σονέτου.

1928

Τὸ νεώτατο βιβλίο τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη:
« Ἡ τελευταία ῥα τοῦ σονέτου » πουλιέται
μονάχα 10 δραχμὲς στὸ βιβλιοπωλεῖο Ζη-
κάκη καὶ στὸ γραφεῖο τῆς « Πρωτοπορίας ».